

®**Tulikivi**

Vuosikertomus 2016

www.tulikivi.fi

Sisällys

Vuosi 2016 lyhyesti	4
Strategiset linjaukset	7
Tuoteryhmät	9
Toimitusjohtajan katsaus	12
Tulosparannusohjelma	15
Kivivarat ja varannot	19
Yhteiskuntavastuu	20
Vuoden 2016 kohokohtia	24
Hallinto	28
Johtoryhmä	30
Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2016	32
Palkka- ja palkkioselvitys	36
Tietoja osakkeenomistajille	38
Vuosikooste	39
Tulikivi Oyj:n toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2016	40
Hallituksen toimintakertomus	41
Konsernitilinpäätös, IFRS	44
Taloudellista kehitystä kuvaavat sekä osakekohtaiset tunnusluvut	84
Tunnuslukujen laskentaperusteet	86
Emoyhtiön tilinpäätös, FAS	87
Tulikivi Oyj:n osakkeenomistajat ja johdon omistus	100
Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset	101
Tilintarkastuskertomus	102
Yhteystiedot	104

8

Tulisijat

10

Sauna

11

Sisustus

Vuosi 2016 lyhyesti

Pörssinoteerattu perheyrittäjä Tulikivi Oyj on maailman suurin lämpöä varaavien tulisijojen valmistaja. Tulikivellä on kolme tuoteryhmää: Tulisijat, Sauna ja Sisustus.

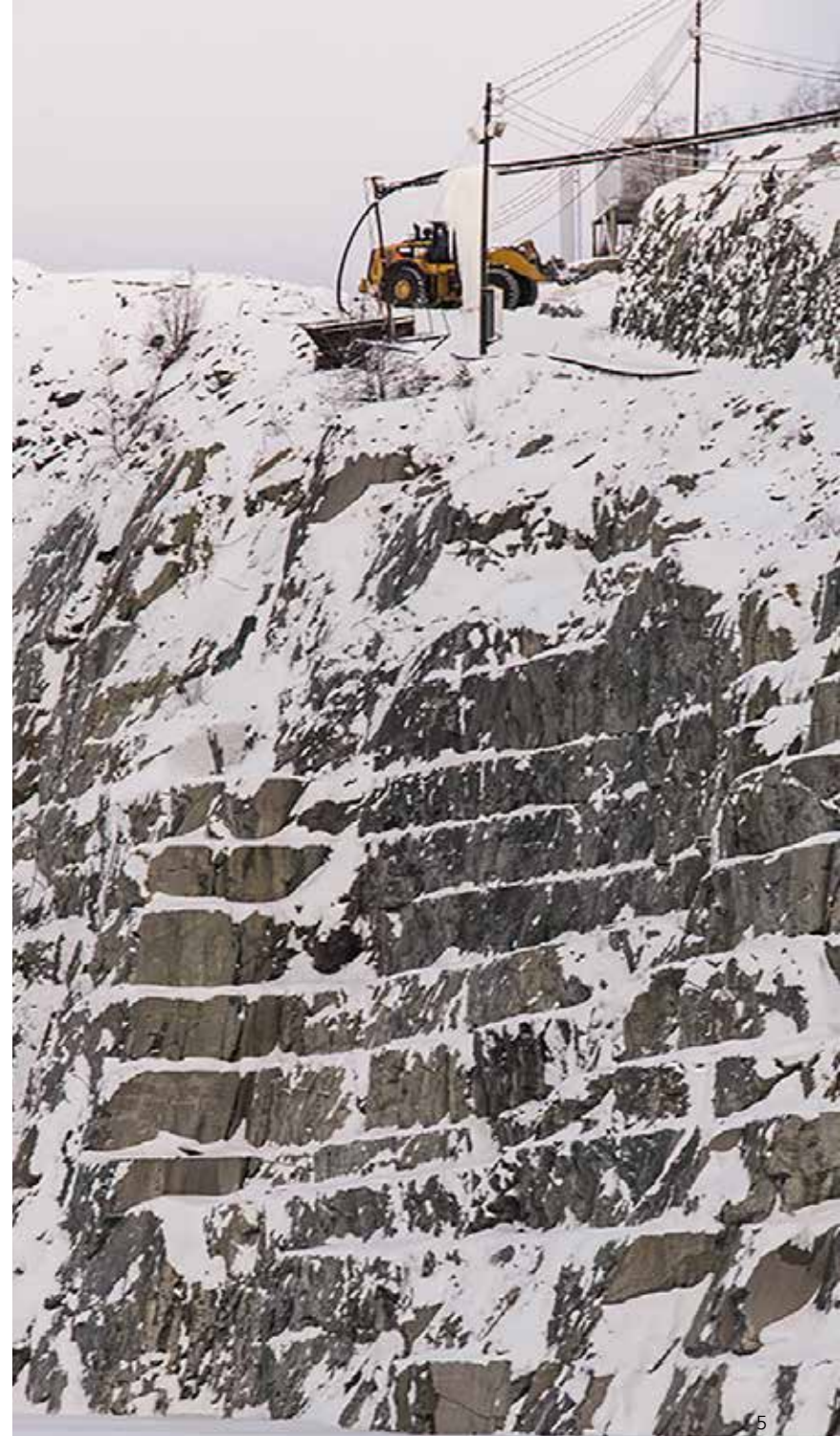
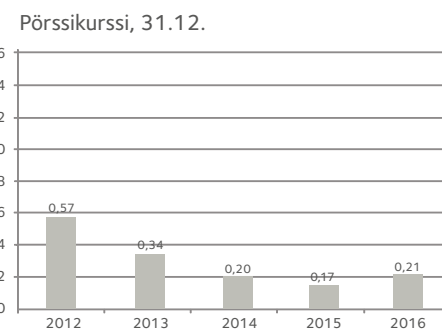
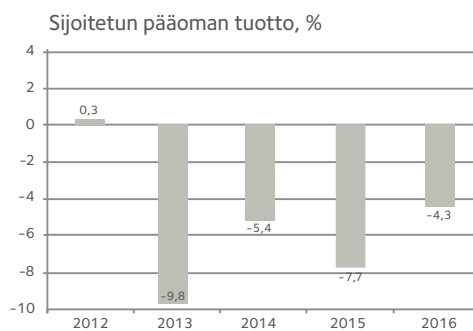
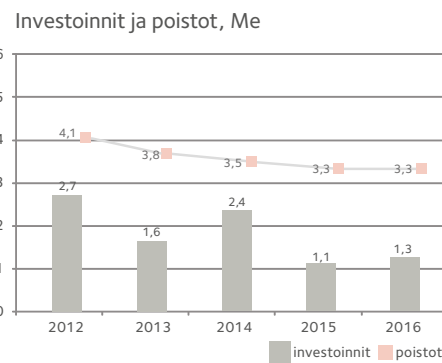
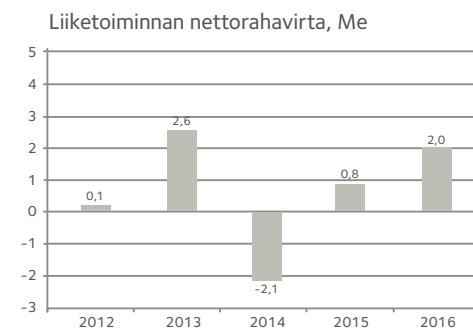
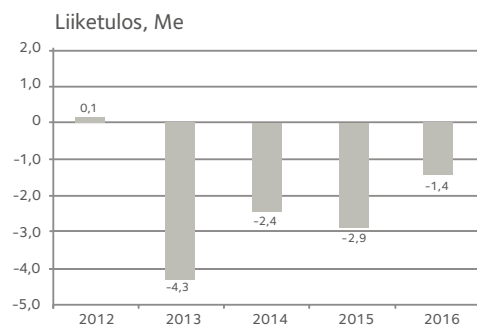
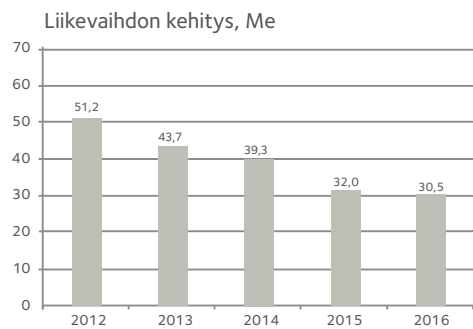
Tulikivijäsenasiakkaat arvostavat hyvinvointia, sisustamista ja bioenergian hyötyjä. Tulikiven liikevaihto on 30,5 Me (32 Me v. 2015), josta viennin osuus on noin puolet. Tulikivellä työskentelee noin 200 ihmistä.

Konserniin kuuluvat emoyhtiö Tulikivi Oyj, Tulikivi U.S. Inc ja OOO Tulikivi. Konserniyhtiöitä ovat lisäksi Tulikivi GmbH ja The New Alberene Stone Company, Inc., joilla ei ole enää liiketoimintaa. AWL-Marmori Oy sulautettiin emoyhtiöön 7.11.2016.

Tunnuslukujen laskentaperusteet s. 86

	2016	2015	Muutos, %
Liikevaihto, M€	30,5	32,0	-4,6
Liiketulos, M€	-1,4	-2,9	53,5
Tulos ennen veroja, M€	-2,1	-3,9	
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-4,3	-7,7	
Omavaraisuusaste, %	33,4	36,9	
Osakekohtainen tulos, €	-0,03	-0,06	
Osakekohtainen oma pääoma, €	0,21	0,25	
Osinko:			
A-sarjan osake, €	-	-	
K-sarjan osake, €	-	-	

Tulikivi tulevaisuudessa

- Yhtiön strategia pohjautuu tulevaisuudessakin suomalaiseen lämmitysosaamiseen, vahvaan brändiin sekä omiin vuolukivivarantoihin.
- Keskeisenä tavoitteena on kääntää yhtiön liikevaihto kasvuun. Viime vuosina toteutetut tehostamis- ja keskittämistoimet mahdollistavat yhdessä liikevaihdon kasvun kanssa kannattavuuden selvän parantamisen.
- Huonosta taloudellisesta tilanteesta huolimatta yhtiöllä on päivitetty tuoteperheet, jotka ovat kilpailukykyisiä niin muotoilun, modulaarisuuden kuin teknisten ominaisuuksien osalta. Menestyksellisesti lanseeratun keraamisen tulisijamalliston rinnalle tuodaan tänä keväänä uusi vuolukivimallisto.
- Kotimaassa kasvua saadaan panostuksilla ammattirakentamiseen ja taloteollisuuteen.
- Kansainvälistymistä varten yhtiöllä on vahvat sillanpääasemat Keski-Euroopassa, Venäjällä ja Itä-Euroopassa kannattavan kasvun turvaamiseksi.

Tuoteryhmät

Tulikivellä on kolme tuoteryhmää: Tulisijat, Sauna ja Sisustus.

Tulisijat

Tulisijat-tuoteryhmään kuuluvat vuolukiviset ja keraamiset varaavat takat, takkaleivinuunit, leivinuunit, hellat, kiertoilmatakat, kamiinat, valmistakat, Green-tuotteet, tulisijojen oheistuotteet sekä kamiinoiden verhoukivet.

Tuotteiden suunnittelussa korostuvat ajaton muotoilu, käytännöllisyys, innovatiivinen teknologia ja korkea laatu. Tuotekehityksessä panostetaan puhtaaseen palamiseen, ja siksi useimmat Tulikiven tulisijat alittavat jo maailman tiukimmat päästönormit.

Vakiomallien ohella Tulikiven mittatilauspalvelusta on mahdollista tilata yksilöllisten toiveiden mukainen mittatilaustakka.

Tuoteryhmään kuuluvat lisäksi tulisijoihin liitettävät Tulikivi Green-tuotteet eli tulisijan käyttöä tehostavat pelletti-, ilma- ja vesilämmitys- ja uuninohjausjärjestelmät, jotka soveltuvat erityisesti matalaenergia- ja passiivitalojen lämmitykseen.

Tulikivi on maailman suurin lämpöä varaavien tulisijojen valmistaja. Suomessa se on markkinajohtaja varaavissa takoissa. Tulisijat-tuoteryhmän tuotteet ovat myynnissä yhtiön kaikilla markkina-alueilla Euroopassa, Pohjois-Amerikassa, Venäjällä ja Aasiassa. Asiakkaat ovat pääasiassa uudisrakentajia ja remontoijia, jotka arvostavat bioenergiaa lämmitysmuotona sekä puulämmityksen taloudellisia hyötyjä. Tulikiven tulisijoissa heihin vetoavat niiden ekologisuus, energiatehokkuus, esteettisyys, kestävyys ja miellyttävä lämpö.

Tulikivi Sauna

Tulikivi käynnisti Sauna-tuoteryhmän tuotannon vuonna 2011. Tuoteryhmän päätuotteita ovat sähkö- ja puukiukaat, joiden verhoiluksa käytetään vuolukiven ja muiden luonnonkivien ohella keraamisia laattoja, valukiveä ja metallia. Tulikivi valmistaa kiukaita myös savusaunoihin ja yhteisösaunoihin. Suuren kivitilan ansiosta Tulikivi-kiuas antaa aina miellyttävän pehmeät ja kosteat löylyt.

Kiukaiden turvallisuuteen ja muotoiluun panostaminen ovat Tulikivi-kiukaiden vahvuuksia. Uudenlainen, muista erottautuva muotoilu onkin saanut tunnustusta mm. Fennia Prize -palkinnon vuonna 2012.

Sauna-tuotteita myydään Tulikivi-tuotemerkillä, ja niiden päämarkkina-alueita ovat Suomi, Venäjä ja Ruotsi. Sauna-tuoteryhmän oheistuotteina myydään kiuaskiviä, kiuasvaloja, lasisia kiuaskaulu-reita, vuolukivisiä sisustuskiviä ja laattoja sekä sähkökiukaan ohjauksyksiköitä, joilla saunan lämpötilaa voidaan säätää asteen tarkkuudella. Tulikiven sähkökiukaat voidaan liittää myös suoraan osaksi taloautomaatiojärjestelmää.

Tulikivi Sisustus

Sisustus-tuoteryhmän päätuotteita ovat luonnonkivistä ja komposiitista valmistetut tasot sekä kodin eri tilojen laatoitukset. Tulikiven sisustuskivimallisto on laaja.

Luonnonkivi on kodin rakentamisessa aito ja ajaton materiaali, joka soveltuu erinomaisesti niin keittiö- ja kylpyhuonetiloihin kuin lattioihin, seiniin ja portaisiin. Jokainen kivituuote on yksilöllinen ja ainutlaatuinen, ja luonnonkiviä voi yhdistellä lähes rajattomasti. Ekologisen ja paloturvallisen luonnonkiven käyttö sisustusmateriaalina nostaa myös kodin arvoa, sillä kivi kestää elämää paremmin kuin moni muu pintamateriaali.

Tulikivellä on lisäksi monipuolinen pihakivimallisto, josta löy-

tyvät tuotteet muun muassa käytävien ja patioiden laatoitukseen, istutusten reunustamiseen, muurien verhoiluun, portaisiin ja muuhun yksilölliseen piharakentamiseen.

Sisustus-tuoteryhmän merkittävin asiakasryhmä ovat kotimaiset keittiöliikkeet, joiden kanssa Tulikivi tekee yhteistyötä. Tuotteita myydään myös suoraan uudisrakentajille ja remonttoijille, joita viehättävät Tulikiven sisustuskivien luonnonmukainen esteettisyys, ekologisuus ja kestävyys.

Sisustustuotteet valmistetaan pääosin Tulikiven omalla tehtaalla Espoossa, ja niiden päämarkkina-alue on Suomi. Vientituotteiksi valmistetaan erityisesti vuolukivisiä sisustuskiviä sekä pöytätasoja projektikohteisiin.

Vuolukivilaatat ovat Tulikiven erikoisuus. Ne sopivat erityisen hyvin pesutilojen lattiaan, koska ne eivät ole märkänäkään liukkaita. Lattialämmitetyissä tiloissa vuolukivelle ominainen lämmönvaraavuus on edukseen.

Toimitusjohtajan katsaus

Pitkäjänteinen työ etenee

Viime vuosien aikana Tulikivellä on tehty harvinaisuuksien töitä yhtiön kurssin kääntämiseksi. Vuodesta 2013 alkaen yhtiö on vähentänyt velkojaan noin 27 miljoonasta eurosta 11 miljoonalla eurolla sekä käyttänyt saneerauskuuluihin ja rakenteellisiin muutoksiin noin 5 miljoonaa euroa.

Merkittävää on se, että yhtiö on samanaikaisesti investoinut kolme miljoonaa euroa keraamisen malliston ja uuden vuolukivimalliston uudistamiseen. Keraamisella mallistolla tavoitellaan ensisijaisesti kotimaisia uudisrakentaja-asiakkaita, vuolukivimallistolla vientimarkkinoita. Tehdyt investoinnit mahdollistavat kannattavan kasvun jatkossa.

Epäyhtenäistä kehitystä vuonna 2016

Tulikivi-konsernin liikevaihto vuonna 2016 oli 30,5 miljoonaa euroa (32,0 miljoonaa euroa 1-12/2015).

Kotimaan liikevaihto kasvoi ja oli katsauskaudella 15,5 (15,1) miljoonaa euroa eli 50,9 (47,2) prosenttia koko liikevaihdosta. Viennin liikevaihto oli 15,0 (16,9) miljoonaa euroa.

Tulisijojen markkinatilanne on jatkunut kuitenkin haastavana verrattuna tulisijamarkkinan huippuvuosiin, johtuen pientalojen rakentamisen edelleen alhaisesta tasosta, matalasta lämmitysenergian hintatasosta ja kuluttajien epävarmuudesta hankintapäätöksissä.

Suomen myynti kasvoi

Suomessa talotehdasyhteistyön syventymisen ansiosta tulisijojen toimitukset uudisrakennusmarkkinoille ovat kasvaneet vaikeasta

markkinatilanteesta huolimatta. Tulikivi on solminut useita yhteistyösopimuksia tulisijatoimituksista taloteollisuusyritysten kanssa. Uudistettu keraaminen tulisijamallisto on saanut hyvän vastaanoton. RTS Oy:n tutkimuksen mukaan Tulikiven markkinaosuus uudisrakentamisessa on noussut 21 prosentista 30 prosenttiin.

Tulikiven asiakaskunta kattaa nyt lähes kaikki merkittävät taloteollisuuden toimijat. Markkinaosuutta on kasvatettu syventämällä yhteistyötä talomyyjien kanssa.

Parantuneesta kuluttajaluottamuksesta huolimatta tulisijamarkkinat eivät ole kasvaneet Suomessa. Vuoden aikana saneerauksen palvelu ja myyntikonseptia on kehitetty edelleen markkinaosuuden kasvattamiseksi.

Pääkaupunkiseudun myynnin tehostamiseksi on rekrytoitu lisähenkilöstöä ammattilais- ja kuluttajamyyntiin. Tehtyjen panostusten myötä tilausvirta kasvoi erityisesti saunatuotteissa ja sisustuskivissä.

Keski-Euroopan päämarkkinat vaikeuksissa, Venäjä kasvussa

Keski-Euroopan päämarkkinoilla Saksassa ja Ranskassa markkinatilanne jatkui verrattain heikkona koko vuoden. Tämä heijastui niin Tulikivi-takkojen kuin kamiinan verhoukivien kysyntään. Parantuneesta taloustilanteesta ja rakentamisen lisääntymisestä huolimatta tulisijamarkkinoilla ei ole havaittavissa vielä selkeää käännettä parempaan. Viennissä myynnin tehostamistoimenpiteet kohdistetaan ensisijaisesti Saksaan ja Ranskaan. Myynnin tehos-

tamistoimien tavoitteena on vahvistaa Tulikiven asemaa nykyisten jälleenmyyjien myyntivalikoimassa sekä löytää tarvittaessa uusia jälleenmyyjä. Uusi vuolukivimallisto on suunniteltu yhdessä tärkeimpien asiakkaidemme kanssa vastaamaan markkinoiden muotoilu- ja lämmitysvaatimuksia.

Suurimmat vientimaat olivat Venäjä, Ruotsi, Saksa, Ranska ja Tanska. Venäjällä liikevaihto kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna kaikissa tuoteryhmissä.

Myyntiverkostoa laajennetaan maailmalla

Liikevaihdon kasvattamiseksi pitkällä aikavälillä jatkettiin myyntipisteiden laajentamista uusien yhteistyökumppaneiden kanssa Puolassa, Valko-Venäjällä ja Etelä-Koreassa.

Etelä-Korean markkinat ovat Tulikivelle avaus Aasian markkinoille. Sinne on avautunut nyt kahdeksan myyntipistettä. Aasiassa kuluttajia puhuttelee Tulikivi-brandi ja vuolukivi, joka on arvostettu luonnonmateriaali. Korean ohella jakeluverkkoa pyritään laajentamaan Japanissa. Tulikivi-tuotteita on myyty Pohjois-Amerikan markkinoilla jo 30 vuoden ajan. Viime vuosina rakentaminen on lisääntynyt ja kiinnostus vihreästä energiasta kohtaan on kasvanut. Sen vuoksi olemme uudistaneet tuotetarjoamaamme, logistiikkaamme sekä markkinointiamme uuden vastuunhenkilön toimesta.

Kustannussäästöt toteutuivat

Liikevaihdon laskun vuoksi yhtiö jatkoi toiminnan tehostamista. Kiinteissä kuluissa saavutettiin tavoitteiden mukainen noin 1 miljoonan

euron säästö vuoden 2015 tasosta.

Viime vuonna toteutettujen rakenteellisten tehostamistoimien ansiosta yhtiön kannattavuus parani edellisestä vuodesta. Pienentyneiden kiinteiden kulujen sekä vähentyneiden poistojen ansiosta yhtiön liiketulos parani katsauskaudella 1,5 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Liiketoiminnan nettorahavirta oli tilikaudella 2,0 (0,8) miljoonaa euroa. Käyttöpääoma oli tilikauden lopussa 3,7 (5,5) miljoonaa euroa. Vuoden 2016 käyttöpääoman pienentämistavoite 1,0 miljoonaa euroa saavutettiin.

Tilikaudella lyhennettiin lainoja 1,4 (2,2) miljoonaa euroa. Korolliset velat olivat tilikauden päättyessä 16,4 (17,8) miljoonaa euroa, ja nettorahoituskulut olivat tilikaudella 0,8 (1,0) miljoonaa euroa.

Investoinnit ja tuotekehitys

Konsernin investoinnit olivat tilikaudella 1,3 (1,1) miljoonaa euroa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot olivat 1,0 (1,0) miljoonaa euroa eli 3,4 (3,1) prosenttia liikevaihdosta. Näistä aktivoitiin taseeseen 0,5 (0,3) miljoonaa euroa. Tuotekehityksessä panostettiin uuden vuolukivimalliston kehitystyöhön, jossa hyödynnettiin vuolukiven vahvuudet tulisija- ja sisustusmateriaalina.

Yhtiö esittelee helmikuussa 2017 uuden vuolukivimalliston Belgiassa Batibouw-messuilla. Mallisto pohjautuu uudenlaiseen vuolukiven pintakäsittelyyn ja laadukkaaseen muotoiluun. Mallistouudistuksen yhteydessä toteutetaan noin 0,5 miljoonaa euron pintakäsittelyinvestointi.

Kannattavuus paranee edelleen vuonna 2017

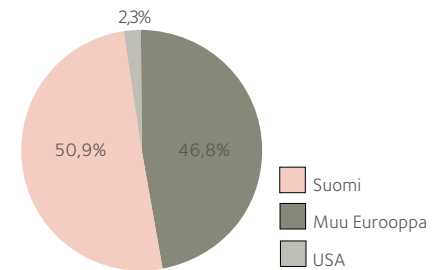
Vaikka toimintaympäristö säilynee haasteellisenä edelleen vuonna 2017, liikevaihdon laskun arvioidaan pysähtyvän myynnin tehostamistoimien ansiosta. Rakenteellisten säästöjen ja tuotannon tehostamistoimien arvioidaan parantavan kannattavuutta vuonna 2017. Parantaakseen kannattavuutta yhtiö jatkaa toiminnan tehostamista tavoitteena 0,5 miljoonan euron kiinteiden kulujen säästöt vuonna 2016.

Lämpimät kiitokset

Vuosi 2016 vaati hyvää yhteistyötä yrityksen kaikilla osa-alueilla. Siitä todisteena olemme pystyneet luomaan uuden hienon vuolukivimalliston sekä tuomaan kokonaan uudenlaista tuotantotekniikkaa vuolukiven jalostukseen. Haluan kiittää kaikkia Tulikiven yhteistyökumppaneita ja tulikivilaisia tarmokkaasta toiminnasta ja venymisestä haastavassa tilanteessa.

Helsinki, maaliskuu 8, 2017
Heikki Vauhkonen, toimitusjohtaja

Liikevaihdon jakauma markkina-alueittain, %

Tulevaisuuden trendit

Pientalorakentaminen kasvaa Euroopassa

Pientalorakentaminen on Euroopassa kasvanut vuoden 2016 aikana. Euroopassa vuodesta 2008 jatkunut voimakas laskuvaihe on takana päin. Euroconstruct-tutkimusraportin mukaan EU-alueella ennakoidaan pientalorakentamisen kasvavan noin 5 prosenttia vuosittain seuraavan kolmen vuoden aikana. Suomessa RT arvioi pientalaloitusten olleen vuonna 2016 edellisen vuoden tasolla. Vuonna 2017 omakotitalojen rakentamisen arvioidaan kasvavan 5-10 prosenttia. Rakentamisen kasvu tukee Tulikiven kaikkia tuoteryhmiä.

Euroopassa uusiutuvalla energialla voidaan korvata merkittävä osa fossiilisista polttoaineista pientalojen lämmityksessä

EU on asettanut vuodelle 2020 tavoitteet fossiilisten polttoaineiden korvaamiseksi uusiutuvalla energialla. Sen myötä myös puun ja pelletin käytölle on asetettu tavoitteet EU-tasolla. Suomessa puu on suurin uusiutuvan energian lähde.

Kuluttajaenergian hinta kääntyy nousuun markkinalähtöisesti tai verotuksen myötä

Energian hinta on keskeinen peruste tulisijojen hankinnalle niin kotimaassa kuin ulkomailla. Öljyn, kaasun ja sähkön hinnat ovat olleet poikkeuksellisen alhaisia talouslamasta johtuen. Tämä on osaltaan vaikuttanut tulisijamarkkinoiden kehitykseen. Taloustilanteen kehityksen ohella valtioiden veroratkaisut vaikuttavat

energian hintaan. Erilaiset lisäverot kuten sähköverot ja öljylämmityksen veronkiristykset voivat kuitenkin nostaa energiahintaa. Myös reaaliaikainen hinnoittelu ja sähkönsiirtomaksut voivat nostaa energian kuluttajahintaa.

Varaava tulisija on matalaenergiataloille paras tulisijatyyppejä

Varaavat uunit tunnetaan käytännöllisyydestään ja hyvästä lämmityskyvystään perinteisissä taloissa. VTT:n vuonna 2014 tekemän tutkimuksen mukaan perinteisten talojen ohella varaava uuni on paras tulisijatyyppejä moderneihin matalaenergiataloihin. Molemmissa talotyypeissä yli 50 prosenttia vuotuisesta lämpöenergian tarpeesta voidaan tuottaa yhdellä varaavalla uunilla. Tämä johtuu siitä, että varaava uuni luovuttaa lämmön huoneisiin tasaisella ja verrattain alhaisella teholla. Kamiinat ja takkainsertit tuottavat matalaenergiatalon tarpeeseen liian korkean hetkellisen tehon, minkä vuoksi lämpötila huoneistossa nousee nopeasti liian korkeaksi ja lämpö joudutaan tuulettamaan ulos. Vuodesta 2018 alkaen varaavan uunin vuosihyötysuhteeksi voidaan Suomessa lukea 3000 kw/h aiemman 2000 kw/h sijaan. Tämä parantaa varaavan tulisijan kilpailukykyä muihin lämmitysmuotoihin nähden tarjomalla edullisen lämmitysratkaisun myös uusiin taloihin.

Puunpolton sallitut päästötasot on määritelty EU:ssa

Vuonna 2014 EU:ssa määriteltiin tulisijojen sal-

litut päästötasot, jotka tulevat voimaan vuonna 2022. Tulikiven vientimallisto täyttää nämä vaatimustasot jo nyt. Suomen päästövaatimukset ovat tänä päivänä alhaiset ja tulevat kiristymään olennaisesti kun uudet säännökset astuvat voimaan.

Puun pienpolto on ainoa muista energialähteistä riippumaton energiamuoto

Tulisijat ovat tärkeä osa Suomen ja Euroopan huoltovarmuutta. Tulisijat tuottavat ainoana energia lähteenä lämpöä muista energialähteistä riippumatta. Ne ovat on tärkeä osa yhteiskunnan kriisivalmiutta energian saatavuuden ja -jakelun poikkeustilanteissa.

Tulikiven tulosparannusohjelma

Tuotannon rationalisointi:

Toimenpiteet 2016:

- Kannattavuutta parannettiin aiempaa tehokkaammalla tuotannon kuormituksella
- Tuotantolinjojen kehitystyötä jatkettiin
- Lisäsäästöjä saavutettiin alihankinnassa
- Varastotasoa alennettiin noin 1,0 Me:lla

Tavoitteet 2017:

- Uuden modulaarisen vuolukivi-malliston valmistuksen aloitus
- Varastotasojen alentaminen edelleen noin 0,5 Me:lla

Kustannusleikkaukset:

Toimenpiteet 2016:

- Kiinteitä kuluja leikattiin tavoitteiden mukaisesti noin 1,0 Me:lla toimintoja uudelleen järjestelemällä sekä toimintoja digitalisoimalla

Tavoitteet 2017:

- Kiinteitä kuluja leikataan noin 0,5 Me

Myynnin kasvattaminen:

Toimenpiteet 2016:

- Kotimaassa markkinaosuutta uudisrakentamisessa kasvatettiin 25 prosentista 30 prosenttiin panostamalla taloteollisuusmyyntiin
- Kotimaassa saneerausmyynnin myyntikonseptia uudistettiin
- Venäjällä Moskovan alueen myynnin tehostaminen ja jakelun laajentaminen kasvatti liikevaihtoa
- Saksassa jakeluverkkoa laajennettiin uusilla jälleenmyyntipisteillä

Tavoitteet 2017:

- Keski-Euroopan myynnin laskun pysäyttäminen jakeluketjua uudistamalla
- Myynnin kasvu uudella vuolukivi-mallistolla
- Markkinaosuuden kasvattaminen taloteollisuusmyynnissä uusilla sopimuksilla
- Sauna- ja sisustuskivimyynnin kasvattaminen panostamalla ammattirakentamiseen
- Venäjällä, erityisesti Moskovan alueen kumppaniverkoston laajentaminen

Tulikivi Oyj:n osakkeenomistajat ja johdon omistus 31.12.2016

Yhtiön 10 suurinta osakkeenomistajaa osakemäärän mukaan Lukuun ottamatta hallintarekisteröityjä osakkeita.	K-osakkeita	A-osakkeita	Osuus osakkeista, %
1. Vauhkonen Heikki	5 809 500	1 064 339	11,48
2. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo		4 545 454	7,59
3. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen		3 720 562	6,21
4. Elo Eliisa	477 500	2 631 036	5,19
5. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma		2 813 948	4,70
6. Toivanen Jouko	100 000	2 431 259	4,23
7. Suomen Kulttuurirahasto SR	100 000	2 158 181	3,77
8. Mutanen Susanna	797 500	846 300	2,75
9. Fennia		1 515 151	2,53
10. Nikkola Jarkko		1 266 440	2,12
Yhtiön 10 suurinta osakkeenomistajaa äänimäärän mukaan Lukuun ottamatta hallintarekisteröityjä osakkeita.	äänet/K-osakkeet	äänet/A-osakkeet	Osuus äänimäärästä, %
1. Vauhkonen Heikki	58 095 000	1 064 339	45,86
2. Mutanen Susanna	7 975 000	846 300	6,84
3. Elo Eliisa	4 775 000	2 631 036	5,74
4. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo		4 545 454	3,52
5. Vauhkonen Mikko	3 975 000	343 810	3,35
6. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen		3 720 562	2,88
7. Toivanen Jouko	1 000 000	2 431 259	2,66
8. Suomen Kulttuurirahasto SR	1 000 000	2 158 181	2,45
9. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma		2 813 948	2,18
10. Fennia		1 515 151	1,17

Yhtiön hallituksen jäsenillä ja toimitusjohtajalla on määräysvallassaan yhteensä 5 810 000 K-osaketta ja 1 557 056 A-osaketta eli 46,24 % yhtiön äänivallasta.

Kivivarat ja varannot

Strategiansa mukaisesti Tulikivi Oyj panostaa siihen, että yhtiöllä on hallinnassaan parhaat mahdolliset vuolukivivarannot. Yhtiö on tutkinut vuolukivivarantoja systemaattisesti yli 30 vuoden ajan käyttäen mm. Geologian Tutkimuskeskuksen asiantuntijapalveluita. Tutkimustyön tavoitteena on tutkia tarkemmin nykyisiä vuolukivivaroja sekä etsiä uusia vuolukiviesiintymiä.

Tulikivi Oyj:n kivivarojen ja varantojen yhteismäärä on noin 8 milj. m³. Tutkitut esiintymät sijaitsevat Nunnanlahdessa, Kuhmossa, Paltamossa ja Suomussalmella. Voimassa olevia kaivospiirejä on 8 kpl: kaksi Suomussalmella, yksi Kuhmossa, yksi Paltamossa ja neljä Juuassa. Kaivospiirien yhteispinta-alalta on 340 ha. Tällä hetkellä vuolukiveä louhitaan ja tuotteita valmistetaan sekä Nunnanlahdessa että Suomussalmella. Esiintymätutkimukset vuoden 2016 aikana ovat keskittyneet Nunnanlahteen. Potentialisten esiintymien selvitystyöt ja nykyisten esiintymien tarkennukset jatkuvat vuonna 2017.

Kivivarojen käyttö säästeliästä

Maantieteellisesti louhinta rajoittuu pienille alueille verrattuna esimerkiksi avohakkuisiin Konsernin kaikista louhoksista yhteensä louhitaan 70 000 – 100 000 kuutiometriä vuolukiveä vuosittain. Tästä 15 000 – 20 000 kuutiometriä päätyy kolmelle vuolukiviteh-

taalle. Esiintymien ulkopuolista sivukiveä louhitaan 50 000 – 70 000 kuutiometriä vuosittain. Myös maata joudutaan ajoittain siirtämään louhosavausten yhteydessä, jotta esiintymään päästään käsiksi. Kun louhos suljetaan, alue saatetaan yleisen turvallisuuden edellyttämään kuntoon ja louhoksen läjitysalue maisemoidaan.

Tulikiven ympäristöstrategian mukaisesti tärkeää on luonnonvarojen säästeliäs käyttö. Raaka-aineen kokonaissaannon parantamiseen vaikutetaan tuotantoteknologian kehittämisellä sekä tuotekehityksellä huomioiden raaka-aineen ominaisuudet. Tulikiven strategisena tavoitteena ovat riittävät raaka-ainetarannot vuosikymmeniksi eteenpäin.

Toiminnan ympäristönäkökohtia

Vuolukiven irrottaminen tapahtuu sahaamalla. Irrottaminen ei vaadi kemiallista käsittelyä, eikä louhinnassa käytetä kemikaaleja. Kiven louhinnassa käytetyt sahat toimivat

sähköllä eikä niissä käytetä jäähdytysvettä. Terien voiteluaineena käytetään ainoastaan rypsiöljyä. Louhokseen tulevat sadevedet johdetaan pumpaamalla mittauskaivojen kautta laskeutusaltaisiin. Vesinäytteet otetaan kolme kertaa vuodessa toiminnan ympäristövaikutusten seuraamiseksi. Pölyn leviäminen estetään mm. kastelemalla. Irrottamisesta syntyvä melu on pääasiassa sahaus- ja koneääntä. Louhinnan meluarvot ovat sallittujen rajojen alapuolella. Sivukiven louhintaräjähdyksiä tehdään keskimäärin kerran viikossa.

Louhintaprosessi on ympäristö- ja kaivoslupien mukaista

Tulikiven toiminnan keskeisiä tavoitteita ovat turvallinen ja terveellinen työympäristö, luonnonvarojen säästeliäs käyttö sekä louhinta- ja tuotantoprosessien hallinta ympäristövaikutusten minimoimiseksi. Tulikivi huomioi ympäristönäkökohdat niin raaka-aineen hankinnassa, tuotannossa kuin lopputuotteissakin ja seuraa toimintansa ympäristövaikutuksia viranomaisien hyväksymien tarkkailuohjelmien mukaisesti. Tulikivellä on tuotantokokonaisuuteen liittyvät ympäristö- ja kaivosviranomaisien myöntämät luvat sekä lupa räjäytysaineiden hankkimiseen, säilyttämiseen ja käyttöön.

Ympäristö- ja yhteiskuntavastuu

Tulikiven toimintaa ohjaa yhtiön arvomaailma, jonka mukaisesti yritys noudattaa toiminnassaan lakeja ja säädöksiä ja toimii vastuullisesti suhteessa yhteiskuntaan, ympäristöön ja sidosryhmiinsä. Tulikivelle tärkeitä sidosryhmiä ovat asiakkaat, henkilöstö, osakkeenomistajat, rahoittajat ja muut yhteistyökumppanit niin Suomessa kuin ulkomailla.

Ympäristövastuu

Ympäristötyön päämääränä on luonnonvarojen säästeliäs käyttö sekä prosessien ja tuotteiden hallinta niin, että ne kuormittavat mahdollisimman vähän ympäristöä. Tuotteiden ja toiminnan turvallisuus ja laadukkuus on määritelty yrityksen laatu-, ympäristö-, työterveys- ja työturvallisuuspolitiikassa. Tulikivelle on myönnetty ISO9001-laatusertifikaatti. Ympäristö- ja turvallisuustyötä kehitetään jatkuvasti standardien ISO 14001 ja OHSAS 18001 mukaiseen suuntaan. Tulikivellä tehdään pitkän tähtäimen tuotekehitystä ympäristöystävällisten tuotteiden kehittämiseksi. Tuotteiden on oltava mahdollisimman pitkäikäisiä sekä turvallisia käyttää, ja niiden on kuormitettava ympäristöä mahdollisimman vähän tuotteen kaikissa elinkaaren vaiheissa. Tutkimuksen ja tuotekehityksen

päämääränä on tarjota luotettavaa tietoa tuotteidemme valmistuksen ja käytön aikaisista ympäristövaikutuksista sekä parantaa eko- ja materiaalihokkuutta. Materiaalihokkuusajattelun mukaisesti Tulikivi mm. hyödyntää keraamisten uunien raaka-aineena muun keramiikkateollisuuden sivutuotteita. Tuotteisiin käytettäviä materiaaleja ja komponentteja testataan säännöllisesti, ja tuotteiden on läpäistävä tyyppihyväksyntätestit. Vuolukivi on esimerkiksi hyväksytty elintarvikkeiden kanssa tekemisissä olevaksi aineeksi. Pyrimme toiminnallamme lisäämään myös tavarantoimittajien tietoisuutta ympäristövastuusta ja toimimaan kestävä kehityksen periaatteita noudattaen. Valmistusketjussa tuotteen ympäristövaikutuksista olennaisen osan muodostavat mate-

riaalivalinnat, energiankulutus ja kuljetusmuodot. Bioenergiaa käyttävän tulisijan käyttö sähköä korvaavana lämmitysmuotona vähentää energian tuottamisen CO₂-päästöjä, ja tulisijan valmistuksen aikainen hiilijalanjälki nollautuu. Tulikivi-uunit alittavat maailman tiukimmat päästönormit (BimSchV), ja tutkimusta puhtaamman palamisen puolesta jatketaan.

Tulikivi Oyj:n kaikilla toiminnassa olevilla louhoksilla ja tehtailla on voimassaolevat kaivos- ja ympäristöluvut. Louhinnassa ja siihen liittyvissä toiminnoissa noudatetaan luonnonkivituotannossa tunnistettuja parhaita ympäristökäytäntöjä. Louhostoiminnan vaikutuksia ympäristöön seurataan noudattaen viranomaisten hyväksymiä tarkkailuohjelmia. Louhoksille on laadittu toimintaperiaateasiakirja, jonka mukaisesti tehdään säännöllisesti toiminnan riskianalysit huomioiden sekä turvallisuus- että ympäristönäkökohdat. Maise- moiteja tehdään normaalin louhostoiminnan osana ja toimintansa lopettaneilla louhoksilla. Tehtailla käytetään raaka-aineina mm. vuolukiveä, luonnonkiveä ja keramiikkaa. Kiven työstössä ei käytetä eikä tuotannossa synny ympäristölle vaarallisia aineita. Tehtailla käytetään suljettua prosessivedenkiertoa. Oman toimintansa kehityskohteiksi Tulikivi on valin-

nut energiatehokkuuden parantamisen ja jätehuollon edelleen kehittämisen. Energiatehokkuutta parannetaan EK:n energiatehokkuuden puitesopimuksen mukaisesti pyrkimällä vastaamaan kansalliseen energia- ja ilmastostrategiaan noudattaen Suomen kansainvälisiä sitoumuksia ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä. Tulikivi on ollut mukana energiatehokkuussopimuksen toimenpideohjelmissa vuosina 2008-2016 noudattaen ohjelmaan kirjattuja toimenpiteitä. Sopimusjärjestelmän toiminnallisena tavoitteena on yrityksen oman energian käytön tehostaminen vähintään yhdeksällä prosentilla tehtais- sa ja muissa kiinteistöissä sekä energiatehokkuuden jatkuva parantaminen ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen. Jätehuoltoa kehitetään Tulikiven kaikissa toimipisteissä ottamalla käyttöön lajittelujärjestelmä, jonka päämääränä on kaatopaikalle menevien sekajätteiden vähentäminen ja jätteiden ohjaaminen mahdollisimman pitkälti energia- ja hyötykäyttöön. Kierrätettävissä olevat jätteet kierrätetään (mm. pahvit ja paperit) normaalin jätehuollon kautta. Tulikivi on liittynyt Pakkausalan Ympäristörekisteri PYR Oy:öön sekä kuuluu Sähkö- ja elektro- niikkalaitteiden tuottajayhteisöön.

Taloudellinen vastuu

Tulikiven toiminnalla on vaikutusta useille sidosryhmille: asiakkaille, tavarantoimittajille ja palvelujen tarjoajille, henkilöstölle, sijoittajille ja julkiselle sektorille. Vuonna 2016 toiminnan suorat taloudelliset vaikutukset näille eri sidosryhmille muodostuivat seuraavasti: Asiakkaiden tuottama liikevaihto oli 30,5 (32,0) miljoonaa euroa. Liikevaihto koostui asiakkaille myydyistä Tulikivi- ja Kermansaviuuneista, luonnonkivi tuotteista, kiukaista sekä tuotteisiin liittyvien palvelujen myynnistä. Tavaroiden ja puolivalmisteiden toimittajille maksettiin 6,3 (7,3) miljoonaa euroa ja palve-

lujen tarjoajille 12,0 (12,7) miljoonaa euroa. Koneista ja laitteista maksettiin 0,3 (0,3) miljoonaa euroa.

Henkilöstön palkkojen ja palkkioiden osuus oli 8,9 (9,4) miljoonaa euroa, ja näitä vastaavat eläkevakuutusmaksut ja muut vakuutusmaksut olivat 2,0 (2,2) miljoonaa euroa. Uudelleenjärjestelyvarauksen vaikutus on mukana kauden luvuissa.

Rahoittajille maksettiin korko- ja muita rahoituskuluja nettona 0,8 (1,0) miljoonaa euroa. Osakkeenomistajille ei maksettu osinkoa vuodelta 2016, eikä vuodelta 2015.

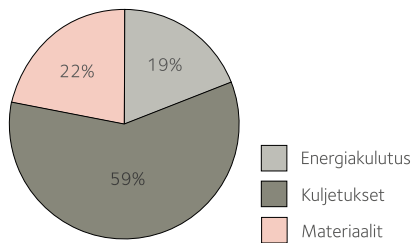
Sosiaalinen vastuu

Tulikivi on vastuullinen työntäjä ja sen valmistamat tuotteet ovat turvallisia, ammattitaidolla valmistettuja. Henkilöstön sitoutuminen työhön ja hyvä ammattitaito varmistavat tuotteiden laadun. Kokonaistoimituksen onnistumisen takaa asiantunteva uunimestari-, asentaja- ja myyntiverkosto.

Tulikivi-konsernin henkilöstömäärä oli tilikaudella keskimäärin 209 (219 vuonna 2015) henkilöä. Keskimääräinen henkilömäärä on laskettu työssäoloajalta. Henkilöstön määrää sopeutettiin menekin kehityksen mukaiseksi pääasiassa määräaikaisin lomautuksin. Muutamia henkilöitä on ollut toistaiseksi lomautettuina.

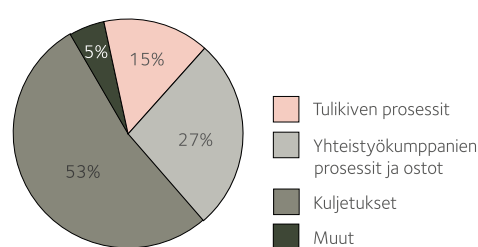
Henkilöstön koulutus painottui nykytilanteen hallintaan. Tähän liittyvät lainsäädännön tai muiden säännösten vaatiman osaamisen hankkiminen sekä työturvallisuuskoulutukset. Myyntiverkostolle suunnattiin teknistä myyntikoulutusta sekä myyntivalmennusta. Lisäksi järjestettiin koulutusta verkon hyödyntämisestä myyntityössä ja asiakaspalvelussa sekä tietosuoja-asioissa. Työntutkimukseen koulutettiin yks henkilö. Koko henkilöstölle järjestettiin työyhteisön kehittämistä koskeva kokoontuminen ja luento. Työssäoppiminen on edelleen merkittävin oppimisen muoto yrityksessä. Ompisopimuskoulutusta käytetään enenevässä

Tulikiven oman tuotannon hiilijalanjäljen muodostuminen

(laskettu v. 2010)
British Standard PAS 2050

Tulikivi-tulisijan elinkaaren hiilijalanjälki

Hiilikvivalentti laskettiin vuolukivikiloa kohti ja on 0,612 CO2 eqv kg/kg

määrin. Koulutuksen sai päätökseen tilikauden aikana kaksi henkilöä ja vuoden lopussa koulutuksessa oli neljä henkilöä, joista toimihenkilöitä yksi ja työntekijöitä kolme henkilöä. Uunimestareiden, asentajien ja myyntiverkoston ammattitaitoa ylläpidetään järjestämällä vuosittain koulutusta ajankohtaisista asioista. Kehityshankkeet vaikuttavat valmistuessaan moniin operatiivisiin toimintoihin. Vuonna 2016 kehityshankkeet painoutuivat tuotekehitykseen. Yhtiöllä on käynnissä laajamittainen tuotekehitysohjelma, jossa uudistetaan vuosittain koulutusta ajankohtaisista asioista. Kehityshankkeet vaikuttavat valmistuessaan moniin operatiivisiin toimintoihin. Vuonna 2016 kehityshankkeet painoutuivat tuotekehitykseen. Yhtiöllä on käynnissä laajamittainen tuotekehitysohjelma, jossa uudistetaan vuosittain koulutusta ajankohtaisista asioista. Kehityshankkeet vaikuttavat valmistuessaan moniin operatiivisiin toimintoihin. Vuonna 2016 kehityshankkeet painoutuivat tuotekehitykseen. Yhtiöllä on käynnissä laajamittainen tuotekehitysohjelma, jossa uudistetaan vuosittain koulutusta ajankohtaisista asioista.

Tietoturvan parantaminen oli toinen merkittävä hanke. Työterveyshuollon painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa, mutta myös perustason sairaanhoito kuuluu työterveyshuoltoon. Käytössä olevan varhaisen tuen mallin mukaisesti työ kuntokeskusteluja käydään säännöllisesti sairauspoissaoloista 40 tunnin välein 12 kuukauden seurantajaksolla. Työpaikkaselvityksiä on toteutettu eri paikkakunnilla yhteistyössä työterveyshuollon ja työterveyslaitoksen kanssa. Henkilöstön työhyvinvointia selvitettiin vakuutusyhtiön kanssa toteutetulla tutkimuksella. Saatujen tulosten perusteella voitiin todeta, että työtyytyväisyys osoittaa samaa tasoa kuin teollisuusyrityksissä yleensä. Aloitetoiminnassa saatiin vuonna 2016 uusia aloitteita 80 (62) kappaletta. Tapaturmataajuus oli 27 (24) tapaturmaa miljoonaa työtuntia kohden.

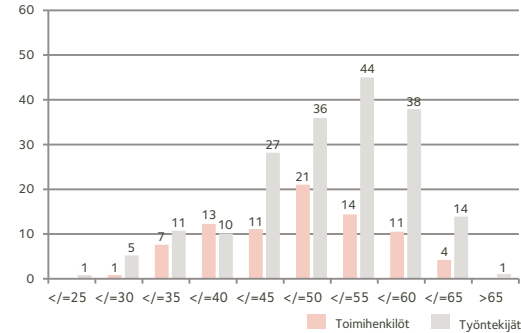
Yhteisöllisyys
Tulikivi Oyj on jäsen useissa järjestöissä ja foorumeissa kuten Kauppakamari, Kiviteollisuusliitto, Lasikeraaminen teollisuus Lt ry, Nuohousalan Keskusliitto, Perheyritysten liitto, Rakennustuoteteollisuus RTT, Sisäilmäyhdistys, Suomalaisen Työn Liitto, Suomen Yrittäjät, Tulisija- ja savupiippuyhdistys TSY, Työtehoseura.

Tietoturvan parantaminen oli toinen merkittävä hanke. Työterveyshuollon painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa, mutta myös perustason sairaanhoito kuuluu työterveyshuoltoon. Käytössä olevan varhaisen tuen mallin mukaisesti työ kuntokeskusteluja käydään säännöllisesti sairauspoissaoloista 40 tunnin välein 12 kuukauden seurantajaksolla. Työpaikkaselvityksiä on toteutettu eri paikkakunnilla yhteistyössä työterveyshuollon ja työterveyslaitoksen kanssa. Henkilöstön työhyvinvointia selvitettiin vakuutusyhtiön kanssa toteutetulla tutkimuksella. Saatujen tulosten perusteella voitiin todeta, että työtyytyväisyys osoittaa samaa tasoa kuin teollisuusyrityksissä yleensä. Aloitetoiminnassa saatiin vuonna 2016 uusia aloitteita 80 (62) kappaletta. Tapaturmataajuus oli 27 (24) tapaturmaa miljoonaa työtuntia kohden.

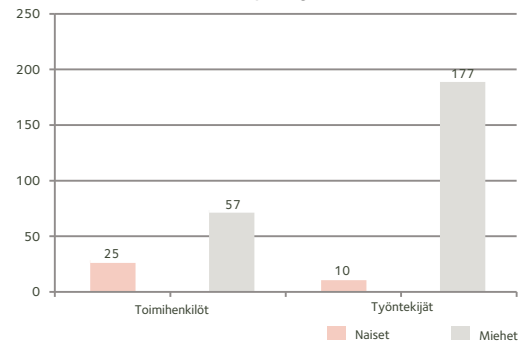
Yhteisöllisyys

Tulikivi Oyj on jäsen useissa järjestöissä ja foorumeissa kuten Kauppakamari, Kiviteollisuusliitto, Lasikeraaminen teollisuus Lt ry, Nuohousalan Keskusliitto, Perheyritysten liitto, Rakennustuoteteollisuus RTT, Sisäilmäyhdistys, Suomalaisen Työn Liitto, Suomen Yrittäjät, Tulisija- ja savupiippuyhdistys TSY, Työtehoseura.

Henkilökunnan ikäjakauma 31.12.2016

Henkilökunnan sukupuolijakauma 31.12.2016

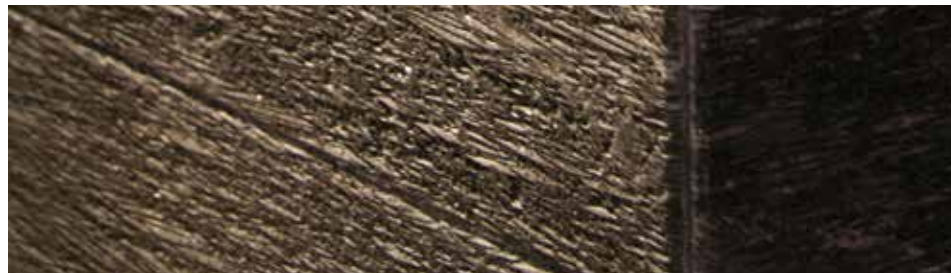

Suomi, Vuokatekni Oy

Tulikivi oli esillä näyttävästi Veronan Progetto Fuoco -messuilla Italiassa helmikuussa 2016. Isolla osastolla oli esillä useita eri takkamalleja, joista osassa paloi tuli. Ensiesittelyssä messuilla oli myös vesityöstökoneella tehtyjä kolmiulotteisia takkapintoja. Uusi pintakäsittely antaa vuolukivelle aivan uuden ilmeen ja tuo esille myös vuolukivestä löytyvää kimmallusta. Uutuustuotteet keräsivät kehuja niin jälleenmyyjiltä kuin loppuasiakkailtakin.

PERINTEINEN VUOLUKIVI SYNTYY UUDELLEEN

Tulikiven takkoihin uusi ilmeikäs Grafia-pintakäsittely.

Kolmiulotteiset haptiset pinnat ovat lisänneet suosiotaan muotoilussa. Tulikivi toi uuden tuntoaistia herättävän käsittelyn vuolukivelle. Grafia-nimen saanut pintakäsittely on saatavana aluksi kolmeen väreeseen takkaan: Vasa Grafia, Valkia Grafia ja Sarmi Grafia. Varaavat vuolukivitakat luovuttavat lämpöä pitkään, jopa vuorokauden ajan parin tunnin lämmityksellä. Uutuustakat olivat ensiesittelyssä kotimaassa Seinäjoen Asuntomessuilla Tulikiven osastolla UA21.

– Vuolukivi on luonnostaan mattamaisen sileän ja jopa saippuaisen tuntuinen kivilaji. Grafia-pintakäsittelyllä vuolukiven pintaan saadaan uudenlaista tekstuuria ja rosoisuutta, niin kuin kallion pinnassa. Menetelmä tuo kivilajin värierot kauniisti esiin: vuolukiven väri vaihtelee harmaan eri sävyissä, kertoo Tulikiven kotimaan myyntijohtaja Markku Prättälä.

Tulikivellä on pitkä kokemus vuolukiven jalostamisesta, sillä Suomen suurimmat vuolukiviesiintymät sijaitsevat yrityksen kotiseudulla Juuassa. Kivilajin talkkipitoisuus tekee vuolukivestä helposti työstettävää, joten siihen voidaan toteuttaa sekä tunto- että näköaistiin vetoavia kuvioiteja ja urituksia.

– Näytimme ennakkoon maistiaisina uudesta pintakäsittelystä Veronan tulisijamessuilla helmikuussa, ja vastaanotto oli todella innostunut. Kansainvälinen kiinnostus uutta moniulotteista vuolukivipintaa kohtaan oli suurta. Trendit suosivat vuolukiveä, joten voi olla, että vuolukivi lähtee seuraavana marmorin kaltaiseen nosteeseen, paljastaa Prättälä.

ASUNTOMESSUILLA NÄYTTÄVÄSTI ESILLÄ

Asuntomessut järjestettiin Seinäjoella Pruukinrannassa 8.7.–7.8. Tulikivi oli vuoden 2016.

Asuntomessujen pääyhteistyökumppani ja näyttävästi esillä messuilla sekä omalla osastollaan, että messukohteissa. Messualue sijaitsi Kyrkösjärven tekojärven rannalla, jonne rakennettiin kaikkiaan 43 erilaista messukohdetta. 15 kohteista olivat Tulikivimylyksi nimetyllä alueella, jonka läheisyydessä myös Tulikiven osasto sijaitsi.

Messukohteissa oli erityisen hyvin esillä Tulikiven keraamisia takkoja sekä sähkökiukaita. 35:stä pientalo-kohteesta lähes puoleen oli ostettu joku Tulikivi-tuote, ja näistä osaan useampikin tuote. Messuosastollamme Ua21 kävijöiden huomion kiinnitti erityisesti Valkia Grafia -takka, jonka pintaan oli vesiyöstöllä tehty kaunis kimalteleva kuvio. Osastolla oli uutuustuotteista esillä myös uudistettu Nuoska-kiuas sekä Tulikiven ensimmäinen seinäkiuas Routa.

UUDISTETTU HABITARE KERÄSI KÄVIJÖITÄ

Tulikivi oli mukana myös Habitare-messuilla omalla osastollaan. Heti pääkäytävän läheisyydessä, muotoiluun keskittyvällä Ahead-alueella sijainnut osasto houkutteli runsaasti kävijöitä. Osastolla järjestettyyn mediatilaisuuteen osallistuneet lukuisat toimittajat ja bloggarit kertovat omalta osaltaan Tulikivi brändin vetovoimasta. Myös Habitaressa kävijöiden huomio kiinnittyi Valkia Grafia -takan uudelleeniseen pintaan. Kiuasuutudet, Nuoska ja Routa, keräsivät kehuja kauniista muotoilustaan. Tulikiven laajasta kivitaso- sekä mosaiikki- ja kivilaattamallistosta oli esille tuotu muutamia malleja nyt näyttävämmiin kuin aiempina vuosina.

ROUTA – TULIKIVEN ENSIMMÄINEN SEINÄKIUAS

Tulikivi lanseerasi ensimmäisen seinälle asennettavan sähkökiuasversionsa Asuntomessuilla 2016.

Routa-kiukaan oivaltava muotoilu säästää tilaa saunassa. Pienten suojaetäisyyksien ansiosta lauteet voi asentaa lähelle kapeaa, superellipsin muotoista sähkökiuasta. Siksi se sopii löylyn lähteeksi myös pienempiin saunoihin. Vastukset on sijoitettu kiukaaseen niin, että pienistä ulkomoitoista huolimatta kivitiila on suuri. Pehmeitä ja kosteita löylyjä avittaa vaakauritettu vuolukiviverhoilu, joka varaa lämpöä ja luovuttaa sitä pitkään. Lämpöä varaava vuolukiviverhoilu myös kuivattaa saunatilan saunomisen jälkeen, mikä on hyväksi lauteille sekä saunan muille puuosille.

UUSI ULKOASU PALKITULLE NUOSKALLE

Keraaminen Nuoska-sähkökiuas sai entistä linjakkaamman ulkoasun:

aiempi keraaminen laatoitus korvataan uudella keraamisella pintaverhoilulla, josta pystysaumat on jätetty kokonaan pois. Kaunis mattapinta on entistäkin yhtenäisempi. Kiukaan väri vaihtoehtot ovat valkoinen ja musta. Vuonna 2012 Fennia Prize -palkinnolla muotoilustaan palkittu Nuoska luosanaan ylellistä kotikylpylän tunnelmaa. Nuoskan voi integroida lauteisiin upottamalla kiukaan alaosan lauderakenteisiin.

Nuoska-kiukaaseen kuuluu seinälle tai kattoon asennettava keraaminen lämpöpöytä, joka mahdollistaa saunan lämmön tarkan säädön. Kiukaan elektroniikan avulla kivitiilan ja löylyhuoneen lämpötilan voi säätää mieluisiksi astein tarkkuudella. Lämpötilan tarkalla säädöllä kiukaan energiankulutusta voi laskea jopa 30 prosenttia. Nuoska-kiukaan voi liittää suoraan KNX-taloautomaatiojärjestelmään ilman erillistä ohjauskeskusta. Asunnoissa, joissa ei ole KNX-taloautomaatiojärjestelmää, kiuasta ohjataan Tulikivi Touch Screen-ohjauskeskuksella.

TULIKIVEN TAKKA VAIHTOEHTONA SUURIMPAAN OSAAN UUSISTA PIENTALOPAKETEISTA

Tulikivi toimii yhteistyössä jo kaikkien merkittävien talotehtaiden kanssa.

Tänä päivänä jo yli puolet kaikista uusista pientaloista valmistuu asiakkaille muuttovalmiina. Talovalmistajat tarjoavat asiakkailleen myös takan osana kokonaisuutta. Tulikivi on ollut kehittämässä valmistuli-ratkaisua, jossa takka ja hormi tuodaan paikan päälle täysin valmiina. Tuotekokonaisuus on käyttövalmiina 2-4 tunnissa ja tehostaa näin merkittävästi talotehtaan työmaakokonaisuutta. Täysin valmiina toimitettavaa varaavaa tulisijaa markkinoilla valmistaa vain Tulikivi. Nopea toimintatapa soveltuu hyvin nykyaikaiseen uudisrakentamiseen ja tehostaa osaltaan talotehtaan työmaan valmistumista. Vuonna 2016 valmiiden takkojen toimitukset taloteollisuuteen kasvoi merkittävästi.

Tulikivi Oyj:n hallitus

Jyrki Tähtinen (s.1961)

Oikeustieteen kandidaatti, MBA, asianajaja. Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2015. Hallituksen puheenjohtaja 13.4.2015 lähtien.

Muut keskeiset luottamustoimet: PKC Group Oyj:n hallituksen jäsen 1999-2016

Keskeinen työkokemus: Borenius & Kemppinen Oy: toimitusjohtaja 1997-2008, osakas 1991- ja tätä ennen lakimiestehtävissä muiden asianajotoimistojen ja Helsingin kaupungin palveluksessa vuodesta 1983 lähtien.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 42 553 kappaletta

Markku Rönkkö (s. 1951)

Kauppätieteiden maisteri. Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2009 ja tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2009.

Muut keskeiset luottamustoimet: Goodwiller Oy:n hallituksen jäsen, Mikrobioni Oy:n hallituksen jäsen, Potwell Oy:n hallituksen jäsen, Boardman Oy:n osakas/partner

Keskeinen työkokemus: Järvi-Suomen Portti Oy: toimitusjohtaja 2008-2011, Karelia-Upo-floor Oy: toimitusjohtaja 2006-2007, Savon Voima Oyj: toimitusjohtaja 2004-2006, Olvi Oyj: toimitusjohtaja 1985-2004 ja talousjohtaja 1983-1985, Is-Yhtymä Oy: talousjohtaja 1977-1982, sivutoiminen KHT-tilintarkastaja 1984-2003.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 159 453 kappaletta

Reijo Svanborg (s. 1943)

Diplomi-insinööri. Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2015 ja tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2015.

Muut keskeiset luottamustoimet: Hakaniemen Metalli Oy/High Metal Production Oy:n hallituksen jäsen, Eneron Oy:n hallituksen jäsen, Finn-domo Oy:n hallituksen jäsen

Keskeinen työkokemus: Finn-domo Oy: toimitusjohtaja 2001-2007, Tulikivi Oyj: toimitusjohtaja 1997-2001, Tebel-mkt B.V/Tetra Pak Tebel B.V: toimitusjohtaja 1990-1996, Oy Hackman Ab: strategiajohtaja 1989-1990, Hackman Catertec Oy: toimitusjohtaja 1983-1989.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 196 208 kappaletta

Heikki Vauhkonen (s.1970)

Oikeustieteen kandidaatti, kauppatieteiden kandidaatti. Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2001, toimitusjohtaja 2007-huhtikuu 2013, Tulikivi Oyj:n hallituksen puheenjohtaja 16.4.2013-22.8.2013. Tulikivi Oyj:n toimitusjohtaja 23.8.2013 -. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2001. Tulikiven palveluksessa vuodesta 1997.

Muut keskeiset luottamustoimet: Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2001, Fennian hallintoneuvoston jäsen vuodesta 2011, Rakenustuoteteollisuuden RTT:n johtokunnan jäsen vuodesta 2012, Suomen Kivituotkimussäätiön hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2015, Suomen Lähienergialiitto ry:n hallituksen jäsen vuodesta 2015.

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: toimitusjohtaja 23.8.2013 -, hallituksen puheenjohtaja 16.4.2013-22.8.2013, toimitusjohtaja 2007 - huhtikuu 2013, tulisijaliiketoiminnan markkinointijohtaja 2002-2007, Tulikivi U.S. Inc.: Vice President 1997-2001.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 1 064 339 kappaletta
K-osakkeita 5 809 500 kappaletta

Jaakko Aspara (s. 1981)

Professori. Kauppätieteiden tohtori, taiteen tohtori, diplomi-insinööri. Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2016.

Muut keskeiset luottamustoimet: Are Oy, hallituksen jäsen vuodesta 2016; HOK-Elanto, hallituksen jäsen vuodesta 2014; Markkinatutkimusalan eettinen neuvosto, hallituksen varapj. vuodesta 2013; Mark Suomen markkinointiliitto ry., hallituksen jäsen vuodesta 2012.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

Ei omistuksia

Tulikivi Oyj:n hallitus vasemmalta oikealle:

Jyrki Tähtinen, Markku Rönkkö, Reijo Svanborg, Heikki Vauhkonen ja Jaakko Aspara

Tulikivi-konsernin johtoryhmä

Heikki Vauhkonen (s. 1970)

Oikeustieteen kandidaatti, kauppatieteiden kandidaatti. Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2001, toimitusjohtaja 2007-huhtikuu 2013, Tulikivi Oyj:n hallituksen puheenjohtaja 16.4.2013-22.8.2013. Tulikivi Oyj:n toimitusjohtaja 23.8.2013 -. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2001. Tulikiven palveluksessa vuodesta 1997.

Luottamustoimet: Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsen vuodesta 2001, Fennian hallintoneuvoston jäsen vuodesta 2011, Rakennustuoteteollisuuden RTT ry:n johtokunnan jäsen vuodesta 2012, Suomen Lähienergialiitto ry:n hallituksen jäsen vuodesta 2015.

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: toimitusjohtaja 23.8.2013 -, hallituksen puheenjohtaja 16.4.2013-22.8.2013, toimitusjohtaja 2007 - huhtikuu 2013, tulisijaliiketoiminnan markkinointijohtaja 2002-2007, Tulikivi U.S. Inc.: Vice President 1997-2001.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 1 064 339 kappaletta
K-osakkeita 5 809 500 kappaletta

Saskia Kerkkänen (s. 1975)

BBa & Ba (Hons.) Markkinointipäällikkö. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2015. Tulikiven palveluksessa vuodesta 2012.

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: markkinointipäällikkö 2013-, markkinointiviestinnän suunnittelija 2012-2013, Aplicom Oy: markkinointikoordinaattori 2005-2012, Iittala Oy

Ab: projektipäällikkö 2004, viestintäassistentti 2003-2004, toimitusjohtajan assistentti 2002-2003.

Luottamustoimet: Silvast Creative, hallituksen jäsen 2016-

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

Ei omistuksia

Simo Kortelainen (s. 1980)

KTM. Juuan vuolukivituotannon ja louhoksen päällikkö. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2015. Tulikiven palveluksessa vuodesta 2008.

Luottamustoimet: Ei luottamustoimia.

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: Juuan vuolukivituotannon ja louhoksen päällikkö 2015, tuotannonohjauksen asiantuntija 2014-2015, laskenta- ja tietojärjestelmäasiantuntija 2011-2013, laskentakonsultti (yrittäjä) 2008-2010.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

Ei omistuksia

Markku Prättälä (s. 1967)

Automaatioteknikko, yo. Kotimaan myyntijohtaja. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2015. Tulikiven palveluksessa vuodesta 2006.

Luottamustoimet: Ei luottamustoimia.

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: kotimaanmyyntijohtaja 2015-, myyntipäällikkö 2013-2015, tehdas- ja tuotepäällikkö 2013, tuote-

päällikkö 2009-2013, myyntipäällikkö/Kermansavi-uunit, 2006-2008, Kermansavi Oy: myyntipäällikkö 2004-2006, Varkauden Educa: toimitusjohtaja 2003.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 15 525 kappaletta

Martti Purtola (s. 1966)

DI. Verhouskivien ja Saksan myyntijohtaja. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2015. Tulikiven palveluksessa vuodet 1999-2005 ja vuodesta 2008.

Luottamustoimet: Ei luottamustoimia.

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: verhoukivien ja Saksan myyntijohtaja 2015-, johtaja, saunat ja sisustustakat 2011-2014, liiketoiminnan kehittämispäällikkö 2009-2011, tuotepäällikkö 2008-2009, Kesla Oyj: myyntipäällikkö 2006-2008, Tulikivi Oyj: tuotepäällikkö 2003-2006, Kiantastone Oy: markkinointipäällikkö 1999-2002, Halton Oy: tuotekehitysinsinööri 1996-1999, Enerpac Oy: myynti-insinööri 1992-1996.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 15 000 kappaletta

Jari Sutinen (s. 1962)

Tekniikan tohtori, diplomi-insinööri. Tuotekehityspäällikkö. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2015. Tulikiven palveluksessa vuodesta 2005.

Luottamustoimet: Varparannan vesiosuuskunnan hallituksen jäsen 2007-2016

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: tuotekehityspäällikkö 2009-, laboratoriapäällikkö 2005-2009, IVO Oy/Fortum Oy/Enprima Oy: tutkimusinsinööri, tuotepäällikkö, konsultti 1998-2005, TTKK: tutkija 1990-1998.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

A-osakkeita 15 000 kappaletta

Jouko Toivanen (s. 1967)

Tekniikan tohtori, diplomi-insinööri. Talous- ja hallintojohtaja. Johtoryhmän jäsen vuodesta 1995. Tulikiven palveluksessa vuodesta 1993.

Luottamustoimet: Kiviteollisuusliiton hallituksen jäsen

Keskeinen työkokemus: Tulikivi Oyj: talous- ja hallintojohtaja 2013 -, johtaja, verhouk- ja sisustuskivet 2011-2013, luonnonkivituotteetliiketoiminnan johtaja 2003-2011, talousjohtaja 2001-2007, johtaja, operatiivinen laskenta ja ohjausjärjestelmät 1999-2001, talouspäällikkö 1997-1999, laskentapäällikkö 1995-1997.

Tulikivi Oyj:n osakeomistus:

K-osakkeita 100 000 kappaletta
A-osakkeita 2 431 259 kappaletta

Johtoryhmän jäsenet vasemmalta oikealle:

*Heikki Vauhkonen, Saskia Kerkkänen,
Simo Kortelainen, Markku Prättälä,
Martti Purtola, Jari Sutinen ja
Jouko Toivanen*

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2016

Tulikivi Oyj:n ja sen tytäryhtiöiden hallinto perustuu lakiin, yhtiöjärjestykseen ja 1.10.2010 voimaan tulleeseen Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodiin. Yhtiö noudattaa NASDAQ OMX Helsinki Oy:n sisäpiiriohjetta. Tämä selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement) on laadittu hallinnointikoodin suosituksen 54 ja AML 2 luvun 6 §:n 3 momentin mukaisesti. Selvitys julkaistaan erillisenä hallituksen toimintakertomuksesta ja on luettavissa yhtiön internet-sivuilla ja vuosikertomuksessa.

Hallinnointikoodi on julkisesti saatavilla Arvo-paperimarkkinayhdistys ry:n Internet-sivuilla osoitteessa www.cgfinland.fi.

Tulikivi Oyj laatii konsernitilinpäätöksen ja osavuosikatsaukset kansainvälisten EU:n hyväksymien IFRS-standardien mukaisesti. Konserni noudattaa tiedottamisessa arvopaperimarkkinalakia, soveltuvia Finanssivalvonnan asetta-

mia standardeja ja NASDAQ OMX Helsinki Oy:n sääntöjä. Toimintakertomus ja emo-yhtiön tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolaian ja kirjanpitolautakunnan ohjeiden ja lausuntojen mukaisesti.

Tulikivi-konsernin organisaatio

Tulikivi-konserniin kuuluvat emoyhtiö Tulikivi Oyj, Tulikivi U.S., Inc, OOO Tulikivi ja Tulikivi GmbH. Konserniyritys on lisäksi The New Albemarle Stone Company, Inc., jolla ei ole enää liike-toimintaa.

Tulikivi-konsernin hallinnosta ja toiminnasta vastaavat yhtiökokouksen valitsema hallitus, hallituksen valiokunnat sekä toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan apuna toimiva johtoryhmä.

Kuvaus hallituksen ja hallituksen valiokuntien kokoonpanosta ja toiminnasta

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja toiminnan

asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitukseen kuuluu vähintään viisi ja enintään seitsemän jäsentä. Yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet vuodeksi kerrallaan. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Konsernin emoyhtiön hallitus päättää tytäryhtiöiden hallitusten kokoonpanoista.

Hallituksen kokoonpano

Tulikivi Oyj:n 20. huhtikuuta 2016 pidetyssä varsinaisessa yhtiökokouksessa hallituksen lukumääräksi vahvistettiin viisi jäsentä.

Hallituksen jäsenten henkilötiedot:

- Jyrki Tähtinen, s. 1961. Hallituksen puheenjohtaja. Oikeustieteen kandidaatti, MBA, asianajaja. Hallituksen jäsenyys useissa yrityksissä.
- Jaakko Aspara, s.1981. Kauppatieteiden tohtori, taiteen tohtori, diplomi-insinööri.

Hallituksen jäsenyys useissa yrityksissä.

- Markku Rönkkö, s. 1951. Kauppatieteiden maisteri. Hallituksen jäsenyys useissa yrityksissä.
- Reijo Svanborg, s.1943. Insinööri. Hallituksen jäsenyys useissa yrityksissä.
- Heikki Vauhkonen, s. 1970. Tulikivi Oyj:n toimitusjohtaja. Oikeustieteiden kandidaatti, kauppa-tieteiden kandidaatti.

Yhtiöstä riippumattomia hallituksen jäseniä ovat Jaakko Aspara, Markku Rönkkö, Reijo Svanborg ja Jyrki Tähtinen.

Nykyinen hallituskokoonpano poikkeaa Suomen listayhtiöiden hallintokoodin suosituksista koostumukseltaan perusteluna toimialaosaaminen ja hallituksen pieni koko.

Ajalla 1.1- 20.4.2016 hallituksen jäsenenä toimivat Jyrki Tähtinen, Markku Rönkkö, Reijo Svanborg, Heikki Vauhkonen ja Reijo Vauhkonen.

Hallituksen pääasialliset tehtävät

Hallituksen tehtävänä on osakeyhtiölain mukaan huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Hallitus ohjaa ja valvoo yhtiön toimivaa johtoa, nimittää ja erottaa toimitusjohtajan, hyväksyy yhtiön strategiset tavoitteet, budjetin, investointien kokonaismäärän ja niiden jakautumisen sekä käytettävät palkkiojärjestelmät, päättää laajakantoisista sopimuksista ja riskienhallinnan periaatteista sekä varmistaa johtamisjärjestelmän toiminnan, vahvistaa yhtiön vision ja toiminnassa noudatettavat arvot sekä organisaatiomallin, hyväksyy ja julkistaa osavuosisikatsaukset, vuosikertomuksen ja tilinpäätöksen sekä määrittelee yhtiön osinkopolitiikan ja kutsuu koolle yhtiökokouksen. Hallituksen tehtävänä on edistää yhtiön ja kaikkien osakkeenomistajien etua.

Hallitus kokoontui vuonna 2016 12 kertaa. Hallituksen jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli keskimäärin 100,0 prosenttia. Kunkin jäsenen osallistuminen kokouksiin ilmenee alempana olevasta taulukosta.

Hallituksen valiokunnat

Hallituksella on kaksi valiokuntaa, nimitys- ja tarkastusvaliokunta. Hallitus valitsee valiokuntien jäsenet ja valiokuntien puheenjohtajat. Nimitysvaliokuntaan kuuluvat puheenjohtajana Jyrki Tähtinen sekä jäsenenä Markku Rönkkö ja Heikki Vauhkonen. Nimitysvaliokunnan tehtäviin kuuluu hallituksen jäsenten valinnan valmistelu yhtiökokoukselle tehtävää ehdotusta varten, hallituksen jäsenten palkitsemisasioiden valmistelu ja hallituksen jäsenten seuraajaehdokkaiden etsiminen. Nimitysvaliokuntaa koostui kaksi kertaa vuonna 2016.

Nimitysvaliokunnan jäsenten henkilötiedot:

- Jyrki Tähtinen, s. 1961. Oikeustieteen kandidaatti, MBA, asianajaja. Puheenjohtaja. Hallituksen jäsenyys useissa yrityksissä.

- Markku Rönkkö, s. 1951. Kauppatieteiden maisteri. Hallituksen jäsenyys useissa yrityksissä.

- Heikki Vauhkonen, s. 1970. Oikeustieteiden kandidaatti, kauppatieteiden kandidaatti. Tulikivi Oyj:n toimitusjohtaja.

Tarkastusvaliokuntaan kuuluvat puheenjohtajana Markku Rönkkö sekä jäsenenä Reijo Svanborg ja Heikki Vauhkonen. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on avustaa ja tehostaa hallituksen työskentelyä yhtiön taloudellista raportointia ja valvontaa koskevien asioiden käsittelyssä sekä huolehtia yhteydenpidosta tilintarkastajiin. Tarkastusvaliokunta kokoontui 4 kertaa vuonna 2016. Valiokunnan jäsenten osallistumisprosentti kokouksiin oli keskimäärin 100,0 prosenttia.

Toimitusjohtaja

Tulikivi Oyj:n toimitusjohtaja on Heikki Vauhkonen. Toimitusjohtajan tehtävänä osakeyhtiölain mukaan on hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtaja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoidon luotettavalla tavalla järjestetty. Toimitusjohtajan on annettava hallitukselle ja sen jäsenelle tiedot, jotka ovat tarpeen hallituksen tehtävien hoitamiseksi. Toimiin, jotka yhtiön toiminnan laajuuden ja laadun huomioon ottaen ovat epätavallisia tai laajakantoisia, toimitusjohtaja saa ryhtyä vain, mikäli hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta yhtiön toiminnalle olennaista haittaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa on hallitukselle niin pian kuin mahdollista annettava toimenpiteestä tieto. Toimitusjohtaja vastaa operatiivisesta toiminnasta, budjetin toteutumisesta, Tulikivi-konsernin tuloksesta ja alustensa toiminnasta.

Johtoryhmä

Operatiivisen toiminnan johtamisessa ja suunnittelussa toimitusjohtajaa on avustanut johtoryh-

mä, jonka jäseniä ovat toimitusjohtajan lisäksi talous- ja hallintojohtaja Jouko Toivanen, kotimaan myyntijohtaja Markku Prättälä, markkinointipäällikkö Saskia Kerkkänen, verhouksivien ja Saksan myyntijohtaja Martti Purto, tuotekehityspäällikkö Jari Sutinen ja Juuan vuolukivituotannon ja louhoksen päällikkö Simo Kortelainen. Johtoryhmä kokoontui 46 kertaa vuonna 2016.

Kuvaus taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä

1. Kuvaus valvontaympäristöstä

Tulikiven liikeidea ja arvomaailma

Tulikivi-konserni on erikoistunut luonnonmateriaaleista valmistettaviin korkealaatuisiin tulisi-joihin, saunankiukaisiin ja sisustuskivituotteisiin. Asiakkaamme arvostavat tuotteidemme ekologisuutta, esteettisyyttä ja niiden tuomaa viihtyisyyttä sekä puulämmityksen hyötyjä. Tulikivi on uudistumiskykyinen asiakkaitaan, yrittäjyyttä ja rehtiä toimintaa arvostava yritys.

Ympäristöpolitiikka

Kaivostoiminnan harjoittaminen edellyttää kaivospiirin muodostamista sekä ympäristölupaa. Kaivostoimintaa säännellään kaivoslaissa ja ympäristölainsäädännössä. Louhinnasta vastaava johtaja vastaa siitä, että kaivostoiminnan luvat ovat voimassa ja ajan tasalla.

Hallituksen jäsenten osallistuminen hallituksen, tarkastusvaliokunnan, nimitysvaliokunnan kokouksiin.

1.1. -31.12.2016	hallitus	tarkastusvaliokunta	nimitysvaliokunta
Jyrki Tähtinen	12/12		
Jaakko Aspara (20.4. alkaen)	10/10		
Markku Rönkkö	12/12	4/4	2/2
Reijo Svanborg	12/12	4/4	
Heikki Vauhkonen	12/12	4/4	2/2
Reijo Vauhkonen (20.4. asti)	2/2		

Ympäristöstrategian tavoitteena Tulikivellä on ympäristötyön järjestelmällinen eteneminen määritellyillä osa-alueilla. Ympäristötyön päämäärä on luonnonvarojen säästeliäs käyttö sekä prosessien ja tuotteiden hallinta niin, että ne kuormittavat mahdollisimman vähän ympäristöä. Konserni noudattaa toimintaansa liittyvää ympäristölainsäädäntöä ja normeja sekä tekee toiminnassaan jatkuvan parantamisen kautta ennakoivaa ympäristötyötä. Konsernissa tunnustetaan ja tunnetaan oma vastuu ympäristötoimijana.

Suunnittelu- ja seurantaprosessit

Konsernin toiminta suunnitellaan ja toiminnan tehokkuus varmistetaan vuosittain toteutettavassa strategiasuunnitteluprosessissa ja budjetointiprosessissa. Suunnitelmien toteutusta ja toimintaympäristön kehitystä seurataan kuukausiraportoinnin, osavuosisikatsausraportoinnin ja tilinpäätösraportoinnin yhteydessä.

Riskianalyysi ja riskienhallinta ovat Tulikivi-konsernissa osa vuosittain toteutettavaa strategista suunnitteluprosessia ja operatiivista toimintaa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena konsernissa on varmistaa, että toiminta on tehokasta ja tuloksellista, informaatio luotettavaa ja että säännöksiä ja toimintaperiaatteita noudatetaan.

Valvontatoiminnot

Organisaation ja toimenkuvien mukaisesti valtaa ja vastuuta delegoidaan budjettivastuullisille ja linjaorganisaation vastuuhenkilöille. Toiminnan lakien ja säädösten mukaisuus varmistetaan toimintokäsikirjan ja muun sisäisen ohjeistuksen kautta. Vuonna 2016 toiminnan painopisteenä on ollut tietojärjestelmien käytön tehostaminen ja raportoinnin laadun parantaminen. Toiminnanohjausjärjestelmä sisältää tarpeelliset kontrollimekanismit sisäiseen valvontaan. Sisäistä valvontaa suorittavat organisaation ylimainitut tahot käyttäen tarvittaessa ulkopuolisia asiantuntijoita. Vuonna 2016 tarkastuksen painopistealueina olivat sisäisen valvonnan järjestelyt ja raportointi, myyntitoiminnot, hankintaprosessin ja maksuliikenteen kontrollit, vaihto- ja käyttöomaisuus. Konzernissa ei ole konsernin koko ja toiminnan luonne huomioiden katsottu tarpeelliseksi nimittää sisäistä tarkastajaa. Hallitus voi halutessaan käyttää ulkopuolista asiantuntijaa haluamallaan osa-alueilla. Riskienhallinta on osa yhtiön valvontajärjestelmää. Riskienhallinnan avulla pyritään varmistamaan, että liiketoimintaan vaikuttavat riskit tunnistetaan ja niitä seurataan ja arvioidaan jatkuvasti osana normaalia liiketoimintaa.

2. Riskien arviointi

Riskienhallinnan avulla varmistetaan, että Tuli-kivi-konsernin liiketoimintaan vaikuttavat riskit tunnistetaan ja niitä hallitaan mahdollisimman tehokkaasti siten, että konsernin strategiset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan. Tavoitteille on määritetty riskirajat. Riskirajojen ylittymisen tai poikkeamat toimintasuunnitelmissa edellyttävät, että vastuuhenkilö ryhtyy tehostusti riskienhallintakeinojen käyttämiseen. Taloudellisten riskirajojen ylittyminen tulee esille jatkuvan raportoinnin yhteydessä.

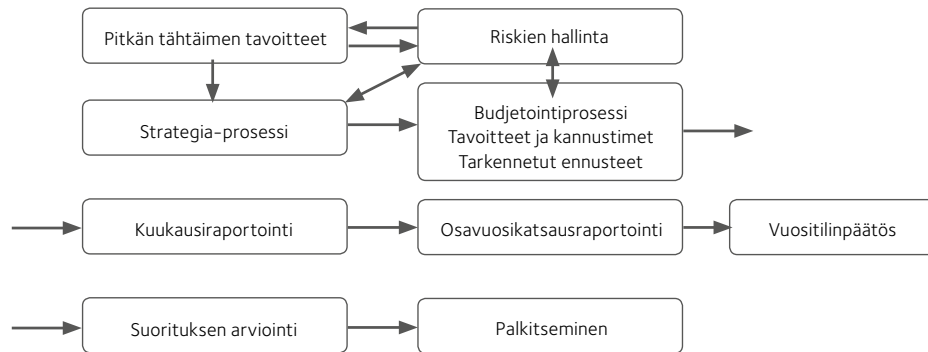
3. Raportointijärjestelmä ja siihen liittyvä sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Raportointijärjestelmän mukaisesti toimitusjohtaja raportoi hallitukselle kuukausittain konsernin ja eri tuoteryhmien toiminnasta sekä tuloksesta ja poikkeamista budjettiin ja tarkennettuihin ennusteisiin nähden, neljännesvuositain osavuositarkastukseen / vuositilinpäätökseen perustuvasta operatiivisesta tuloksesta ja muutoin välittömästi olennaisista muutoksista toimintaympäristössä. Vastuuhenkilöt rapor-

KUVA: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävien vastuujako

Vastuunjako	Valvontatoiminnot
Hallitus	<ul style="list-style-type: none"> - sisäisen valvonnan toimintaperiaatteiden määrittely - vastuu valvonnan toimivuuden seurannasta - hyväksyy riskienhallintaperiaatteet - tilintarkastajien raporttien käsittely - kannustinjärjestelmän määrittäminen
Tarkastusvaliokunta	<ul style="list-style-type: none"> - sisäisen valvonnan tehokkuuden arviointi - raportointiin liittyen asioiden käsittely - yhteydenpito tilintarkastajiin
Toimitusjohtaja johtoryhmän avustamana	<ul style="list-style-type: none"> - sisäisen valvonnan osatekijöiden olemassaolon ja toimivuuden valvonta - valvoo, että toiminta on asetettujen arvojen mukaista - muokkaa toimintaperiaatteet ja -politiikat - vastaa resurssien tarkoituksenmukaisesta ja tehokkaasta käytöstä - valvontamekanismien (hyväksymisperiaatteet, täsmätykset ja raportointi) määrittäminen - määrittää riskienhallinnan toimintatavat ja riskienhallintakeinot
Johtoryhmän jäsen, toimialansa mukaan: kotimaan myynti, markkinointi, tuotekehitys, vienti, tuotanto, hankinta, hallinto ja talous	<ul style="list-style-type: none"> - antavat oman vastuualueensa osalta vastuun yksityiskohtaisempien valvontatoimien käyttöönotosta henkilöille, jotka ovat vastuussa eri toiminnoista. Vastuu sisäisen valvonnan toimivuudesta omalla vastuualueella - omalle vastuualueelle kuuluvien riskien hallinta
Talous- ja hallintojohtaja	<ul style="list-style-type: none"> - sisäinen laskenta: tulosten seuranta ja analysointi - ulkoinen laskenta ja raportointi
Tilintarkastaja	<ul style="list-style-type: none"> - lakisääteinen tilintarkastus - laajennettu tarkastus hallituksen tai tarkastusvaliokunnan toimeksiannosta - raportointi tarkastusvaliokunnalle ja hallitukselle

KUVA: Suunnittelu- ja seurantaprosessi

Sisäinen valvonta on osa suunnittelu- ja seurantaprosessia.

toivat sisäisen raportointijärjestelmän mukaisesti.

Konsernin raportoinnista vastaa emoyhtiön talousjohtaja. Kotimaisten yhtiöiden kirjanpito ja konsernilaskenta suoritetaan emoyhtiön talousosastolla. Ulkomaisten tytäryhtiöiden kirjanpito ja raportointi hoidetaan paikallisesti, riittävää asiantuntemusta omaavissa tilitoimistoissa tai muutoin ulkopuolisia asiantuntijoita hyödyntäen. Emoyhtiön tilintarkastajat vertaavat Venäjän tytäryhtiön venäläisen raportoinnin ja emoyhtiön konsernitilinpäätöstä varten toi-

mitettavan taloudellisen raportoinnin sisällön.

Raportoinnin oikeellisuus varmistetaan talousraportoinnin ohjeistuksella, henkilöstön ammattitaidon ylläpidolla, tietojärjestelmien luotettavuudella, normaaleilla valvontamekanismeilla ja laajennetun tarkastuksen avulla. Raporttien poikkeamat budjetista ja toimintasuunnitelmista ohjaavat analysoimaan tilannetta tarkemmin ja etsimään poikkeamien syyt. Taloudellisen raportoinnin oikeellisuutta valvoo talous- ja hallintojohtaja ja tilintarkastus sekä aika ajoin toteutettava tietojärjestelmätarkas-

tus. Toiminnan lakien ja sääntöjen mukaisuus pyritään varmistamaan käyttämällä ulkopuolisen asiantuntijoiden osaamista ja palveluita. Yhtiöllä on taloudellisen raportointijärjestelmän toimivuuden varmistava ohjeistus, jota organisaation on noudatettava. Organisaation osaaminen varmistetaan tiedotus- ja koulutustilaisuuksissa. Tilinpäätöksen valmistelukokouksissa käydään läpi laskentaperiaatteiden ja lainsäädännön muutoksia ja aikataulutukset. Tarkastusvaliokunta arvioi taloudellisen raportointijärjestelmän toimivuutta mm. tulosenustusten toteuma-analyysien perusteella sekä raportoinnin virheettömyysarvioinnin avulla neljännesvuosittain. Arviointiin kuuluu myös väärinkäytöksiin ja lainvastaiseen toimintaan liittyvien riskien läpikäyminen. Tilintarkastus tarkastaa poikkeamaraportoinnin sisällön laajennetun tarkastuksen yhteydessä. Johtoryhmän jäsenet seuraavat kuukausittain tulosraportoinnin oikeellisuutta ja arvioivat vastuualueidensa tulospoikkeamien syyt.

4. Viestintä ja tiedotus

Raportointia ja laskentaperiaatteita koskevasta ohjeistuksesta tiedotetaan kaikille talousasioita vastaaville henkilöille ja kaikille muille, jotka tuottavat tietoa ja tarkastustuloksia talouden järjestelmään. Toimitusjohtaja raportoi tarkastusvaliokunnalle sisäisen valvonnan, ml. raportoinnin oikeellisuus, alueella havaituista puutteista. Tilintarkastuksen ja laajennetun tarkastuksen raportit sekä vastuuhenkilöiden antamat selvitykset raportteihin käsitellään tarkastusvaliokunnan kokouksissa. Tarkastusvaliokunta raportoi hallitukselle tekemistään havainnoista sekä organisaatiolle antamistaan ohjeita ja suosituksista. Konsernin viestinnästä vastaa toimitusjohtaja. Konsernissa on viestinnän toimintaohjeet, joka kattaa toimintaohjeet sisäiselle ja ulkoiselle viestinnälle. Lisäksi on määritelty näihin liittyen puheoikeuden omaavat henkilöt.

5. Valvonnan seuranta

Sisäisen valvonnan tehokkuutta arvioidaan säännöllisesti johtamis- ja ohjaustoimien yhteydessä ja erikseen tarkastusraporttien valmistuttua. Taloudellisen raportoinnin osalta vertailut toteuman ja tavoitteen välillä, erilaiset täsmäytykset ja toiminnallisten raporttien säännönmukaisuuden valvonta ovat jatkuvasti toteuttavia seurantatoimenpiteitä. Suunnittelu- ja seurantokokoukset sisältyvät hallituksen vuosisuunnitelmaan. Tietojärjestelmät ovat pääpiirteissään vakiintuneita ja niiden luotettavuutta arvioidaan ulkopuolisen asiantuntijan toimesta säännöllisesti.

6. Yhtiön sisäpiiri ja sisäpiirihallinto

Yhtiö noudattaa kulloinkin voimassa olevaa Nasdaq Helsinki Oy:n sisäpiiriohjetta. Markkinoiden väärinkäyttöasetuksen mukaisiksi johtohenkilöiksi yhtiössä on määritelty Tulikivi Oyj:n hallituksen jäsenet ja johtoryhmän jäsenet. Tulikiven johtohenkilö ei saa käydä kauppaa Tulikiven osakkeilla 30 päivää ennen tulosjulkistuksia. Johtohenkilöiden ja heidän lähipiirinsä on ilmoitettava yhtiölle ja Fivalle jokaisesta heidän omaan lukuunsa tehdystä yhtiön rahoitusvälineisiin liittyvästä liiketoimesta. Yhtiön on puolestaan julkistettava kyseiset tiedot pörssitiedotteella. Henkilöt ja tahot, joilla on pääsy tiettyyn sisäpiiritietoon, merkitään hankekohtaiseen sisäpiiriluetteloon. Hankekohtaiseen sisäpiiriluetteloon merkitty ei saa käydä kauppaa sinä aikana, kun hänet on merkitty luetteloon.

7. Tilintarkastus

Tilintarkastaja valitaan vuosittain varsinaisessa yhtiökokouksessa toimikaudeksi, joka päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päätyessä. Tilintarkastajana on toiminut KHT-yhteisö KPMG Oy Ab.

KUVA: Riskien kartoitus ja riskienhallinta

Riskianalyysi ja riskien järjestäminen merkittävyyden mukaan	<ul style="list-style-type: none"> - riskien nimeäminen konsernitasolla ja vastuualueittain - riskien vaikuttavuuden ja todennäköisyyden arviointi - määritellään riskirajat asetetuille tavoitteille - määritellään kontrollipisteet - raportointiin liittyvien riskien kartoitus
Riskienhallinta	<ul style="list-style-type: none"> - riskien hallintatoimenpiteiden määrittely - vastuuhenkilöiden nimeäminen toimenpiteille - toteutuksen aikajänteestä sopiminen - toimenpiteiden toteuttamisen seurantatavan määrittely
Riskienhallintaprosessin valvonta	<ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilöt raportoivat toimitusjohtajalle riskien toteutumisesta, tehdyistä toimenpiteistä ja niiden tehokkuudesta - riskiarvioinnit kontrollien osalta
Riskienhallintaprosessin jatkuvuus	<ul style="list-style-type: none"> - kuluvan kauden toimenpiteet ja toimintaympäristö ja sen ennustettavissa olevat muutokset vaikuttaa seuraavan kauden suunnitelmiin ja riskienhallintatoimenpiteisiin - riskienkartoitukseen kerätään taustamateriaalia osana jatkuvaa toimintaa.

Palkka- ja palkkioselvitys 2016

Hallituksen jäsenet

Hallituksen jäsenten palkkioista päättää Tulikivi Oyj:n varsinainen yhtiökokous.

Hallituksen jäsenen vuosipalkkio oli 20.4.2016 lähtien 18 000 euroa (jota edeltävältä ajalta vuosipalkkio oli vastaavasti 18 000 euroa), joka suoritettiin kokonaisuudessaan rahana. Lisäksi suoritettiin hallituksen sivutoimiselle puheenjohtajalle 4 500 (4 500) euron suuruinen kuukausipalkkio ja sihteerinä toimivalle hallituksen jäsenelle 1 400 (1 400) euron suuruinen kuukausipalkkio. Hallituksen tarkastusvaliokunnan jäsenille ja nimitystoimikunnan jäsenille maksettiin kokouspalkkiota 330 (330) euroa kokousta kohden. Hallituksen jäsenille ei suoritettu muuhun kuin hallitus- tai valiokuntatyöhön liittyviä palkkioita vuonna 2016.

Toimitusjohtajan ja yhtiön muun johdon palkat ja palkitsemisjärjestelmien periaatteet

Toimitusjohtajan ja muun johtoryhmän palkitseminen koostuu kiinteästä peruspalkasta ja kannustinjärjestelmän määrittelemästä vuosittaisesta tulospalkkiosta (muuttuva osa) ja osakepalkkiosta.

Toimitusjohtajan palkasta, palkkioista ja muista työ sopimuksen ehtoista päättää hallitus. Muun johtoryhmän sekä ulkomaisten tytäryhtiöiden toimitusjohtajien kannustinjärjestelmästä päättää hallitus, ja kiinteästä palkkaosuudesta toimitusjohtaja yhdessä hallituksen puheenjohtajan kanssa.

Toimitusjohtajan kiinteä palkka vuonna 2016 oli 183 196 (175 951) euroa. Toimitusjohtajan tulospalkkio kannustinjärjestelmän perusteella vuodelta 2016 oli 553 euroa (ei tulospalkkiota vuodelta 2015). Toimitusjohtajan irtisanoutumisaika on 3 kuukautta ja yhtiön irtisanoessa toimitusjohtajan irtisanomisaika on 12 kuukautta. Toimitusjohtajan eläketurva on järjestetty lakisääteisellä eläketurvalla (YEL). Eläkemaksut olivat 31 600 (31 516) euroa.

Muun johtoryhmän ja ulkomaisten tytäryhtiöiden toimitusjohtajien kiinteät palkat vuonna 2016 olivat yhteensä 577 427 (671 852) euroa ja vuodelta 2016 maksettu tulospalkkio kannustinjärjestelmään ja ulkomailla myynnin kasvuun perustuen oli 21 170 (12 000) euroa.

Optio-oikeudet johdolle ja avainhenkilöille

Tukeakseen johdon ja avainhenkilöiden sitoutumista tulosparannusohjelman läpivientiin Tulikivi Oyj:n hallitus päätti 17.9.2013 optio-oikeuksien antamisesta Tulikivi-konsernin avainhenkilöille varsinaisen yhtiökokouksen 16.4.2013 antaman valtuutuksen perusteella. Optio-oikeuksilla kannustetaan avainhenkilöitä pitkäjänteiseen työntekoon omistaja-arvon kasvattamiseksi. Optio-oikeuksilla pyritään myös sitouttamaan avainhenkilöt työnantajaansa. Järjestelmän kohderyhmään kuuluu noin 14 avainhenkilöä mukaan lukien konsernin johtoryhmän jäsenet.

Optio-oikeuksia annetaan yhteensä enintään 1 800 000 kappaletta, ja ne oikeuttavat merkitsemään yhteensä enintään 1 800 000 yhtiön uutta tai sen hallussa olevaa A-sarjan osaketta. Optio-oikeudet jakaantuvat kolmeen lajiin ja niillä merkittävien osakkeiden merkintäaika on optio-oikeudella 2013A 1.5.2016-31.5.2018; optio-oikeudella 2013B 1.5.2017-31.5.2019 ja optio-oikeudella 2013C 1.5.2018-31.5.2020. Osakkeiden merkintähinta kaikilla optio-oikeuksilla on 0,33 euroa osakkeelta. Hallitus asettaa kunkin optiolajin vapautumiselle yhtiön tulosparannusohjelmaan liittyvät taloudelliset tavoitteet erikseen kullekin optiolajille. Optio-oikeuksia 2013A on 500 000 kappaletta, 2013B 650 000 kappaletta ja 2013C 650 000 kappaletta. Niiden merkitsemiselle asetetut tilikausien 2014-2016 käyttökäytetavoitteet eivät toteutuneet, joten optioita ei jaettu tilikausilta 2014-2016. Hallitus päätti jatkaa tavoitteen seurantajaksoa tilikaudelle 2017 kaikkien kolmen optiolajin suhteen.

Tulospalkkiojärjestelmä

Tulikivi Oyj:llä on tulospalkkiojärjestelmä koko henkilöstölle. Järjestelmän ansaintakriteerit ja palkkion määrän päättää hallitus, ja järjestelmä on voimassa vuoden kerrallaan. Hallitus hyväksyy järjestelmän mukaisten palkkioiden maksatuksen toimitusjohtajan, johtoryhmän jäsenten ja ulkomaisten tytäryhtiöiden toimitusjohtajien osalta, ja toimitusjohtaja muilta osin laskelmien valmistuttua.

Tulospalkkiojärjestelmä koskee koko henkilöstöä ja se perustuu konsernin tulokseen. Koko henkilöstölle kertyi tulospalkkiota kannustinjärjestelmän perusteella vuodelta 2016 yhteensä 10 119 euroa, (vuodelta 2015 tulos ei oikeuttanut tulospalkkioon).

Tilintarkastus

Tilintarkastaja valitaan vuosittain varsinaisessa yhtiökokouksessa toimikaudeksi, joka päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Tilintarkastajana on toiminut KHT-yhteisö KPMG Oy Ab. Vuonna 2016 tilintarkastusyhtiölle maksettiin palkkoja ja palkkioita yhteensä 65 802 (74 163) euroa, josta lakisääteisen tilintarkastuksen osuus oli 57 562 (62 675) euroa.

Hallituksen jäsenille vuonna 2016 maksetut vuosipalkkiot hallitus- ja valiokuntatyöstä (euro):

	Vuosipalkkiot	Tarkastusvaliokunta	Nimitysvaliokunta	Yhteensä
Aspara Jaakko, jäsen	18 000			18 000
Rönkkö Markku, jäsen, sihteeri	34 800	1 320	660	36 780
Svanborg Reijo, jäsen	18 000	1 320		19 320
Tähtinen Jyrki, jäsen, sivutoiminen puheenjohtaja	72 000		660	72 660
Vauhkonen Heikki, jäsen	18 000	1 320	660	19 980
Yhteensä	160 800	3 960	1 980	166 740

Tietoja osakkeenomistajille

Yhtiökokous

Tulikivi Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään 20. huhtikuuta 2017 klo 12.00 alkaen Helsingissä, Ekberg Extrassa, Bulevardi 9 A, II krs. Tilinpäätöstä koskevat asiakirjat ovat nähtävillä 24.3.2017 alkaen yhtiön kotisivuilla ja pääkonttorissa Juuassa, ja niistä lähetetään pyydettyä jäljennöksiä osakkeenomistajille. Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalle, joka viimeistään 6.4.2017 on merkitty osakkeenomistajaksi Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään yhtiön osakasluetteloon. Osakkeenomistajan, joka haluaa osallistua yhtiökokoukseen, tulee ilmoittaa siitä 10.4.2017 mennessä yhtiölle. Ilmoittautuminen tulee tehdä puhelimitse numeroon 0207 636 322 (ma-pe klo 8-16), sähköpostitse

osoitteeseen: kaija.jaatinen@tulikivi.fi, faxilla numeroon 020 605 0701 tai postitse osoitteella Tulikivi Oyj/yhtiökokous, Kuhnustantie 65, 83900 Juuka. Hallintarekisteröidyt osakkeenomistajat: Ohjeet osallistumisesta yhtiökokoukseen osoitteessa: www.tulikivi.com > Konserni > Yhtiökokous 2017.

Osingonjako

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että tilivuodelta 2016 ei jaeta osinkoa.

Osakerekisteri

Osakkeenomistajan henkilö- tai osoitetiedoissa sekä osakkeiden omistuksessa tapahtuneet muutokset pyydämme ilmoittamaan siihen arvo-osuusrekisteriin, jossa osakkeenomistajalla on arvo-osuustili.

Taloudelliset katsaukset

Tulikivi Oyj julkaisee vuonna 2017 seuraavat taloudelliset katsaukset:

- Tilinpäätöstiedote vuodelta 2016 8.2.2017.
- Vuosikertomus vuodelta 2016 vko 12.
- Osavuosikatsaus tammi-maaliskuulta 28.4.2017
- Puolivuosikatsaus tammi-kesäkuulta 11.8.2017
- Osavuosikatsaus tammi-syyskuulta 27.10.2017

Vuosikertomus, osa-, puolivuositiedotukset ja pörsstitiedotteet julkaistaan suomeksi ja englanniksi. Vuosikertomus julkaistaan yhtiön internetsivuilla viikolla 12. Taloudelliset katsaukset löytyvät julkaisupäivästä alkaen yhtiön kotisivuilta www.tulikivi.com. Sijoittajasuhteisiin liittyviin kysymyksiin vastaa yhtiössä talous- ja

hallintojohtaja Jouko Toivanen, puhelin 0207 636 330.

Tulikivi Oyj:tä seuraa analyttikko: Matias Rautionmaa/OP Financial Group p. 010 252 4408 matias.rautionmaa@op.fi

Vuosikooste

Tulikivi Oyj:n vuonna 2016 julkaisemista pörssitiedotteista

29.09.2016	Tulikivi Oyj:n yhtiökokous ja taloudelliset tiedotteet vuonna 2017
27.10.2016	Osavuositarkastus 1-9/2016
04.08.2016	Puolivuositarkastus 1-6/2016
21.06.2016	AWL-Marmori Oy sulautuu Tulikivi Oyj:hin
28.04.2016	Osavuositarkastus 1-3/2016
20.04.2016	Tulikivi Oyj:n varsinaisen yhtiökokouksen päätökset ja hallituksen järjestäytyminen
24.03.2016	Vuosikertomus 2015
17.03.2016	Tulikivi Oyj:n optio-oikeuksien 2013 vapautumiskriteerit ja optio-oikeuksien 2013 C markkina-arvo
17.03.2016	Kutsu Tulikivi Oyj:n varsinaiseen yhtiökokoukseen
05.02.2016	Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2015
05.02.2016	Tilipäätöstiedote 1-12/2015

Tulikivi Oyj:n toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2016

Hallituksen toimintakertomus	41
Konsernitilinpäätös, IFRS	44
Konsernin laaja tuloslaskelma	44
Konsernitase	45
Konsernin rahavirtalaskelma	46
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	47
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	48
Taloudellista kehitystä kuvaavat sekä osakekohtaiset tunnusluvut	84
Tunnuslukujen laskentaperusteet	86
Emoyhtiön tilinpäätös, FAS	87
Emoyhtiön tuloslaskelma	87
Emoyhtiön tase	88
Emoyhtiön rahoituslaskelma	91
Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot	92
Tulikivi Oyj:n osakkeet ja osakkeenomistajat	100
Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset	102

Tämä on Tulikivi-konsernin tilinpäätös, joka on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2016 voimassaolevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja.

Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksissa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettavaksi hyväksytyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisen kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön mukaiset.

Tilinpäätöstiedot esitetään tuhansina euroina.

Hallituksen toimintakertomus 2016

Toimintaympäristö

Elpynyt pientalo- ja korjausrakentaminen sekä hieman edellisvuodesta vahvistunut kuluttajaluottamus piristivät tulisijojen kysyntää kotimaassa. EU-alueella pientalojen aloitukset ovat kääntyneet kasvuun, mikä osaltaan tukee tulisijamarkkinan kehitystä lähitulevaisuudessa. Venäjällä Tulikivi-tuotteiden kysyntä on riippuvainen ruplan kurssimuutoksista ja talouden kehityksestä.

Liikevaihto ja tulos

Tulikivi-konsernin liikevaihto neljännellä vuosineljänneksellä oli 8,5 miljoonaa euroa (9,0 miljoonaa euroa 10-12/2015), liiketulos -0,1 (0,1) miljoonaa euroa ja tulos ennen veroja -0,3 (-0,3) miljoonaa euroa.

Tulikivi-konsernin liikevaihto vuonna 2016 oli 30,5 miljoonaa euroa (32,0 miljoonaa euroa 1-12/2015), liiketulos oli -1,4 miljoonaa euroa (-2,9) ja tulos ennen veroja -2,1 miljoonaa euroa (-3,9). Osakekohtainen tulos tilikaudella oli -0,03 (-0,06) euroa.

Yhtiön tilauskanta oli tilikauden päättyessä 3,2 (3,9) miljoonaa euroa. Yhtiön sisään tullut ti-

lausvirta oli neljännellä vuosineljänneksellä 8,4 (8,2) miljoonaa euroa.

Kotimaan liikevaihto kasvoi ja oli katsauskaudella 15,5 (15,1) miljoonaa euroa eli 50,9 (47,2) prosenttia koko liikevaihdosta. Viennin liikevaihto oli 15,0 (16,9) miljoonaa euroa. Suurimmat vientimaat olivat Venäjä, Ruotsi, Saksa, Ranska ja Tanska.

Tulikivi on kasvattanut markkinaosuutta kotimaassa solmimalla useita yhteistyösopimuksia tulisijatoimituksista talo-teollisuusyritysten kanssa. Viime vuonna uudistetun keraamisen tulisijamalliston myynti on kasvanut katsauskauden aikana kotimaassa.

Keski-Euroopan päämarkkinoilla Saksassa ja Ranskassa markkinatilanne jatkui verrattain heikkona koko syksyn. Myös viimeisellä vuosineljänneksellä liikevaihto Ranskan ja Saksan tulisijaviennistä oli huomattavasti edellistä vuotta heikompi. Parantuneesta taloustilanteesta ja rakentamisen lisääntymisestä huolimatta tulisijamarkkinoilla ei ole havaittavissa vielä selkeää käännettä parempaan. Viennissä myynnin tehostamistoimenpiteet kohdistetaan ensisijaisesti Saksaan ja Ranskaan. Myyn-

nin tehostamistoimien tavoitteena on vahvistaa Tulikiven asemaa nykyisten jälleenmyyjien myyntivalikoimassa sekä löytää tarvittaessa uusia jälleenmyyjiä.

Venäjällä liikevaihto kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna kaikissa tuoteryhmissä.

Parantaakseen kannattavuuttaan yhtiö on jatkanut toiminnan tehostamista. Tilikaudella 2016 saavutettiin tavoitteeksi asetettu 1,0 miljoonan euron kiinteiden kulujen rakenteelliset säästöt.

Rahoitus

Liiketoiminnan nettorahavirta oli neljännellä vuosineljänneksellä 2,1 (0,7) miljoonaa euroa ja tilikaudella 2,0 (0,8) miljoonaa euroa. Käyttöpääoma oli tilikauden lopussa 3,7 (5,5) miljoonaa euroa. Vuoden 2016 käyttöpääoman pienentämistavoite 1,0 miljoonaa euroa saavutettiin.

Tilikaudella lyhennettiin lainoja 1,4 (2,2) miljoonaa euroa. Korolliset velat olivat tilikauden päättyessä 16,4 (17,8) miljoonaa euroa, ja nettorahoituskulut olivat tilikaudella 0,8 (1,0) miljoonaa euroa. Omavaraisuusaste oli tilikauden päättyessä 33,4 (36,9) prosenttia. Korollisten

nettovelkojen suhde omaan pääomaan eli gearing oli 125,0 (113,4) prosenttia. Current ratio oli 1,1 (1,7), ja osakekohtainen oma pääoma oli 0,21 (0,24) euroa. Tilikauden päättyessä konsernin rahavarat ja muut likvidit varat olivat 0,9 (1,4) miljoonaa euroa.

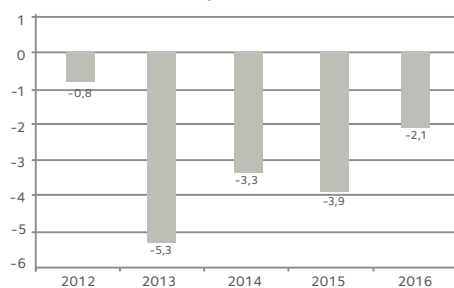
Rahoitussopimus sisältää mm. käyttökatte-, omavaraisuusaste- ja velat/käyttökate-kovenantit. Yhtiö sopi 20.12.2016 rahoittajien kanssa 31.12.2016 erääntyvän lyhennyksen siirrostaa lyhennettäväksi vuonna 2017. Rahoittajilta saatiin samalla vapautus lainojen kovenanttiehdoista tilanteesta 31.12.2016. Yhtiön johdon arvion mukaan yhtiön rahoitus on turvattu ja yhtiö täyttää rahoitussopimuksen kovenantit vuonna 2017.

Investoinnit ja tuotekehitys

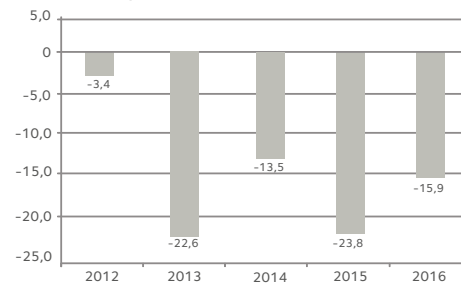
Konsernin investoinnit olivat tilikaudella 1,3 (1,1) miljoonaa euroa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot olivat 1,0 (1,0) miljoonaa euroa eli 3,4 (3,1) prosenttia liikevaihdosta. Näistä aktivoitiin taseeseen 0,5 (0,3) miljoonaa euroa. Tuotekehityksessä panostettiin uuden vuolukiviunimalliston kehi-

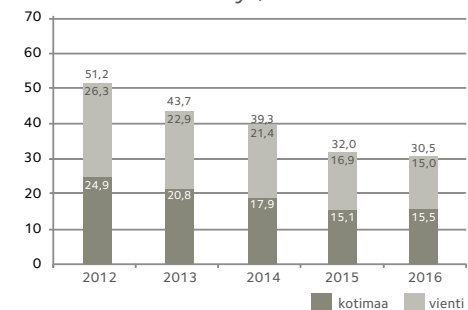
Tulos ennen veroja, Me

Oman pääoman tuotto, %

Liikevaihdon kehitys, Me

tystyöhön, jossa hyödynnettiin vuolukiven vahvuudet tulisija- ja sisustusmateriaalina. Yhtiö esittelee helmikuussa 2017 uuden vuolukivimalliston Belgiassa Batibouw-messuilla. Mallisto pohjautuu uudenlaiseen vuolukiven pintakäsittelyyn ja laadukkaaseen muotoiluun. Mallistouudistuksen yhteydessä toteutetaan noin 0,5 miljoonaa euron pintakäsittelyinvestointi.

Henkilöstö

Konsernin palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin 209 (219) henkilöä. Tilikaudella palkka- ja palkkiokulut olivat yhteensä 8,9 (9,4) miljoonaa euroa. Henkilöstön määrää sopeutetaan lomautuksin kysynnän mukaisesti. Määräaikaisten lomautusten lisäksi yhtiössä on toistaiseksi lomautettuina 2 (6) toimihenkilöä. Tulikivi-konsernissa on käytössä tulospalkkiojärjestelmä koko henkilöstölle. Tämän lisäksi yhtiössä on käytössä vuonna 2013 käynnistetty optio-ohjelma johdolle..

Varsinainen yhtiökokous

Tulikivi Oyj:n 20.4.2016 pidetty varsinainen yhtiökokous päätti olla jakamatta osinkoa tilikaudelta 2015. Hallituksen jäseniksi valittiin Jaakko Aspara, Markku Rönkkö, Reijo Svanborg, Jyrki Tähtinen ja Heikki Vauhkonen. Hallitus valitsi pu-

heenjohtajaksi Jyrki Tähtisen. Tilintarkastajaksi valittiin KHT-yhteisö KPMG Oy Ab, päävastuullisena tilintarkastajana KHT Kirsi Jantunen.

Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään uusien osakkeiden antamisesta ja yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden luovuttamisesta hallituksen ehdotuksen mukaisesti. Uusia osakkeita tai yhtiön hallussa olevia omia osakkeita voidaan antaa seuraavasti: enintään 10 437 748 kappaletta A-sarjan ja 1 536 500 kappaletta K-sarjan osakkeita.

Valtuutus sisältää oikeuden toteuttaa osakeanti myös osakkeenomistajan etuoikeudesta poiketen suunnatulla annilla edellyttäen, että siihen on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Valtuutus sisältää oikeuden päättää maksuttomasta osakeannista yhtiölle itselleen siten, että yhtiölle annettavien osakkeiden lukumäärä olisi enintään yksi kymmenesosa yhtiön kaikista osakkeista.

Valtuutus sisältää myös oikeuden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta, jotka oikeuttavat saamaan maksua tai saatavan kuittaamista vastaan yhtiön osakkeita. Valtuutus sisältää oikeuden suorittaa yhtiön osakepalkkioita. Hallituksella on valtuutus päättää muista osakeanteihin liittyvistä seikoista. Val-

tuutus on voimassa vuoden 2017 varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka.

Omat osakkeet

Yhtiö ei ole hankkinut eikä luovuttanut omia osakkeita tilikauden aikana. Yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden kokonaismäärä oli tilikauden päättyessä 124 200 A-osaketta, mikä vastaa 0,2 prosenttia osakepääomasta ja 0,1 prosenttia kokonaisäänimäärästä.

Hallituksen esitys jakokelpoisten varojen käytöstä

Emoyhtiöllä ei ole osingonjakokelpoisia varoja. Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että osinkoa ei jaeta vuodelta 2016.

Lähiajan riskit ja epävarmuustekijät

Konsernin keskeisin riski on liikevaihdon laskun mahdollinen jatkuminen päämarkkina-alueilla. Uudisrakentamisen ja saneeraushankkeiden alkaneen kasvun mahdollinen pysähtyminen vaikuttaa Tulikivi-tuotteiden kysyntään Suomessa. Keski-Euroopan ennakoitua hitaampi markkinoiden elpyminen ja Venäjän epävarma taloustilanne vaikuttavat myös Tulikivi-tuotteiden kysyntään.

Konsernin rahoitusaseman säilyttäminen ny-

kyisellään ja rahoituksen jatkuvuuden turvaaminen edellyttävät kannattavuuden parantamista. Lainojen takaisinmaksu voi muodostaa ennakoitua suuremman rasitteen yhtiön kassavirralle, mikäli yhtiön liiketoiminta ja toiminnan tulos eivät kehity suunnitellusti.

Yhtiön valuuttariskin kannalta merkittävimmät valuutat ovat Venäjän rupla ja Yhdysvaltain dollari. Yhtiön kassavirroista noin 90 prosenttia on euromääräisiä, eli tältä osin yhtiön altistuminen valuuttariskeille on vähäistä. Valuuttojen heikentyminen voi vaikuttaa heikentävästi myyntikatteeseen.

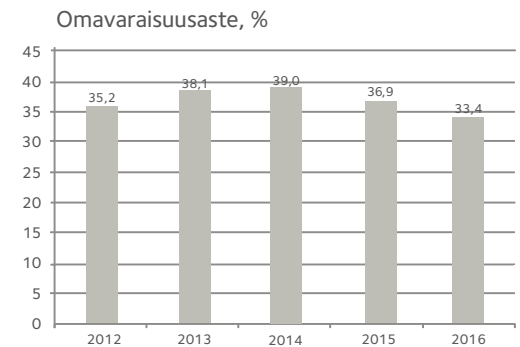
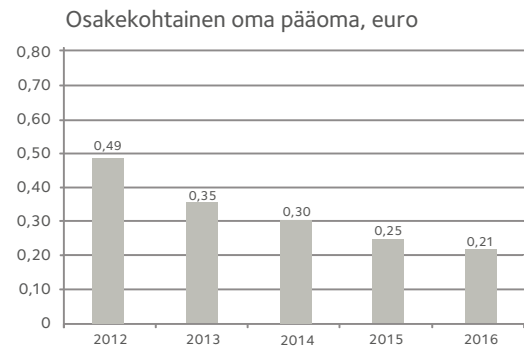
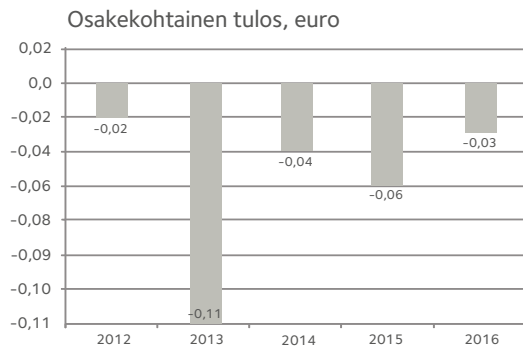
Riskit on kuvattu yksityiskohtaisemmin yhtiön vuoden 2015 vuosikertomuksessa sivulla 82 sekä viikolla 12 julkaistavassa vuoden 2016 vuosikertomuksessa.

Tulevaisuuden näkymät

Vuoden 2017 liikevaihdon arvioidaan olevan edellisen vuoden tasolla, ja liiketuloksen arvioidaan paranevan edellisestä vuodesta.

Strategian toteutumisen seuranta

Konsernin strategia kattaa keskeiset toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet vuoteen 2019 saakka. Strategian mukaan konsernin orgaaninen kasvutavoite on myönteisessä ta-

loudellisessa suhdanteessa yli 10 prosenttia vuodessa. Tavoitteena on myös saavuttaa seuraavan kolmen vuoden kuluessa 10 prosentin taso liiketuloksessa. Oman pääoman tuottotavoitteena on ylittää 20 prosentin taso. Strategiaa tukevat yritysostot ovat mahdollisia. Toimintaympäristön epävakauden takia strategisia tavoitteita ei ole saavutettu. Konsernissa on tehostettu toimintaa kannattavuuden parantamiseksi.

Konsernirakenne

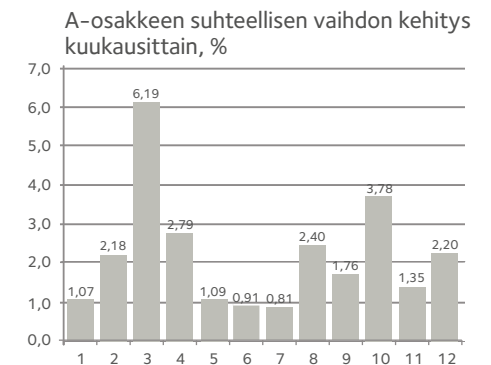
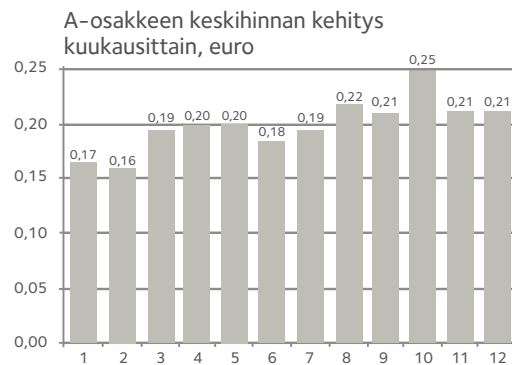
Konserniin kuuluvat emoyhtiö Tulikivi Oyj, Tulikivi U.S. Inc ja OOO Tulikivi. Konserniyhtiöitä ovat lisäksi Tulikivi GmbH ja The New Alberene Stone Company, Inc., joilla ei ole enää liiketoimintaa. AWL-Marmori Oy sulautettiin emoyhtiöön 7.11.2016.

Tunnuslukutiedot ja omistusta koskevat tiedot

Konsernin talouskehitystä kuvaavat ja osakekohtaiset tunnusluvut laskentakaavoineen sekä osakkeenomistajat ja johdon omistus on esitetty tilinpäätöksen yhteydessä.

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Tulikivi Oyj antaa selvityksen hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement) vuodelta 2016 toimintakertomuksesta erillisenä kertomuksena. Selvitys on laadittu Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suositus 54:n ja arvopaperimarkkinalain kinalain 2 luvun 6 §:n mukaisesti. Hallintoperiaatteet ovat luettavissa yhtiön internetsivuilla osoitteessa www.tulikivi.fi -> Konserni -> Konsernin hallinto ja johto

Konsernitilinpäätös, IFRS
 Konsernin laaja tuloslaskelma

1 000 euro	liitetieto	1.1.- 31.12.2016	1.1.- 31.12.2015
Liikevaihto	3	30 485	31 951
Liiketoiminnan muut tuotot	4	337	585
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos		-347	-730
Valmistus omaan käyttöön		746	533
Aineiden ja tarvikkeiden käyttö		-6 747	-7 101
Ulkopuoliset palvelut		-4 576	-4 579
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	5	-11 149	-11 806
Poistot	6	-2 472	-3 271
Arvon alentumiset		-12	0
Liiketoiminnan muut kulut	7	-7 626	-8 513
Liiketulos		-1 361	-2 931
Rahoitustuotot	8	58	240
Rahoituskulut	9	-815	-1 183
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		0	-7
Tulos ennen veroja		-2 118	-3 881
Tuloverot	11	-14	0
Tilikauden tulos		-2 132	-3 881
Muut laajan tuloksen erät			
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi			
Rahavirran suojaukset	10	75	39
Muuntoerot	10	55	67
Muihin laajan tuloksen eriin liittyvät verot	10	-35	-8
Tilikauden muut laajan tuloksen erät verojen jälkeen		95	98
Tilikauden laaja tulos yhteensä		-2 037	-3 783
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu osakekohtainen tulos, (euro)			
laimentamaton/laimennettu	12	-0,03	-0,06

Konsernitase

1 000 euro	liitetieto	31.12.2016	31.12.2015
Varat			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	13	8 685	9 732
Liikearvo	15	4 162	4 174
Muut aineettomat hyödykkeet	15	9 435	9 592
Sijoituskiinteistöt	14	92	92
Muut rahoitusvarat	18	26	26
Laskennalliset verosaamiset	19	3 180	3 244
Muut saamiset		2	15
Pitkäaikaiset varat yhteensä		25 582	26 875
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	20	7 863	8 666
Myyntisaamiset ja muut saamiset	21	3 083	2 426
Rahavarat	22	894	1 429
Lyhytaikaiset varat yhteensä		11 840	12 521
Varat yhteensä		37 422	39 396
Oma pääoma ja velat			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	23	6 314	6 314
Omat osakkeet	23	-108	-108
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	23	14 407	14 407
Muuntoerot	23	156	101
Arvonmuutosrahasto	23	-99	-139
Kertyneet voittovarot		-8 273	-6 166
Oma pääoma yhteensä		12 397	14 409
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	19	764	795
Varaukset	25	654	839
Rahoitusvelat	26	13 008	15 766
Pitkäaikaiset velat yhteensä		14 426	17 400
Lyhytaikaiset velat			
Ostovelat ja muut velat	27	7 206	5 522
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verovelat		2	7
Varaukset	25	6	58
Lyhytaikaiset rahoitusvelat	26	3 385	2 000
Lyhytaikaiset velat yhteensä		10 599	7 587
Velat yhteensä		25 025	24 987
Oma pääoma ja velat yhteensä		37 422	39 396

Konsernin rahavirtalaskelma

1 000 euro	liitetieto	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Liiketoiminnan rahavirrat			
Tilikauden tulos		-2 132	-3 881
Oikaisut:			
Liiketoimet, joihin ei liity maksutapahtumaa	30	2 330	2 908
Korkokulut ja muut rahoituskulut		815	1 183
Korkotuotot		-57	-235
Osinkotuotot		-1	-5
Verot	11	14	0
Käyttöpääoman muutokset:			
Myyntisaamisten ja muiden saamisten muutos		-666	1 670
Vaihto-omaisuuden muutos		803	1 453
Ostovelkojen ja muiden velkojen muutos		1 908	-1 374
Maksetut korot		-972	-970
Saadut korot		19	6
Saadut osingot		1	5
Maksetut verot		-25	0
Liiketoiminnan nettorahavirta		2 037	760
Investointien rahavirrat			
Investoinnit aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin		-359	-389
Aineellisiin hyödykkeisiin saadut avustukset		0	37
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin		-916	-835
Aineettomiin hyödykkeisiin saadut avustukset		0	14
Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden myynti		38	390
Investointien nettorahavirta		-1 237	-783
Rahoituksen rahavirrat			
Pitkäaikaisten lainojen nostot		0	2 000
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-1 372	-4 216
Rahoituksen nettorahavirta		-1 372	-2 216
Rahavarojen muutos		-572	-2 239
Rahavarat tilikauden alussa		1 429	3 665
Valuuttakurssien muutosten vaikutus		37	3
Rahavarat tilikauden lopussa	22	894	1 429

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

Emoyrityksen omistajille kuuluva oma pääoma	Liitetieto	Osakepääoma	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Arvonmuutosrahasto	Omat osakkeet	Muuntoerot	Kertyneet voittovarot	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015	23, 28.5	6 314	14 407	-170	-108	34	-2 317	18 160
Tilikauden laaja tulos yhteensä				31		67	-3881	-3 783
Liiketoimet omistajien kanssa								
Optiojärjestelyt							32	32
Oma pääoma 31.12.2015		6 314	14 407	-139	-108	101	-6 166	14 409
Oma pääoma 1.1.2016		6 314	14 407	-139	-108	101	-6 166	14 409
Tilikauden laaja tulos yhteensä				40		55	-2132	-2 037
Liiketoimet omistajien kanssa								
Optiojärjestelyt							25	25
Oma pääoma 31.12.2016	23, 28.5	6 314	14 407	-99	-108	156	-8 273	12 397

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Yhteisön perustiedot

Konsernin emoyritys on Tulikivi Oyj (Y-tunnus 0350080-1). Emoyrityksen kotipaikka on Juuka, ja sen rekisteröity osoite on 83900 Juuka. Jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa Internet-osoitteesta www.tulikivi.com tai konsernin emoyhtiön pääkonttorista, yllä mainitusta osoitteesta. Tulikivi Oyj:n hallitus on hyväksynyt kokouksessaan 7.2.2017 tämän tilinpäätöksen julkaistavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakekehenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

1. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1.1. Laatimisperusta

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2016 voimassa olevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpito-laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettavaksi hyväksytyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön vaatimusten mukaiset. Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta

käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja (johdannaisinstrumentit mukaan lukien). Tilinpäätös esitetään tuhansina euroina.

Tulikivi-konserni on noudattanut vuoden 2016 alusta alkaen seuraavia voimaan tulleita uusia ja muutettuja standardeja:

- IFRS-standardien vuosittaiset parannukset, muutoskokoelma 2012-2014 (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat neljää standardia. Muutosten vaikutukset vaihtelevat standardeittain, mutta ne eivät ole merkittäviä.
- Muutokset IAS 1:een Tilinpäätöksen esittäminen (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät IAS 1:n ohjeistusta olennaisuuteen, tuloslaskelma- ja tase-erien yhdistämiseen, väliotsikoiden esittämiseen sekä tilinpäätöksen rakenteeseen ja laadintaperiaatteisiin liittyen. Konsernitilinpäätökseen on tehty pieniä muutoksia tilinpäätöksen esittämiseen.

Muiden standardimuutosten käyttöönotolla ei arvioida olevan vaikutusta Tulikivi-konsernin tilinpäätökseen.

Tulikivi-konserni ei ole vielä soveltanut seuraavia, IASB:n jo julkistamia uusia tai uudistettuja standardeja ja tulkintoja. Konserni ottaa ne käyttöön kunkin standardin ja tulkinnan voimaantulopäivästä lähtien, tai mikäli voimaantulopäivä on muu kuin tilikauden ensimmäinen päivä, voimaantulopäivää seuraavan tilikauden alusta lukien.

Tulevilla tilikausilla sovellettaviksi tulevat uudet ja muutetut standardit sekä tulkinnat:

- IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Uusi standardi korvaa nykyiset IAS 18- ja IAS 11-standardit ja niihin liittyvät tulkinnat. IFRS 15 sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen myyntituottojen kirjaamisesta: mihin määrään ja milloin myyntituotot kirjataan. Myynti kirjataan määräysvallan siirtymisen perusteella joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Standardi lisää myös esitettävien liitetietojen määrää. IFRS 15:n vaikutuksia konsernitilinpäätökseen on arvioitu mm. seuraavasti: Asiakassopimukset on läpikäyty 5-vaiheisella mallilla, sopimuksista on yksilöity asiakkaille annetut lupaukset, keskeiset IFRS 15:n käsitteet on analysoitu eri tulovirtojen kannalta viisivaiheisen mallin avulla. Lähestymistapa eli kertynyt vaikutus kirjataan soveltamisen aloitusajankohtana 1.1.2018. Standardimuutoksilla ei tule olemaan merkittävää vaikutusta myynnin tuloutukseen.
- Muutokset IFRS 15:een Myyntituotot asiakassopimuksista* (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Selvennykset on sisällytetty edellä kuvattuun IFRS 15 vaikutusten arviointiin.
- IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja siihen tehdyt muutokset (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): IFRS 9 korvaa nykyisen IAS 39-standardin. Uuteen standardiin sisältyy uudistettu ohjeistus rahoitusinstrumenttien kirjaamisesta ja arvostamisesta. Tämä kattaa myös uuden, odotettuja luottotappioita koskevan kirjanpitokäsittelyn mallin, jota sovelletaan rahoitusvaroista kirjattavien arvonalen-

tumisten määrittämiseen. Standardin yleistä suojauslaskentaa koskevat säännökset on myös uudistettu. IAS 39:n säännökset rahoitusinstrumenttien taseeseen kirjaamisesta ja taseesta pois kirjaamisesta on säilytetty. IFRS 9:n vaikutuksia konsernitilinpäätökseen on arvioitu ja sillä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.

- IFRS 16 Vuokrasopimukset* (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uusi standardi korvaa IAS 17 -standardin ja siihen liittyvät tulkinnat. IFRS 16 -standardi edellyttää vuokralle ottajilta vuokrasopimusten merkitsemistä taseeseen vuokranmaksuvelvoitteena sekä siihen liittyvänä omaisuuseränä. Taseeseen merkitseminen muistuttaa paljon IAS 17:n mukaista rahoitusleasingin kirjanpitokäsittelyä. Taseeseen merkitsemisestä on kaksi helpotusta, jotka koskevat lyhytaikaisia enintään 12 kuukautta kestäviä vuokrasopimuksia sekä arvoltaan enintään USD 5 000 olevia hyödykkeitä. Vuokralle antajien kirjanpitokäsittely tulee säilymään suurelta osin nykyisen IAS 17:n mukaisena. Konsernissa on aloitettu standardin vaikutusten alustava arviointi. Sen mukaan standardimuutoksilla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.

* = Kyseistä säännöstä ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2016.

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää konsernin johdolta tiettyjen arvioiden tekemistä ja harkintaan perustuvia ratkaisuja. Tietoa harkintaan perustuvista ratkaisuista, joita johto on käyttänyt konsernin noudattamia tilinpäätöksen laatimisperiaatteita soveltaessaan ja joilla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin, on esitetty

laatimisperiaatteiden kohdassa ”Johdon harkinta edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät”.

1.2. Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Tytäryritykset

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emoyrityksen Tulikivi Oyj ja kaikki sen tytäryritykset. Tytäryritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konserni omistaa yli puolet äänivallasta tai sillä on muutoin määräysvalta. Myös potentiaalisen määräysvallan olemassaolo on otettu huomioon määräysvallan syntymisen ehtoja arvioitaessa silloin, kun potentiaaliseen äänivaltaan oikeuttavat instrumentit ovat tarkasteluhetkellä toteutettavissa. Määräysvallalla tarkoitetaan oikeutta määrätä yrityksen talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta.

Konsernin keskinäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yrityksen yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä.

Hankitut tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, kun konserni on saanut määräysvallan, ja luovutetut tytäryritykset siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Kaikki konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Realisoitumattomia tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta. Tulikivi Oyj omistaa kaikki tytäryrityksensä kokonaan,

joten konsernin tulokseen tai omaan pääomaan ei sisälly määräysvallattomien omistajien osuuksia. Konsernin kaikki liiketoimintojen yhdistämiset ovat tapahtuneet ennen uudistettua IFRS 3/2008 voimaantuloa.

Osakkuusyrietykset

Osakkuusyrietykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta. Huomattava vaikutusvalta syntyy pääasiassa silloin, kun konserni omistaa yli 20 prosenttia yrityksen äänivallasta tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Osakkuusyrietykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Jos konsernin osuus osakkuusyrietyksen tappiosta ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita yhdistellä, ellei konserni ole sitoutunut osakkuusyrietyksen velvoitteiden täyttämiseen.

Osakkuusyrietyssijoitus sisältää sen hankinnasta syntyneen liikearvon. Realisoitumattomat voitot konsernin ja osakkuusyrietyksen välillä on eliminoitu konsernin omistusosuuden mukaisesti. Konsernin omistusosuuden mukainen osuus osakkuusyrietyksen tilikauden tuloksista esitetään omana eränään liikevoiton jälkeen. Vastavasti konsernin osuus osakkuusyrietyksen muihin laajan tuloksen eriin kirjatuista muutoksista kirjataan konsernin muihin laajan tuloksen eriin. Konsernin osakkuusyrietyksen Rakentamisen Mall Oy myytiin tilikaudella 2015.

Ulkomaan rahan määräisten erien muuntaminen

Konsernin yksiköiden tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut mitataan siinä valuutassa,

joka on kunkin yksikön pääasiallisen toimintaympäristön valuutta (Toimintavaluutta). Konsernitilinpäätös on esitetty euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämismuuttua.

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu toimintavaluutan määräisinä käyttäen tapahtumapäivänä vallitsevaa kurssia. Käytännössä käytetään usein kurssia, joka likimain vastaa tapahtumapäivän kurssia. Ulkomaan rahan määräiset monetaariset erät on muutettu toimintavaluutan määräisiksi raportointikauden päättymispäivän kurssija käyttäen. Ulkomaan rahan määräiset ei-monetaariset erät, jotka on arvostettu käypiin arvoihin, on muutettu toimintavaluutan määräisiksi käyttäen käyvän arvon määrittämispäivän kurssija. Muutoin ei-monetaariset erät on arvostettu tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaan rahan määräisistä liiketapahtumista ja monetaaristen erien muuntamisesta syntyneet voitot ja tappiot on käsitelty tulosvaikutteisesti. Liiketoiminnan kurssivoitot ja –tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle. Valuuttamääräisten lainojen ja pankkitilien kurssivoitot ja –tappiot sisältyvät rahoitustuotoihin ja –kuluihin.

Ulkomaisten konserniyritysten tilinpäätösten muuttaminen

Ulkomaisten konserniyritysten laajojen tuloslaskelmien kuluerät on muunnettu euroiksi liiketoimien toteutumispäivien kurssiin ja taseet raportointikauden päättymispäivän kurssija käyttäen. Laajan tuloksen muuttaminen eri kurssilla laajassa tuloslaskelmassa sekä taseessa aiheuttaa taseessa omaan pääomaan kirjattavan

muuntoeron, jonka muutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Ulkomaisten tytäryritysten hankintamenon eliminoinnista sekä hankinnan jälkeen kertyneiden oman pääoman erien muuntamisesta syntyneet muuntoerot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Kun tytäryritys myydään kokonaan tai osittain, kertyneet muuntoerot siirretään tulosvaikutteisiksi osana myyntivoittoa tai –tappiota. Konsernissa ei ole hankittu eikä myyty ulkomaisia tytäryhtiöitä vuosina 2015 – 2016.

Ulkomaisten yksikköjen hankinnasta syntyvä liikearvo ja kyseisten ulkomaisten yksikköjen varojen ja velkojen kirjanpitoarvoihin hankinnan yhteydessä tehtävät käypien arvojen oikaisu on käsitelty kyseisten ulkomaisten yksikköjen varoina ja velkoina. Ne muunnetaan euroiksi raportointikauden päättymispäivän kurssija käyttäen. Ennen 1.1.2004 tapahtuneiden hankintojen liikearvo ja käypien arvojen oikaisu on kirjattu euromääräisinä.

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on arvostettu hankintamenuon vähennettynä kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappioilla.

Hankintamenuon sisällytetään menot, jotka aiheutuvat välittömästi aineellisen käyttöomaisuuden hankinnasta. Itse valmistetun omaisuuserän hankintamenu sisältää materiaalimenot, työsuhte-etuuksista aiheutuvat välittömät menot sekä muut välittömät menot, jotka johtuvat käyttöomaisuuserän saattamisesta valmiiksi sille aiotuun käyttötarkoitukseen. Ehdot täyttävän aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoitetaan osaksi omaisuuserän hankintamenua.

Mikäli käyttöomaisuushyödyke koostuu useammasta osasta, joiden taloudelliset vaikutusajat ovat eripituiset, kukin osa käsitellään erillisinä hyödykkeinä. Tällöin osan uusimiseen liittyvät menot aktivoidaan ja uusimisen yhteydessä mahdollinen jäljellä oleva kirjanpitoarvo kirjataan pois taseesta. Muussa tapauksessa myöhemmin syntyvät menot sisällytetään aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, mikäli on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu konsernin hyväksi ja hyödykkeen hankintameno on luotettavasti määritettävissä. Muut korjaus- ja ylläpitomenot kirjataan tulosvaikutteisesti, kun ne ovat toteutuneet.

Hyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ei tehdä poistoja lukuun ottamatta louhinnan maa-alueita, joista tehdään kiven käyttöön ja läjitysalueiden täyttöaikaan perustuva substanssipoisto. Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:

Rakennukset	25 - 30 vuotta
Rakennelmat	5 vuotta
Prosessikoneet	3 - 15 vuotta
Moottoriajoneuvot	5 - 8 vuotta
Muut	3 - 5 vuotta
Kalusto	3 - 5 vuotta
Sijoituskiinteistöt	10 - 20 vuotta

Omaisuserän jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan vähintään jokaisen tilikauden lopussa ja tarvittaessa oikaistaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia. Kun aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi IFRS 5 Myytävänä

olevat pitkäaikaiset omaisuserät ja lopetetut toiminnot –standardin mukaisesti, poistojen kirjaaminen lopetetaan. Konsernilla ei ole vuosina 2016 ja 2015 ollut tällaisia myytävänä olevaksi luokiteltavia aineellisia käyttöomaisuushyödykkeitä. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden käytöstä poistamisesta ja luovutuksista syntyvät myyntivoitot ja –tapot kirjataan tulosvaikutteisesti ja ne esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa. Myyntivoitto/myyntitappio määritetään myyntihinnan ja jäljellä olevan hankintameno erotuksena.

Julkiset avustukset

Julkiset avustukset, esimerkiksi valtiolta saadut aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden hankintaan liittyvät avustukset, on kirjattu kyseisten hyödykkeiden kirjanpitoarvojen vähennykseksi silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että avustukset tullaan saamaan ja että konserni täyttää avustuksen saamisen ehdot. Avustukset tuloutuvat pienempien poistojen muodossa omaisuserän käyttöaikana. Sellaiset avustukset, jotka on saatu korvauksiksi jo toteutuneista kuluista, kirjataan tulosvaikutteisesti sillä kaudella, jonka aikana oikeus avustuksen saamiseen syntyy. Tällaiset avustukset esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa.

Sijoituskiinteistöt

Sijoituskiinteistöt ovat kiinteistöjä, joita konserni pitää hallussaan hankkiakseen vuokratuottoa tai omaisuuden arvonnousua. Sijoituskiinteistöt arvostetaan kertyneillä poistoilla vähennettyyn hankintamenoon.

Aineettomat hyödykkeet

– Liikearvo

1.1.2010 jälkeen tapahtuneiden liiketoimintojen yhdistämisissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteesta ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuina ylittävät konsernin osuuden hankitun nettovarallisuuden käyvästä arvosta. Konsernissa ei ole 1.1.2010 jälkeen tapahtunut liiketoimintojen yhdistämisä.

1.1.2004–31.12.2009 tapahtuneet yritys Hankinnat on kirjattu aikaisemman IFRS-normiston (IFRS 3(2004)) mukaisesti. Ennen vuotta 2004 tapahtuneiden liiketoimintojen yhdistämisistä syntynyt liikearvo vastaa aiemman tilinpäätös-normiston mukaista kirjanpitoarvoa, jota on käytetty IFRS-standardien mukaisena oletushankintamenoa.

Liikearvoista (ja muista taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomista aineettomista hyödykkeistä) ei kirjata poistoja, vaan ne testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta. Tätä tarkoitusta varten liikearvo on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille, tai jos kyseessä on osakkuusyrittäjä, liikearvo sisältyy kyseisen osakkuusyrittäjän hankintamenoon. Liikearvo arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä arvonalentumisilla.

– Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimusmenot merkitään kuluksi tulosvaikutteisesti. Uusien tai kehittyneempien tuotteiden suunnittelusta johtuvat kehittämismenot aktivoidaan taseeseen aineettomiksi hyödykkeiksi siitä lähtien, kun kehittämissä vaiheiden menot ovat luotettavasti määritettävissä, kun tuote on teknisesti toteutettavissa ja kaupallisesti hyödynnettävissä ja tuotteesta odotetaan saatavan

vastaista taloudellista hyötyä ja konsernilla on aikomus ja resurssit saattaa kehitystyö loppuun. Aktivoidut kehittämismenot sisältävät ne materiaali-, työ- ja testausmenot, jotka johtuvat välittömästi hyödykkeen saattamisesta valmiiksi sille aiottuun käyttötarkoitukseen. Aiemmin kului kirjattuja kehittämismenoja ei aktivoida enää myöhemmin.

Hyödykkeestä aloitetaan kirjata poistoja heti kun hanke käynnistyy. Hyödyke, joka ei ole vielä valmis käytettäväksi, testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Aktivoidut kehittämismenot arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen jälkeen hankintameno kertyneillä poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettynä. Aktivoidujen kehittämismenojen taloudellinen vaikutusaika on 5 vuotta, jonka kuluessa aktivoidut menot kirjataan tasapoistoina kuluksi.

– Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot

Vuolukivivarantojen etsinnästä ja arvioinnista aiheutuneet menot aktivoidaan pääsääntöisesti. Vuolukivivarantojen etsinnästä ja arvioinnista aiheutuneet menot kirjataan kuitenkin laajaan tuloslaskelmaan kuluiksi silloin kun kyseisten vuolukivivarantojen kaupalliseen hyödyntämiseen katsotaan liittyvän merkittävää epävarmuutta. Aktivoidut menot ovat maaperätutkimuksista, koeporauksista, kaivantojen tekemisestä ja näytteiden ottamisesta syntyneet menot, samoin menot sellaisista toiminnoista, jotka liittyvät mineraalivarannon erottamisen teknisen toteutettavuuden ja kaupallisen elinkelpoisuuden arvioimiseen. Aktivoidut etsintä- ja arviointimenot arvostetaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä hankintamenoon ja poistetaan 5 -10 vuoden aika-

na. Nimike luokitellaan taseen aineettomien hyödykkeiden alaryhmään mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot siihen saakka, kun vuolukivivarannon erottamisen tekninen toteutettavuus ja kaupallinen elinkelpoisuus pystytään osoittamaan. Sen jälkeen kyseiselle vuolukivivarannolle aktivoidut etsintä- ja arviointimenot siirretään muihin aineettomiin hyödykkeisiin. Vuolukivivarantojen etsintää ja arviointia tehdään vasta siinä vaiheessa, kun asiaa varten on saatu Työ- ja elinkeinoministeriöltä valtaus.

- Muut aineettomat hyödykkeet

Aineeton hyödyke merkitään taseeseen alun perin hankintamenoon siinä tapauksessa, että hankintameno on määritettävissä luotettavasti ja on todennäköistä, että omaisuuserästä johutuva odotettavissa oleva vastainen taloudellinen hyöty koituu konsernin hyväksi.

Vuolukivi-louhosalueiden avaamisesta ja niille johtavien teiden sekä patojen, altaiden ja muiden apurakennelmien rakentamisesta aiheutuneet menot aktivoidaan. Louhosalueen avaaminen voi kestää useita vuosia. Louhosalueen ja altaiden ja muiden louhoksen apurakennelmien poistaminen aloitetaan silloin, kun louhos on valmis ja otetaan tuotantokäyttöön, ja ne poistetaan louhoksen käyttöajan eli kivien irrotusajan kuluessa substanssipoistoin. Kiven irrotusaika vaihtelee louhoksittain, ja se voi kestää kymmeniä vuosia. Substanssipoiston määrä on hankintamenojen osa, joka vastaa raportointikauden aikana irrotettujen kivien osuutta louhoksen arvioidusta kokonaiskivimäärästä. Tuotantovaiheessa olevien louhosten jäljellä oleva substanssipoisto aika vaihtelee kymmenestä kahteenkymmeneen vuoteen. Teiden ja patojen rakentamismenojen poistot aloitetaan niiden rakentamisvuonna.

Ne aineettomat hyödykkeet, joilla on rajallinen taloudellinen vaikutusaika, kirjataan tasapoisuutona kuluksi tulosvaikutteisesti niiden tunnetun tai arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Aineettomista hyödykkeistä, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, ei kirjata poistoja, vaan ne testataan vuosittain arvonalentumisen varalta.

Muiden aineettomien hyödykkeiden poistoajat ovat seuraavat:

Patentit ja tavaramerkit	5 -10 vuotta
Kehittämismenot	5 vuotta
Jakelutie	10 vuotta
Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot	5 - 10 vuotta
Louhosalueet ja altaat	substanssipoistot
Louhosalueiden tiet ja padot	5 - 15 vuotta
ATK-ohjelmistot	3 - 10 vuotta
Muut	5 vuotta

Kermansavi-uuneihin kuuluvan tavaramerkin taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, koska tavaramerkin on arvioitu vaikuttavan rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai nettorealisoitintarvoon sen mukaan, kumpi niistä on alempi. Hankintameno määritetään keskihintaperiaatteen mukaisesti. Louhittujen raakalohkareiden hankintamenoon vaikuttaa osaltaan kiven saanto-prosentti. Valmiina hankittujen tuotteiden hankintamenoon luetaan kaikki ostomenot mukaan lukien välittömät kuljetus-, käsittely- ja muut menot. Itse valmistettujen valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden hankintameno muodostuu raaka-aineista, välittömistä työsuorituksista johtuvista menoista, muista välittömistä menoista sekä systemaati-

tisesti kohdistetusta osuudesta valmistuksen muuttuvista yleismenoista ja kiinteistä yleismenoista normaalilla toiminta-asteella. Nettorealisoitintarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja arvioidut myynnin toteutumiseksi välttämättömät menot.

Vuokrasopimukset

- Konserni vuokralle ottajana

Konsernin vuokrasopimukset ovat sopimuksia, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokralle antajalle, joten ne käsitellään muina vuokrasopimuksina. Muiden vuokrasopimusten perusteella suoritettavat vuokrat kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan tasaerinä vuokraajan kuluessa. Silloin kun vuokrasopimus sisältää sekä maa- aluetta että rakennuksia koskevia osuuksia, on kunkin osuuden luokittelu rahoitusleasingisopimukseksi tai muuksi vuokrasopimukseksi arvioitu erikseen. Konsernilla ei ole rahoitusleasingisopimuksia.

- Konserni vuokralle antajana

Konsernin vuokralle antamat hyödykkeet on vuokrattu muilla kuin rahoitusleasing-sopimuksilla. Hyödykkeet sisältyvät taseen aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin tai sijoituskiinteistöihin. Niistä tehdään poistot taloudellisena vaikutusaihana, kuten vastaavista omassa käytössä olevista aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä. Osa konsernin vuokralle ottamista hyödykkeistä on edelleen vuokrattuja. Vuokratuotot merkitään tulosvaikutteisesti tasaerinä vuokraajan kuluessa.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvon alentuminen

Konserni arvioi jokaisena raportointikauden

päätymispäivänä, onko viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo on alentunut. Jos viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan lisäksi vuosittain seuraavista omaisuuseristä riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta viitteitä: liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet. Aktivoidut vuokrasopimusten etsintä- ja arviointimenojen arvonalentumista arvioidaan myös aina ennen ko. menojen luokittelun muutosta. Arvonalentumisen kirjaamistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksikköjen tasolla, eli sillä alimmalla yksikkötasolla, joka on pääosin muista yksiköistä riippumaton, ja jonka rahavirrat ovat erotettavissa ja pitkälle riippumattomia muiden vastaavien yksiköiden rahavirroista. Sellaiset konsernin yhteiset omaisuuserät, jotka palvelevat useita rahavirtaa tuottavia yksiköitä, eivätkä tuota erillistä rahavirtaa, on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille järkevällä ja johdonmukaisella tavalla ja testataan osana kutakin rahavirtaa tuottavaa yksikköä.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla tai käyttöarvo sen mukaan, kumpi niistä on suurempi. Käyttöarvolla tarkoitetaan kyseisestä omaisuuserästä tai rahavirtaa tuottavasta yksiköstä saatavissa olevia arvioituja vastaisia nettoraahavirtoja, jotka diskontataan nykyarvoonsa. Diskonttaus korkona käytetään ennen veroa määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä erityisriskeistä.

Arvonalentumistappio kirjataan, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin siitä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalentumis-

tappio kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti. Mikäli arvonalentumistappio kohdistuu rahavirtaa tuottavaan yksikköön, se kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja tämän jälkeen vähentämään muita yksikön omaisuuseriä tasasuhteisesti. Arvonalentumistappion kirjaamisen yhteydessä poistojen kohteena olevan omaisuuserän taloudellinen vaikutusaika arvioidaan uudelleen. Muusta omaisuuserästä kuin liikearvosta kirjattu arvonalentumistappio peruutetaan siinä tapauksessa, että on tapahtunut muutos niissä arvioissa, joita on käytetty määrittäessä omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Arvonalentumistappiota ei kuitenkaan peruta enempää, kuin mikä omaisuuserän kirjanpitoarvo olisi ilman arvonalentumistappion kirjaamista. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruta missään tilanteessa.

Työsuhde-etuudet

- Eläkevelvoitteet

Eläkejärjestelyt luokitellaan etuus pohjaisiksi ja maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Maksupohjaisissa järjestelyissä konserni suorittaa kiinteitä maksuja erillisille yksiköille. Konsernilla ei ole oikeudellisia eikä tosiasiallisia veloitteita lisämaksujen suorittamiseen, mikäli maksujen saajataho ei pysty suoriutumaan kyseisten eläke-etuuksien maksamisesta. Kaikki sellaiset järjestelyt, jotka eivät täytä näitä ehtoja, ovat etuus pohjaisia eläkejärjestelyjä. Maksupohjaisiin eläkejärjestelyihin tehdyt suoritusmerkittävät tulosvaikutteisesti sillä tilikaudella, jota veloitus koskee. Konsernin kaikki eläkejärjestelyt ovat maksupohjaisia.

- Osakeperusteiset maksut

Tulikiven johdolle ja avainhenkilöille on käytössä optiojärjestelmä. Vuodelle 2016 asetettua käytökatetavoitetta ei saavutettu, joten vuodelta 2016 ei jaettu optioita.

Varaukset ja ehdolliset velat

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite, maksuveloitteen toteutuminen on todennäköistä ja veloitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varaukset arvostetaan veloitteen kattamiseksi vaadittavien menojen nykyarvoon. Nykyarvon laskennassa käytetty diskonttaustekijä valitaan siten, että se kuvastaa markkinoiden näkemystä tarkasteluhetkellä rahan aika-arvosta ja veloitteeseen liittyvistä riskeistä. Varausten määrä arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä ja niiden määriä muutetaan vastaamaan parasta arviota tarkasteluhetkellä. Varausten muutokset merkitään tuloslaskelmaan samaan erään kuin varaus on alun perin kirjattu.

Takuuvaraus kirjataan, kun takuuehdon sisältävä tuote myydään. Takuuvarauksen määrä perustuu kokemusperäiseen tietoon takuumenojen toteutumisesta.

Uudelleenjärjestelyvaraus kirjataan, kun konserni on laatinut yksityiskohtaisen uudelleenjärjestelysuunnitelman ja aloittanut suunnitelman toimeenpanon tai tiedottanut suunnitelman keskeisistä kohdista niille, joihin järjestely vaikuttaa. Konsernin jatkuvaan toimintaan liittyvistä menoista ei kirjata varausta.

Tappiollisista sopimuksista kirjataan varaus, kun veloitteen täyttämiseksi vaadittavat välttämättömät menot ylittävät sopimuksesta saatavat hyödyt.

Konsernilla on ympäristölainsäädännön perusteella tehdas- ja louhosalueiden alkuperäiseen tilaan palauttamiseen liittyviä veloitteita. Konsernitilinpäätökseen on arvioitavissa olevista ympäristöveloitteista kirjattu varaus.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta konsernin määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuveloitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollinen velka esitetään liitetietona.

Kauden verotettavaan tuloon perustuvat verot ja laskennalliset verot

Verokulu muodostuu kauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta ja laskennallisesta verosta. Verot kirjataan tulosvaikutteisesti, paitsi milloin ne liittyvät suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin tai muihin laajaan tuloksen eriin. Tällöin myös vero kirjataan kyseisiin eriin. Kauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassa olevan verokannan perusteella.

Laskennalliset verot lasketaan väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä. Laskennallista verovelkaa ei kuitenkaan kirjata, jos se johtuu omaisuuserän tai velan alkuperäisestä kirjaamisesta, kun kyseessä ei ole liiketoimintojen yhdistäminen eikä liiketapahtuma toteutumisaikanaan vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon.

Tytäryrityksiin ja osakkuusyrityksiin tehdyistä sijoituksista kirjataan laskennallinen vero, paitsi milloin konserni pystyy määrittämään väliaikai-

sen eron purkautumisajankohdan eikä väliaikainen ero todennäköisesti purkaudu enakoitavissa tulevissa tulevaisuudessa.

Konsernissa merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistoista, johdannais sopimusten arvostamisesta käypään arvoon, käyttämättömistä verotuksellisista tappioista ja liiketoimintojen hankintojen yhteydessä tehdyistä käypiin arvoihin perustuvista oikaisuista.

Laskennalliset verot lasketaan käyttämällä raportointikauden päättymispäivään mennessä säädettyjä verokantoja tai verokantoja, jotka on siihen mennessä käytännössä hyväksytty.

Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää. Laskennallisen verosaamisen kirjaamis edellytykset arvioidaan tältä osin aina jokaisen raportointikauden päättymispäivänä.

Kertaluonteiset erät

Raportointikausien välisen vertailukelpoisuuden vuoksi konserni luokittelee taloudellisessa raportoinnissaan tietyt kulu- ja tuottoerät kertaluonteiseksi. Konserni esittää kertaluonteisina erinä konsernin liiketoiminnan uudelleenjärjestelyihin liittyvät kulut ja tuotot, kertaluonteiset liikearvon ja omaisuuserien arvonalentumistappiot sekä muut poikkeukselliset erät, jotka olennaisesti vääristävät konsernin perusliiketoiminnan kannattavuuden vertailukelpoisuutta.

Tuloutusperiaatteet

Liikevaihtona esitetään tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot käypää arvoon arvostettuina välillisillä veroilla, alennuksilla ja valuut-

tamääräisen myynnin kurssieroilla oikaistuin.

- Myydyt tavarat ja palvelut

Tuotot tavaroiden myynnistä kirjataan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit, edut ja määräysvalta ovat siirtyneet ostajalle. Pääsääntöisesti tämä tapahtuu tuotteiden sopimusehtojen mukaisen luovutuksen yhteydessä. Tuotot asennustoiminnasta ja muista palveluista tuloutetaan sillä tilikaudella, jolla palvelu suoritetaan ja taloudellisen hyödyn saaminen palveluista on todennäköistä.

- Vuokratuotot

Vuokratuotot tuloutetaan tasaerinä vuokraudelle.

- Pitkäaikaishankkeet

Konsernilla ei ole ollut pitkäaikaishankkeita vuosina 2015 ja 2016.

- Korot ja osingot

Korkotuotot on kirjattu efektiivisen koron menetelmällä ja osinkotuotot silloin, kun oikeus osinkoon on syntynyt.

Myytävänä olevaksi luokitellut pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot

Konsernilla ei ollut myytävänä olevaksi luokiteltuja pitkäaikaisia omaisuuseriä tai lopetettuja toimintoja vuosina 2015 ja 2016.

Rahoitusvarat ja rahoitusvelat

- Rahoitusvarat

Konsernin rahoitusvarat luokitellaan seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, eräpäivään asti pidettävät sijoitukset, lainat ja muut saamiset ja

myytävissä olevat rahoitusvarat. Luokittelu tapahtuu rahoitusvarojen hankinnan tarkoituksen perusteella, ja ne luokitellaan alkuperäisen hankinnan yhteydessä.

Transaktiomenot sisällytetään rahoitusvarojen alkuperäiseen kirjanpitoarvoon, kun kyseessä on erä, jota ei arvosteta käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Kaikki rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan kaupantekopäivänä, joka on päivä, jolloin konserni sitoutuu ostamaan tai myymään rahoitusinstrumentin.

Rahoitusvarojen taseesta pois kirjaaminen tapahtuu silloin, kun konserni on menettänyt sopimusperusteisen oikeuden rahavirtoihin tai kun se on siirtänyt merkittäviltä osin riskit ja tuotot konsernin ulkopuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat –ryhmään luokitellaan sellaiset rahoitusvaroihin kuuluvat erät, jotka on hankittu kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi tai jotka luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen tapahtuessa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi. Luokittelua voidaan muuttaa vain harvinaisissa erityistilanteissa. Jälkimmäiseen ryhmään luokitellaan sellaiset rahoitusvarat, joita hallinnoidaan käypään arvoon perustuen tai rahoitusvaroihin kuuluvat erät, joihin liittyy yksi tai useampi kytketty johdannainen, jotka muuttavat sopimuksen rahavirtoja merkittävästi, jolloin koko yhdistelmäinstrumentti arvostetaan käypään arvoon. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat on hankittu pääasiallisesti voiton saamiseksi lyhyen aikavälin markkinahintojen muutoksista. Johdannaiset, jotka eivät ole takauksuoppimuksia tai jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja, on luokiteltu kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät johdannaiset sekä 12 kuukauden ku-

luussa erääntyvät rahoitusvarat sisältyvät lyhytaikaisiin varoihin. Konsernilla ei ole ollut kytkettyjä johdannaisia eikä takaussopimuksina pidettäviä johdannaisia vuosina 2015 ja 2016.

Ryhmän erät on arvostettu käypään arvoon, joka perustuu raportointikauden päättymispäivänä noteerattuun markkinahintaan. Koronvaihtosopimusten käyvät arvot määritetään vastaisten rahavirtojen nykyarvona ja valuuttatermiinisopimukset puolestaan arvostetaan raportointikauden päättymispäivän valuuttatermiinikursseihin. Arvostettaessa johdannaisia ja muita rahoitusinstrumentteja, jotka eivät ole kaupankäynnin kohteina, konserni käyttää yleisesti hyväksytyjä arvonmäärittämenetelmiä. Käyvän arvon muutoksista johtuvat sekä realisoitumattomat että realisoituneet voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jonka aikana ne syntyvät.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset ovat sellaisia johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksusuoritukset ovat kiinteitä tai määritettävissä, jotka erääntyvät määrättyinä päivinä ja jotka konsernilla on vakaata aikomusta ja kykyä pitää eräpäivään asti. Ne arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen ja ne sisältyvät pitkäaikaisiin varoihin. Konsernilla ei ollut eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia vuosina 2015 ja 2016.

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia varoja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteät tai määritettävissä, ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla, eikä konserni pidä niitä kaupankäyntitarkoituksessa tai alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä nimenomaan luokittele myytävissä oleviksi. Niiden arvostusperuste on jaksotettu hankintameno efektiiv-

sen koron menetelmää käyttäen. Ne sisältyvät taseessa myyntisaamiset ja muut saamiset –ryhmään luonteensa mukaisesti lyhyt- tai pitkäaikaisiin varoihin: viimeksi mainittuihin, mikäli ne erääntyvät yli 12 kuukauden kuluksi.

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia varoja, jotka on nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu muuhun ryhmään. Ne sisältyvät pitkäaikaisiin varoihin, paitsi jos ne on tarkoitettu alle 12 kuukauden ajan raportointikauden päättymispäivästä lähtien, jolloin ne sisällytetään lyhytaikaisiin varoihin.

Myytävissä olevat rahoitusvarat voivat koostua osakkeista ja korollisista sijoituksista. Ne arvostetaan käypään arvoon, tai milloin käypä arvo ei ole määritettävissä luotettavasti, hankintameno. Sijoituksen käypä arvo määritellään sijoituksen ostokurssin perusteella. Mikäli myytävissä oleville rahavaroille ei ole noteerattuja kurseja, konserni soveltaa niiden arvostukseen erilaisia arvostusmenetelmiä. Näitä ovat esimerkiksi viimeaikaiset riippumattomien tahojen väliset kaupat, diskonttatut rahavirrat tai muiden samankaltaisten instrumenttien arvostukset. Tässä hyödynnetään yleensä markkinoilta saatuja tietoja ja mahdollisimman vähän konsernin itsensä määrittelemiä osatekijöitä.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään oman pääoman erässä Arvonmuutosrahasto verovaikutus huomioon ottaen. Kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään omasta pääomasta tulosvaikutteisiksi luokitellun muutoksesta johtuvana oikaisuna silloin, kun sijoitus myydään tai kun sen arvo on alentunut siten, että sijoituksesta tulee kirjata arvonalentumistappio. Myytävissä olevien korkosijoitus-

ten korkotuotot kirjataan rahoitustuottoihin käyttäen efektiivisen koron menetelmää. Konsernilla ei ollut myytävissä olevia rahoitusvaroja vuosina 2015 ja 2016.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisestä rahasta, vaa-dittaessa nostettavissa olevista pankkitalletuksista ja muista lyhytaikaisista, erittäin likvideistä sijoituksista, jotka ovat helposti vaihdettavissa etukäteen tiedossa olevaan määrään käteisvaroja ja joiden arvonmuutosten riski on vähäinen. Rahavarioihin luokitelluilla erillä on enintään kolmen kuukauden maturiteetti hankinta-ajankohdasta lukien.

- Rahoitusvarojen arvon alentuminen

Konserni arvioi jokaisena raportointikauden päättymispäivänä, onko olemassa objektiivista näyttöä yksittäisen rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvon alentumisesta. Mikäli osakesijoitusten käypä arvo on alittanut hankintamenon merkittävästi ja konsernin määrittelemän ajanjakson, tämä on osoitus myytävänä olevan osakkeen arvonalentumisesta. Jos arvonalentumisesta on näyttöä, arvomuutosrahastoon kertynyt tappio siirretään tulosvaikutteiseksi eräksi. Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen oman pääoman ehtoisten sijoitusten arvonalentumistappiota ei peruuteta tulosvaikutteisesti, kun taas korkoinstrumentteihin kohdistuneen arvonalentumistappion myöhempi peruuntuminen kirjataan tulosvaikutteisesti.

Konserni kirjaa myyntisaamisista arvonalentumistappion, kun on olemassa objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perittyä täysimääräisesti. Velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys,

maksujen laiminlyönti tai maksusuoritusten viivästyminen yli 90 päivää ovat näyttöä myyntisaamisten arvonalentumisesta. Tulosvaikutteisesti kirjattavan arvonalentumistappion suuruus määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja efektiivisellä korolla diskontattujen arvioitujen vastaisten rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Mikäli arvonalentumistappion määrä pienenee jollakin myöhemmällä kaudella, ja vähennyksen voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, kirjattu tappio peruutetaan tulosvaikutteisesti.

Rahoitusvelat

Rahoitusvelat merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon. Transaktiomenot sisällytetään jaksotettuun hankintamenuun arvostettavien rahoitusvelkojen alkuperäiseen kirjanpitoarvoon. Myöhemmin rahoitusvelat, lukuun ottamatta johdannaisvelkoja, arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenuun. Rahoitusvelkoja sisältyy pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin. Rahoitusvelat luokitellaan lyhytaikaisiksi, ellei konsernilla ole ehdotonta oikeutta siirtää velan maksua vähintään 12 kuukauden päähän raportointikauden päättymispäivästä.

Ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoidaan osana kyseisen omaisuuserän hankintamenua silloin, kun on todennäköistä, että ne tuottavat vastaista taloudellista hyötyä, ja kun menot on määritettävissä luotettavasti. Muut vieraan pääoman menot kirjataan kulkusi sillä kaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Lainasitoumuksiin liittyvät järjestelypalkkiot kirjataan transaktiomenoiksi siihen

määrään asti kuin on todennäköistä, että koko lainasitoumus tai osa siitä tullaan nostamaan. Tällöin palkkio merkitään taseeseen, kunnes laina nostetaan. Lainan noston yhteydessä lainasitoumuksiin liittyvä järjestelypalkkio merkitään osaksi transaktiokuluja. Siltä osin kuin on todennäköistä, että lainasitoumusta ei tulla nostamaan, järjestelypalkkio kirjataan ennakkomaksuksi maksuvalmiuteen liittyvästä palvelusta ja jaksotetaan kuluksi lainasitoumuksen ajanjaksolle.

Kaikkien rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot ja käypien arvojen määrittelyperusteet on esitetty liitetiedossa 29. Rahoitusvarojen ja -velkojen tasearvot arvostusryhmittäin sekä niiden käyvät arvot.

Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta

Johdannaissopimukset merkitään kirjanpitoon alun perin käypään arvoon sinä päivänä, jona konsernista tulee sopimusosapuoli, ja ne arvostetaan myöhemmin edelleen käypään arvoon. Voitot ja tappiot, jotka syntyvät käypään arvoon arvostamisesta, käsitellään kirjanpidossa johdannaissopimuksen käyttötarkoituksen määräämällä tavalla. Niiden johdannaissopimusten, joihin sovelletaan suojauslaskentaa ja jotka ovat tehokkaita suojausinstrumentteja, arvomuutosten tulosvaikutukset esitetään yhteneväisesti suojatun erän kanssa. Kun johdannaissopimuksia solmitaan, konserni käsittelee ne joko saamisten, velkojen tai kiinteiden sopimusten käyvän arvon suojausina tai valuuttariskin kyseessä ollessa rahavirran suojausina, ennakoitua erittäin todennäköisen liiketoimen rahavirran suojausina tai johdannaissopimuksina, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä.

Konserni dokumentoi suojauslaskentaa aloitta-

essaan suojattavan kohteen ja suojausinstrumenttien välisen suhteen sekä konsernin riskienhallinnan tavoitteet ja suojaukseen ryhtymisen strategian. Konserni dokumentoi ja arvioi suojausta aloitettaessa ja vähintään joka tilinpäätöksen yhteydessä suojaussuhteiden tehokkuuden tarkastelemalla suojaavan instrumentin kykyä kumota suojattavan erän käyvän arvon tai rahavirtojen muutokset.

- Käyvän arvon suojaukset

Käyvän arvon suojauksen ehdot täyttävien johdannaissopimusten käyvän arvon muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti. Samalla tavalla käsitellään suojauksen kohteena olevan omaisuus- tai velkaerän käyvän arvon muutokset suojatun riskin osalta. Konsernilla ei ollut käyvän arvon suojauksen ehdot täyttäviä johdannaissopimuksia vuosina 2015 ja 2016.

- Rahavirran suojaukset

Rahavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaissopimusten tehokkaan osuuden käyvän arvon muutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään oman pääoman arvomuutosrahastossa. Suojausinstrumentista omaan pääomaan kertyneet voitot ja tappiot siirretään tulosvaikutteiseksi silloin, kun suojattu erä vaikuttaa voittoon tai tappioon. Ennakoitua valuuttamääräistä myyntiä suojaavien johdannaisten voitot ja tappiot kirjataan myynnin oikaisuksi myynnin toteutuessa. Suojausinstrumentin voiton tai tappion tehoton osuus merkitään tuloslaskelmaan rahoitustuottoihin tai -kuluihin. Mikäli suojattu ennakoitu liiketoimi johtaa rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuuserän, kuten aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen kirjaamiseen, omaan pääomaan kirjatut voitot ja tappiot siirretään kyseisen omaisuuserän hankintamenon oikaisuksi.

Kun rahavirran suojaukseksi hankittu suojausinstrumentti eräännyy tai se myydään tai kun suojauslaskennan soveltamedellytykset eivät enää täyty, suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan siihen asti, kunnes ennakoitu liiketoimi toteutuu. Kuitenkin, jos ennakoitun suojatun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, omaan pääomaan kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti.

Suojausinstrumenttien käyvät arvot on esitetty liitetiedossa kohdassa 29. Arvonmuutosrahaston muutokset on esitetty liitetiedossa 10. Muut laajan tuloksen erät.

Omat osakkeet

Jos Tulikivi Oyj hankkii takaisin omia omaan pääoman ehtoisia instrumenttejaan, näiden instrumenttien hankintameno vähennetään omasta pääomasta.

Liikevoitto/liiketulos

IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen –standardi ei määrittele liikevoiton käsitettä. Konserni on määrittänyt sen seuraavasti: liikevoitto on nettosumma, joka muodostuu kun liikevaihtoon lisätään liiketoiminnan muut tuotot, vähennetään ostokulut oikaistuina valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutoksella sekä omaan käyttöön valmistuksesta syntyneillä kuluilla, vähennetään työsuhte-etuuksista aiheutuvat kulut, poistot ja mahdolliset arvonalentumistappiot sekä liiketoiminnan muut kulut. Kaikki muut kuin edellä mainitut tuloslaskelmaerät esitetään liikevoiton alapuolella. Kurssierot ja johdannaisten käyppien arvojen muutokset sisältyvät liikevoittoon, mikäli ne syntyvät liiketoimintaan liittyvistä eristä; muuten ne on kirjattu rahoituseriin. Negatiivinen liikevoitto on esitetty raportoinnissa nimellä liiketulos.

Johdon harkintaa edellyttävät laatomisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Tilinpäätöstä laadittaessa joudutaan tekemään tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, joiden lopputulemat voivat poiketa tehdyistä arvioista ja oletuksista. Lisäksi joudutaan käyttämään harkintaa tilinpäätöksen laatomisperiaatteiden soveltamisessa.

- Arvioihin liittyvät epävarmuustekijät

Tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä tehdyt arviot pohjautuvat johdon parhaaseen näkemykseen raportointikauden päättymispäivänä. Arvioiden taustalla ovat aiemmat kokemukset sekä tulevaisuutta koskevat, tilinpäätöshetkellä todennäköisimpinä pidetyt oletukset, jotka liittyvät muun muassa konsernin taloudellisen toimintaympäristön odotettuun kehitykseen myynnin ja kustannustason kannalta. Konsernissa seurataan arvioiden ja olettamusten toteutumista sekä näiden taustalla olevien tekijöiden muutoksia säännöllisesti yhdessä liiketoimintayksikköjen kanssa käyttämällä useita, sekä sisäisiä että ulkoisia tietolähteitä. Mahdolliset arvioiden ja olettamusten muutokset merkitään kirjanpitoon sillä tilikaudella, jonka aikana arviota tai olettamusta korjataan, ja kaikilla tämän jälkeisillä tilikausilla.

Konsernissa ne keskeiset tulevaisuutta koskevat oletukset ja sellaiset raportointikauden päättymispäivän arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana, liittyvät laskennallisiin verosaamiisiin, vaihto-omaisuuden arvostukseen ja louhoksiin liittyviin omaisuususeriin, liiketoimintojen yhdistämisissä hankittujen hyödykkeiden käy-

vän arvon määrittämiseen sekä arvonalentumistaukseen, jota on tarkemmin selostettu alla. Konsernin johto on katsonut näiden tilinpäätöksen osa-alueiden olevan keskeisimmät, sillä niitä koskevat laatomisperiaatteet ovat konsernin näkökulmasta monimutkaisimmat ja niiden soveltaminen edellyttää eniten merkittävien arvioiden ja oletusten käyttämistä esimerkiksi omaisuuserien arvostamisessa. Lisäksi näillä tilinpäätöksen osa-alueilla käytettyjen oletusten ja arvioiden mahdollisten muutosten vaikutusten on arvioitu olevan suurimmat.

- Arvonalentumistaus

Konsernissa testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta liikearvo, kesken eräiset aineettomat hyödykkeet ja ne aineettomat hyödykkeet, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, sekä arvioidaan viitteitä aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisesta jokaisena raportointikauden päättymispäivänä. Lisäksi mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenojen osalta arvonalentumista arvioidaan luokittelun muutoksen yhteydessä. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä olevat rahamäärät on määritetty käyttöarvoon perustuvien laskelmien avulla. Näiden laskelmien laatiminen edellyttää arvioiden käyttämistä, erityisesti rahavirtaa tuottavien yksiköiden tulevaisuuden kasvuennusteiden ja kannattavuuden muutosten osalta.

Lisätietoa kerrytettävissä olevan rahamäärän herkkyydestä käytettyjen oletusten muutoksille on annettu liitetietojen kohdassa 16.3. Arvonalentumistaus.

1 000 euro

2. Segmentit

Konsernissa on suoritettu tulosparannusohjelman yhteydessä organisaatorakenteiden yksinkertaistaminen, jossa tulisija- ja sisustuskiviliiketoiminta integroitiin. Tämän vuoksi konserni ei enää raportoi erillisinä näitä segmenttejä vuoden 2014 alusta alkaen.

2.1. Maantieteellisiä alueita koskevat tiedot 2016

	Suomi	Muu Eurooppa	USA	Konserni yhteensä
Tuotot	15 520	14 263	702	30 485
Pitkäaikaiset varat	25 519	63	0	25 582
2015				
Tuotot	15 087	16 070	794	31 951
Pitkäaikaiset varat	26 738	137	0	26 875

Pitkäaikaiset varat sisältävät muut pitkäaikaiset varat kuin rahoitusinstrumentit ja laskennalliset verosaamiset.

Maantieteellisten alueiden liikevaihto esitetään asiakkaiden sijainnin mukaan ja varat esitetään varojen sijainnin mukaan. Ulkoisilta asiakkailta saadut myyntituotot on esitetty IFRS-säännösten mukaisesti.

2.2. Tiedot tärkeimmistä asiakkaista

Konsernin tuotot jakaantuivat siten, etteivät tuotot yhdenkään ulkoisen asiakkaan osalta ylittäneet 10 prosenttia konsernin tuotoista vuonna 2016 (2015).

3. Liikevaihto

	2016	2015
Tuotot tavaroiden myynneistä	28 251	29 717
Tuotot palveluista	2 234	2 234
Liikevaihto yhteensä	30 485	31 951

4. Liiketoiminnan muut tuotot

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot	23	234
Vuokratuotot sijoituskiinteistöistä	0	13
Muut tuottoerät	314	338
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	337	585

5. Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut

Palkat	-8 989	-9 403
Eläkekulut - maksupohjaiset järjestelyt	-1 481	-1 659
Muut henkilösivukulut	-654	-712
Osakkeina toteutettavat ja maksettavat optiot	-25	-32
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut yhteensä	-11 149	-11 806

Uudelleenjärjestelyvaraus, liitetieto 25, sisältää 372 (572) tuhatta euroa varausta työsuhde-etuuksista aiheutuviin, vielä maksamatta oleviin kuluihin. Tiedot johdon työsuhde-etuuksista esitetään liitetietojen kohdassa 35.3. Johdon työsuhde-etuudet.

5.1. Konsernin henkilökunta keskimäärin tilikaudella

Konsernin henkilökunta keskimäärin tilikaudella yhteensä	209	219
Konsernin henkilökunta 31.12.	269	276

1 000 euro	2016	2015
6. Poistot ja arvonalentumiset		
Poistot hyödykeryhmittäin		
Aineettomat hyödykkeet		
Tavaramerkit	-91	-242
Aktivoidut kehittämismenot	-502	-457
Muut aineettomat hyödykkeet	-366	-787
Substanssipoistot*)	-108	-112
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	-1 067	-1 598
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Rakennukset	-482	-501
Koneet ja kalusto	-774	-950
Moottoriajoneuvot	-24	-44
Substanssipoisto maa-alueista *)	-36	-36
Muut aineelliset hyödykkeet	-89	-141
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	-1 405	-1 672
Sijoituskiinteistöt		
Rakennukset	0	-1
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-2 472	-3 271
*) Konserni soveltaa poistojen laskennassa kivilouhosten, saostusaltaiden ja kaivosoikeuksien osalta kiven käyttöön perustuvaa substanssipoistomenetelmää. Maa-alueista tehdään substanssipoisto kiven käyttöaikaan tai läjitysalueen täyttöaikaan perustuen.		
7. Liiketoiminnan muut kulut		
Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden myyntitappiot ja romutukset	-18	-30
Sijoituskiinteistöjen hoitokulut	0	-4
Vuokrakulut	-1 261	-1 496
Kiinteistökulut	-388	-383
Markkinointikulut	-1 638	-2 050
Valmistuksen muut muuttuvat kulut	-2 139	-2 032
Muut kuluerät	-2 182	-2 518
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	-7 626	-8 513
7.1. Tutkimusmenot		
Kuluiksi kirjatut tutkimusmenot olivat nettomäärältään yhteensä 484 (712 vuonna 2015) tuhatta euroa.		
7.2. Tilintarkastajien palkkiot		
Tilintarkastus	58	63
Veroneuvonta	0	3
Muut palkkiot	8	8
Tilintarkastajien palkkiot yhteensä	66	74

1 000 euro	2016	2015
8. Rahoitustuotot		
Osinkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	1	5
Valuuttakurssivoitot	26	219
Korkotuotot myyntisaamisista	3	7
Muut korkotuotot	28	9
Rahoitustuotot yhteensä	58	240
9. Rahoituskulut		
9.1. Tulosvaikutteisesti kirjatut erät		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoön arvostettavista rahoituslaineista ja muista veloista	-621	-645
Valuuttakurssitappiot	-34	-232
Muut rahoituskulut	-160	-306
Rahoituskulut yhteensä	-815	-1 183

Valuuttakurssieroja on kirjattu tuloslaskelmassa liikevaihtoon ja ostoihin yhteensä seuraavasti: tappio 8 tuhatta euroa vuonna 2016 (tappio 13 tuhatta vuonna 2015).

10. Muut laajan tuloksen erät

Rahoitusinstrumentteihin liittyvät muihin laajaan tuloksen eriin kirjatut erät ovat seuraavat:

	2016			2015		
	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen
Rahavirran suojaukset	75	-35	40	39	-8	31
Muuntoerot	55	0	55	67	0	67
Muut laajan tuloksen erät yhteensä	130	-35	95	106	-8	98

11. Tuloverot

	2016	2015
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	14	9
Verojen siirto arvomuutosrahastoon	0	-8
Laskennalliset verot	0	-1
Tuloverot yhteensä	14	0

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan verokannalla (20%) laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma:

	2016	2015
Tulos ennen veroja	-2 118	-3 881
Verot laskettuna kotimaan verokannalla 20%	424	776
Ulkomaisten tytäryritysten poikkeavat verokannat	-7	2
Verovapaat tulot	0	1
Verotuksellisista tappioista kirjaamattomat verot	-313	-750
Pakollisista varauksista kirjaamattomat laskennalliset verot	-95	-10
Vähennyskelvottomat kulut	-11	-60
Muut	-12	41
Verot tuloslaskelmassa	-14	0

1 000 euro	2016	2015
------------	------	------

12. Osakekohtainen tulos

Emoyhtiön osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos keskimääräisellä osakeantioikaistujen osakkeiden lukumäärällä.

Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos (1 000 euro)	-2 132	-3 881
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikauden aikana	59 747 043	59 747 043
Laimentamaton/laimennettu osakekohtainen tulos (euro/osake)	-0,03	-0,06

13. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet 2016

	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Moottori-ajoneuvot	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	1 288	15 272	35 989	1 880	2 984	0	57 413
Lisäykset	0	0	192	21	0	160	373
Vähennykset	0	-185	-20 651	-385	-1 187		-22 408
Kurssierot ja muut oikaisut	0	0	0	0	10	0	10
Hankintameno 31.12.	1 288	15 087	15 530	1 516	1 807	160	35 388
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-436	-10 492	-32 971	-1 840	-1 942	0	-47 681
Poistot	-36	-482	-774	-24	-89	0	-1 405
Kurssierot ja muut oikaisut	0	0	0	-8	0	0	-8
Vähennysten kertyneet poistot	0	185	20 645	385	1 177	0	22 392
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-472	-10 789	-13 100	-1 487	-854	0	-26 702
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	852	4 780	3 018	40	1 042	0	9 732
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	816	4 298	2 430	29	953	160	8 686

Konsernin aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin kuuluvien tuotannon koneiden/laitteiden hankintamenoa vielä poistamatta oleva osa oli 2 216 (2 740) tuhatta euroa.

Koneiden ja kaluston vähennykset ja vähennysten kertyneet poistot sisältävät 20 557 tuhatta euroa romutuksia (13 tuhatta vuonna 2015). Konsernissa siirrytään uuteen käyttöomaisuuskirjanpito-ohjelmaan vuonna 2017. Loppuunpoistettuja nimikkeitä on romutettu kirjanpidon selkeyttämiseksi. Romutuksilla ei ole suurta vaikutusta käyttöomaisuuden kirjanpitoarvoon.

Konserni ei saanut julkisia avustuksia vuonna 2016 eikä vuonna 2015 aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin.

2015	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Moottori-ajoneuvot	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	1 288	15 302	41 801	2 173	2 988	12	63 564
Lisäykset	0	0	272		34	0	306
Vähennykset	0	-30	-6 084	-293	-38	-12	-6 457
Hankintameno 31.12.	1 288	15 272	35 989	1 880	2 984	0	57 413
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-400	-10 021	-38 050	-2 076	-1 839	0	-52 386
Poistot	-36	-501	-947	-43	-136	0	-1 663
Kurssierot ja muut oikaisut	0	0	-4	0	-5	0	-9
Vähennysten kertyneet poistot	0	30	6 030	279	38	0	6 377
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-436	-10 492	-32 971	-1 840	-1 942	0	-47 681
Kirjanpitoarvo 1.1.2015	888	5 281	3 751	97	1 149	12	11 178
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	852	4 780	3 018	40	1 042	0	9 732

1 000 euro					
				2016	2015
				Rakennukset	Rakennukset
14. Sijoituskiinteistöt					
Rakennukset					
Hankintameno 1.1.				28	44
Vähennykset				0	-16
Hankintameno 31.12.				28	28
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.				-28	-34
Poistot					-1
Vähennysten kertyneet poistot					7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.				-28	-28
Kirjanpitoarvo 1.1.				0	10
Sijoituskiinteistöjen (rakennukset) kirjanpitoarvo 31.12.				0	0
Maa-alueet					
Hankintameno 1.1.				92	166
Vähennys					-74
Kirjanpitoarvo 1.1. - 31.12.				92	92
Sijoituskiinteistöjen (maa-alueet) kirjanpitoarvo 31.12.				92	92
Käypä arvo *)				92	92
Pantatut kiinteistöt				0	34
Sijoituskiinteistöjen (maa-alueet ja rakennukset) kirjanpitoarvo yhteensä 31.12.				92	92

*) Kiinteistöjen arvo perustuu kiinteistönvälittäjän lausuntoon niiden kiinteistöjen osalta, joilla on markkina-arvo toimivilla markkinoilla. Konserni on luokitellut kaikkien sijoituskiinteistöjensä käypien arvojen hierarkian tasoksi 3, koska havainnoitavissa olevia markkinatietoja ei ole kattavasti käytettävissä käypää arvoa määritettäessä.

1 000 euro

15. Aineettomat hyödykkeet

15.1. Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet 2016

	Liikearvo	Patentit ja tavaramerkit	Kehittämismenot	Sisäisesti aikaansaadut aineettomat hyödykkeet	Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot	Louhosalueet ja kaivospiirit	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 174	3 512	4 188	6 547	388	4 253	7 554	30 616
Lisäykset	0		0	269	0	10	92	371
Aktivoidut kehittämismenot	0	0	538	0	0	0	0	538
Vähennykset	-12	-126	-153	-1 217	-265	-1 029	-2 477	-5 279
Hankintameno 31.12.	4 162	3 386	4 573	5 599	123	3 234	5 169	26 246
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	0	-747	-3 384	-4 366	-348	-1 951	-6 054	-16 850
Poistot	0	-91	-502	-105	-14	-77	-278	-1 067
Vähennysten kertyneet poistot	0	126	153	1 217	265	1 029	2 477	5 267
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	0	-712	-3 733	-3 254	-97	-999	-3 855	-12 650
Kirjanpitoarvo 1.1.2016	4 174	2 765	804	2 181	40	2 302	1 500	13 766
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	4 162	2 674	840	2 345	26	2 235	1 314	13 596

Sisäisesti aikaansaadut aineettomat hyödykkeet ovat uusien louhosten avaamisesta ja altaiden rakentamisesta aiheutuneita menoja. Aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvoon sisältyy louhosten avaamisesta syntyneitä menoja yhteensä 4 606 (4 536) tuhatta euroa. Louhosalueiden avaamisesta syntyneet menot ovat muutamia euroja/m³ kyseessä olevia louhosten kivivarjoja kohden. Kirjanpitoarvo on kunkin louhoksen tasearvo tilinpäätöspäivänä. Tasearvo sisältää louhoksen avauskustannukset, kaivospiirimaksut, saostusaltaat ja kohdistettavissa olevien teiden tasearvot.

Muut aineettomat hyödykkeet ovat lisensejä, atk-ohjelmistoja, liittymismaksuja ja asfaltoinnista ja porteista tulleita kuluja.

Konserni ei saanut julkisia avustuksia vuonna 2016 eikä 2015 kehittämismenoihin ja muihin aineettomiin hyödykkeisiin.

Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenoissa ei ollut luokittelun muutosta eli siirtoa muihin aineettomiin hyödykkeisiin tilikauden aikana eikä vertailuvuonna. Tuloslaskelmaan suoraan kirjattuja mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenoja ei ollut vuonna 2016 eikä 2015.

Aineettomissa hyödykkeissä oli vähennyksiä/vähennysten kertyneitä poistoja 5 115 tuhatta euroa vuonna 2015 (20 tuhatta euroa vuonna 2015).

Aineettomissa hyödykkeissä ei ollut tilikauden päättyessä keskeneräistä käyttöomaisuutta.

2015	Liikearvo	Patentit ja tavaramerkit	Kehittämismenot	Sisäisesti aikaansaadut aineettomat hyödykkeet	Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot	Louhosalueet ja kaivospiirit	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 174	3 796	3 915	6 287	388	4 154	8 142	30 856
Lisäykset	0	1	0	260	0	99	221	581
Aktivoidut kehittämismenot	0	0	273	0	0	0	0	273
Vähennykset	0	-285	0	0	0	0	-809	-1 094
Hankintameno 31.12.	4 174	3 512	4 188	6 547	388	4 253	7 554	30 616
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	0	-1 012	-2 927	-4 256	-319	-1 878	-5 934	-16 326
Poistot	0	-20	-457	-110	-29	-73	-909	-1 598
Vähennysten kertyneet poistot	0	285	0	0	0	0	789	1 074
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	0	-747	-3 384	-4 366	-348	-1 951	-6 054	-16 850
Kirjanpitoarvo 1.1.2015	4 174	2 784	988	2 031	69	2 276	2 208	14 530
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	4 174	2 765	804	2 181	40	2 302	1 500	13 766

1 000 euro

16. Liikearvo ja tavaramerkki

16.1. Liikearvon kohdistaminen

Konsernin liikearvo on 4,2 (4,2) miljoonaa euroa. Siitä on kohdistettu 3,5 miljoonaa euroa Kermansavi-uuneihin ja 0,6 miljoonaa euroa sisustuskiville, jotka muodostavat erilliset rahavirtaa tuottavat yksiköt.

Kermansavi Oy:n hankinnan yhteydessä saadun Kermansavi-tavaramerkin arvosta, 3,2 miljoonasta eurosta, on kohdistettu Kermansavi-uuneihin 2,7 miljoonaa euroa ja astiat -yksikölle 0,5 miljoonaa euroa, joka on poistettu kokonaisuudessaan aikaisempina vuosina arvonalentumistestauksissa esilletulleina arvonalentumistappioina. Tavaramerkin taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi. Tavaramerkin vahva tunnettuus tukee johdon käsitystä siitä, että tavaramerkki vaikuttaa rahavirtojen kerryttämiseen määrittelemättömän ajan.

Liikearvon ja tavaramerkin kirjanpitoarvot jakaantuivat seuraavasti:	Sisustuskivet	Kermansavi-uunit
2016		
Liikearvo	632	3 542
Tavaramerkki		2 712
Yhteensä	632	6 254
2015		
Liikearvo	632	3 542
Tavaramerkki		2 712
Yhteensä	632	6 254

16.2. Arvonalentumistappioiden kohdistaminen ja kirjaaminen

Päättyneellä tilikaudella ei kirjattu arvonalentumistappioita.

16.3. Arvonalentumistestaus

Arvonalentumistestauksessa liiketoimintojen kerrytettävissä olevat rahamäärät on määritetty käyttöarvoon perustuen. Rahavirtaennusteet pohjautuvat johdon hyväksymiin ennusteisiin, jotka kattavat viiden vuoden ajanjakson. Arvonalentumistestauksissa on käytetty, ennen veroja määritettyä diskonttaus korkoa Kermansavi uuneissa 11,0 (10,1 v. 2015) ja sisustuskivissä 10,8 (9,9) prosenttia, joka vastaa keskimääräistä painotettua pääomakustannusta riskillisällä huomioituna. Kermansavi uuneissa 5 prosentin liikevaihdon kasvattaminen perustuu talopakettiyhtymien kanssa solmittuihin sopimuksiin ja uuteen mallistoon. Myyntikatteen saadaan parannusta ostokaakeliin siirtymisen seurauksena, sekä luukkujen ja muiden osto-osien kilpailuttamisella. Toiminnan uudelleenorganisointi ja konsernissa tehtävät tehostamistoimenpiteet alentavat merkittävästi muuttuvia ja kiinteitä kustannuksia niin Kermansavi uuneissa kuin sisustuskivissä. Sisustuskivissä 5 prosentin liikevaihdon kasvu perustuu sisustuskivien toteutuneeseen pitkän aikavälin kasvuun. Kermansavi uuneissa ja sisustuskivissä on käytetty terminaalivuoden kasvuprosenttina 1 prosenttia.

Käyttöarvon laskennassa käytetyt keskeiset muuttujat olivat seuraavat:

1. Liiketulos

Kermansavi-uunien liiketuloksen ennustetaan hieman paranevan malliston uudistamisen ja konsernissa toteutettavan tulosparannusohjelman tehostamistoimenpiteiden seurauksena. Sisustuskivien liiketuloksen ennustetaan paranevan toiminnan tehostamisen myötä.

2. Diskonttaus korko - Määritetty painotettuna keskimääräisenä pääomakustannuksena (WACC), jolloin koko pääoman kustannus on oman ja vieraan pääoman kustannusten painotettu keskiarvo riskillisellä huomioituna.

1 000 euro						
Diskonttauskorko ja kasvu-olettama	Sisustuskivet				Kermansavi-uunit	
	2016	2015	2016	2015		
Diskonttauskorko	10,8	9,9	11,0	10,1		
Kasvuprosentti (keskimäärin ennustejaksolla)	5,0	5,0	5,0	5,0		
Tehdyillä oletuksilla kerryttävissä oleva rahamäärä ylitti kirjanpitoarvon seuraavasti:			2016	2015		
Sisustuskivet			507	1642		
Kermansavi-uunit			575	849		
Arvon alentumistestauksen herkkyyksianalyysi						
Herkkyyksianalyysissä ei ole huomioitu mahdollisia muuttujan muutoksesta aiheutuvia seurannaisvaikutuksia muihin tekijöihin. Tulosmuutos on testattu liike-tulos -tasolla.						
1. Vaikutus arvonalentumisen määrään, jos diskonttauskorko nousee 1 prosenttiyksikön tai tulos jää 20 % astetta tavoitetta alhaisemmaksi.						
	Diskonttauskorko		Liike-tulosmuutos, % asetetuista tavoitteista			
	2016	2015	2016	2015		
Sisustuskivet	-	-	-	-		
Kermansavi-uunit	-502	-354	-1 485	-1 259		
Kermansavi-uuneissa 0,47 (0,64) prosenttiyksikön ja Sisustuskivissä 4,81 prosenttiyksikön koron nousu johtaisi arvonalentumiskirjaukseen. Kermansavi-uuneissa 0,76 (8,36) prosenttiyksikön ja Sisustuskivissä 2,26 (3,96) prosenttiyksikön lasku liikevoittoprosentissa johtaisi arvonalentumiskirjaukseen.						

16.4 Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot

Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot kuuluvat tulisijat -liiketoimintaan. Aktivoitujen etsintä- ja arviointimenojen kirjanpitoarvo on 26 (39) tuhatta euroa. Arvon alentumistestaus suoritetaan aina kyseisten menojen luokittelun muutoksen yhteydessä sekä jos arvonalentumisesta muutoin on viitteitä. Luokittelun muutos on käsitelty tarkemmin tilinpäätöksen laatisperiaatteissa kohdassa Mineraalivarantojen etsintä- ja arviointimenot.

17. Osuudet osakkuusyhtiöissä	2016	2015
Osa- ja osuudet osakkuusyhtiöissä 31.12.	0	0
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	0	-8
18. Muut rahoitusvarat	2016	2015
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Tasearvo 1.1.	26	34
Lisäys/vähennys		-8
Tasearvo 31.12.	26	26

Myytavissä olevat rahoitusvarat ovat sijoituksia noteeraamattomiin osakkeisiin. Ne arvostetaan hankintamenoon, koska niiden käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää.

1 000 euro						
19. Laskennalliset verosaamiset ja -velat						
Laskennallisten verojen muutokset vuoden 2016 aikana:	1.1.2016	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	Kirjattu omaan pääomaa	Kurssierot	31.12.2016
Laskennalliset verosaamiset:						
Varaukset	143	-143	0	0	0	0
Vähennyskelpoiset tappiot	1 548	-137	0	0	3	1 413
Kertyneet, verotuksessa vielä vähentämättömät poistot	1 307	249	0	0	0	1 556
Arvonmuutosrahaston muutoksesta	35	0	-35	0	0	0
Muut erät	211	0	0	0	0	211
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	3 244	-31	-35	0	3	3 180
Laskennalliset verovelat:						
Aineettomien hyödykkeiden aktivointi	-28	18	0	0	0	-10
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvostaminen käypään arvoon liiketoimintojen yhdistämisissä	-658	15	0	0	0	-643
Muut erät	-109	-2	0	0	0	-111
Laskennalliset verovelat yhteensä	-795	31	0	0	0	-764
Laskennallisten verojen muutokset vuoden 2015 aikana:	1.1.2015	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	Kirjattu omaan pääomaa	Kurssierot	31.12.2015
Laskennalliset verosaamiset:						
Varaukset	201	-58	0	0	0	143
Vähennyskelpoiset tappiot	1 810	-260	0	0	-1	1 548
Kertyneet, verotuksessa vielä vähentämättömät poistot	1 069	238	0	0	0	1 307
Arvonmuutosrahaston muutoksesta	42	0	-7	0	0	35
Muut erät	214	-3	0	0	0	211
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	3 336	-83	-7	0	-1	3 244
Laskennalliset verovelat:						
Aineettomien hyödykkeiden aktivointi	-61	33	0	0	0	-28
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvostaminen käypään arvoon liiketoimintojen yhdistämisissä	-717	59	0	0	0	-658
Muut erät	-109	0	0	0	0	-109
Laskennalliset verovelat yhteensä	-887	92	0	0	0	-795

Konserni on kirjannut laskennallisia verosaamisia osasta veronalaisia vähennyskelpoisia eräiä. Laskennalliset verosaamiset on kirjattu osittain verotuksellisista tappioista ja kaikista verotuksessa vielä vähentämättömistä poistoista, koska on todennäköistä, että yritykselle syntyy verotettavaa tuloa niin, että verosaamiset pystytään hyödyntämään. Kyseiset tappiot vanhenevat asteittain vuosien 2021 - 2025 aikana. Vuoden 2016 tappioista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista ja aiemmista vahvistetuista tappioista kirjattujen laskennallisten verosaamisten arvostusta on tarkennettu -0,2 miljoonaa euroa. Yhtiössä suoritettun tulosparannusohjelman 2013-2016 ansiosta yrityksen kustannusrakenne on korjaantunut merkittävästi, joten yhtiö uskoo pystyvänsä tekemään positiivista tulosta jo strategiakaudesta 2017-2019.

Yhtiötä on saneerattu vuosien 2013-2016 aikana todella merkittävästi kaikista henkilöryhmistä. Tulosparannusohjelmasta aiheutui n. 5 miljoonan euron kertaluonteiset kulut vuosille 2013-2016, mutta sillä on saatu yhtiön rakenne huomattavasti kilpailukyisemmäksi. Tehdyt muutokset ovat olleet pääsääntöisesti rakenteellisia, joiden ansiosta kiinteät kulut on saatu tiputettua noin 15 miljoonasta eurosta noin 9 miljoonaan euroon. Tulosparannusohjelmassa on toteutettu mm. tuotannon keskittäminen Juuassa, lopetettu Saksan toimipiste, muutettu Ruotsin jakelu, uudistettu Kermansavi mallisto ja solmittu runsaasti uusia talopakettisopimuksia. Vaikea markkinatilanne ja isot muutokset aiheuttivat suuren liikevaihdon laskun vuosille 2013-2016, mutta kun markkinatilanne paranee hieman ja liikevaihto saadaan takaisin kasvu-uralle, niin nykyinen kustannusrakenne mahdollistaa hyvän tuloksen tekemisen.

Konsernilla oli 4 524 (3 864) tuhatta euroa vahvistettuja tappioita, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista, koska konsernille ei todennäköisesti kerry ennen kyseisten tappioiden vanhenemista verotettavaa tuloa, jota vastaan tappiot pystyttäisiin hyödyntämään. Kirjatuista laskennallisista verosaamisista vanhenee 239 tuhatta euroa vuonna 2021, 25 tuhatta euroa vuonna 2022, 474 tuhatta euroa vuonna 2023, 693 tuhatta euroa vuonna 2024 ja 1 tuhatta euroa vuonna 2025.

1 000 euro	2 016		2 015
20. Vaihto-omaisuus			
Aineet ja tarvikkeet	3 277		3 733
Keskeneräiset tuotteet	2 049		2 519
Valmiit tuotteet	2 537		2 414
Vaihto-omaisuus yhteensä	7 863		8 666

Tilikauden aikana tuloslaskelmaan kirjattiin aineista ja tarvikkeista sekä keskeneräisten ja valmiiden tuotteiden muutoksen kautta kuluksi yhteensä 18 353 (18 206) tuhatta euroa. Lisäksi tilikaudella kirjattiin kuluksi 176 (191) tuhatta euroa, jolla vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvo alennettiin vastaamaan sen nettorealisointiarvoa.

21. Myyntisaamiset ja muut saamiset			
21.1. Lyhytaikaiset myyntisaamiset ja muut saamiset			
Myyntisaamiset	2 615		1 871
Kauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset	0		4
Siirtosaamiset			
Saamiset avustuksista	0		166
Ennakkomaksut	11		0
Muut siirtosaamiset	322		167
Muut saamiset	135		218
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	3 083		2 426
21.2. Myyntisaamisten ikäjakauja ja arvonalentumiset tilinpäätöspäivänä			
2016	brutto	arvonalentuminen	netto
Erääntymättömät	2 067		2 067
Erääntyneet			
Alle 30 päivää	395		395
31 - 60 päivää	78		78
61 - 90 päivää	38	26	12
Yli 90 päivää	135	72	63
Yhteensä	2 713	98	2 615
2015	brutto	arvonalentuminen	netto
Erääntymättömät	1 405		1 405
Erääntyneet			
Alle 30 päivää	238		238
31 - 60 päivää	65		65
61 - 90 päivää	62	26	36
Yli 90 päivää	167	40	127
Yhteensä	1 937	66	1 871

1 000 euro			
21.3. Myyntisaamiset riskiryhmittäin			
2016		brutto	arvonalentuminen netto
Suurimmat asiakkaat asiakasryhmittäin			
Kamiinanvalmistajat	185		185
Tulisijojen jälleenmyyjät ulkomailla	792	63	729
Rakennusliikkeet	101	2	99
Jälleenmyyjät kotimaassa	1 240	29	1 211
Loppuasiakkaat	395	4	391
Myyntisaamiset riskiryhmittäin yhteensä	2 713	98	2 615
2015			
Suurimmat asiakkaat asiakasryhmittäin		brutto	arvonalentuminen netto
Kamiinanvalmistajat	89		89
Tulisijojen jälleenmyyjät ulkomailla	688	44	644
Rakennusliikkeet	114		114
Jälleenmyyjät kotimaassa	813	8	805
Loppuasiakkaat	233	14	219
Suurimmat asiakkaat asiakasryhmittäin yhteensä	1 937	66	1 871
Kirjanpitoarvo myyntisaamisista, joiden ehdot neuvoteltu uudelleen	0		0
Myyntisaamisten ja muiden saamisten käypä arvo			

Myyntisaamisten ja muiden saamisten alkuperäinen kirjanpitoarvo vastaa niiden käypää arvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen saamisten maturiteetti huomioon ottaen.

Saamisiin liittyvä luottoriski on esitetty liitetietojen kohdassa 28.3. Luottoriski

22. Rahavarat		2016	2015
Käteinen raha ja pankkitilit		894	1 429

23. Osakkeiden lukumäärä				
Osakesarjat	Osakkeita kpl	Osuus, % osakkeista	Osuus, % äänistä	Osuus, euroa osakepääomasta
K-osakkeet (10 ääntä) 31.12.2016	7 682 500	12,8	59,5	810 255
A-osakkeet (1 ääni) 31.12.2016	52 188 743	87,2	40,5	5 504 220
Osakkeita yhteensä 31.12.2016	59 871 243	100,0	100,0	6 314 475
Osakkeiden lukumäärän muutosten vaikutukset	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma, e	Omat osakkeet, e	Yhteensä, euro
1.1.2011	37 143 970	6 314 475	-108 319	6 206 156
Omat osakkeet	-124 200			0
31.12.2011	37 019 770	6 314 475	-108 319	6 206 156
31.12.2012	37 019 770	6 314 475	-108 319	6 206 156
Osakeanti	22 727 273			
31.12.2014, 31.12.2015 ja 31.12.2016	59 747 043	6 314 475	-108 319	6 206 156

Yhtiöjärjestyksen mukaan A-osakkeelle maksetaan jaettavasta voitosta 0,0017 euroa suurempi osinko kuin K-osakkeelle. Tulikivi Oyj:n A-osake on listattu NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa. Osa-keppääoman enimmäismäärä on 10 200 tuhatta euroa vuosina 2016 ja 2015.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Vanhan osakeyhtiölain (29.9.1978/734) aikana osakemerkinnöistä saadut rahasuoritukset on kirjattu osakepääomaan ja ylikurssirahastoon osakeantien ehtojen mukaisesti. Ylikurssirahaston varat, 7334 tuhatta euroa, on tilikaudella 2010 siirretty sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti.

Vuonna 2013 toteutetussa osakeannissa kerätyt varat, 7500 tuhatta euroa, on kirjattu sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Osakeannista aiheutuneet kulut, 427 tuhatta euroa, on kirjattu veloitteen sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.2013 oli 14 406 tuhatta euroa.

Tulikivi Oyj:n enintään noin 7,5 miljoonan euron suunnattu osakeanti päättyi 17.10.2013. Lopullisen tuloksen mukaan merkittiin osakeannissa yhteensä 22 920 917 yhtiön A-sarjan osaketta, mikä vastaa noin 101 prosenttia tarjotusta 22 727 273 osakkeesta. Yhtiön hallitus hyväksyi 21.10.2013 22 727 273 A-sarjan osakkeen merkinnät osakeannin ehtojen mukaisesti. Kaikki osakeannissa merkityt osakkeet on maksettu kokonaisuudessaan. Osakeannissa merkityt osakkeet rekisteröitiin kaupparekisteriin 22.10.2013 ja ne ovat olleet kaupankäynnin kohteena NASDAQ OMX Helsinki Oy:n pörssilistalla yhdessä yhtiön vanhojen A-sarjan osakkeiden kanssa 23.10.2013 alkaen. Uusien osakkeiden kaupparekisteriin rekisteröinnin seurauksena yhtiön A-sarjan osakkeiden lukumäärä oli 50 331 243 ja K-sarjan osakkeiden lukumäärä 9 540 000. Osakeannin pääjärjestäjänä toimi Pohjola Corporation Finance Oy. Yhtiö sai 4.4.2014 pyynnön 397 500 (1 460 000 vuonna 2013) K-sarjan osakkeen muunnosta A-osakkeiksi. Muutos rekisteröitiin kaupparekisteriin 14.4.2014, jonka jälkeen yhtiön A-sarjan osakkeiden lukumäärä on 52 188 743 ja K-sarjan osakkeiden lukumäärä 7 682 500.

Muuntoerot

Muuntoerot -rahasto sisältää ulkomaisten yksiköiden tilinpäätösten muuntamisesta syntyneet muuntoerot.

Arvonmuutosrahasto

Arvonmuutosrahasto sisältää rahavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaisinstrumenttien tehokkaan osuuden käyvän arvon muutokset.

Omat osakkeet

Omien osakkeiden rahasto sisältää konsernin hallussa olevien omien osakkeiden hankintamenon. Se esitetään oman pääoman vähennyksenä.

Tulikivi Oyj ei ostanut eikä luovuttanut tilikauden 2016 (2015) aikana omia osakkeita. Yhtiön hallussa oli tilikauden 2016 (2015) päättyessä 124 200 omaa A-osaketta, mikä vastasi 0,2 prosenttia osakepääomasta ja 0,1 prosenttia äänimäärästä. Omien osakkeiden hankintahinta on keskimäärin 0,87 euroa/osake. Omien osakkeiden hankinnalla ei ole ollut merkittävää vaikutusta omistuksen ja äänivallan jakautumiseen yhtiössä.

Osinkoa ei jaettu vuonna 2016 eikä vuonna 2015.

24. Optiojärjestelyt

Optio-oikeudet johdolle ja avainhenkilöille

Osakeperusteisten kannustinjärjestelyjen ehdot / optiojärjestelyt

Optio-oikeuksilla kannustetaan avainhenkilöitä pitkäjänteiseen työntekoon omistaja-arvon kasvattamiseksi. Optio-oikeuksilla pyritään myös sitouttamaan avainhenkilöt työnantajaansa. Järjestelmän kohderyhmään kuuluu noin 14 avainhenkilöä mukaan lukien konsernin johtoryhmän jäsenet. Hallitus päättää optio-oikeuksien jakamisesta vuosittain. Optio-oikeuksien saaminen edellyttää kaikilta avainhenkilöiltä omistusta yhtiössä.

Tulikivi-konsernin johto ja avainhenkilöt ovat oikeutettuja merkitsemään yhtiön osakkeita erikseen määriteltyjen vapautuskriteerien täytyessä seuraavasti:

Optio-oikeuksia annetaan yhteensä enintään 1 800 000 kappaletta, ja ne oikeuttavat merkitsemään yhteensä enintään 1 800 000 yhtiön uutta tai sen hallussa olevaa A-sarjan osaketta. Optio-oikeudet jakaantuvat kolmeen lajiin ja niillä merkittävien osakkeiden merkintäaika on optio-oikeudella 2013A 1.5.2016-31.5.2018; optio-oikeudella 2013B 1.5.2017 - 31.5.2019 ja optio-oikeudella 2013C 1.5.2018 - 31.5.2020. Osakkeiden merkintähinta kaikilla optio-oikeuksilla on 0,33 euroa osakkeelta. Merkintähinnan perusteena on Tulikivi Oyj:n lokakuussa 2013 toteuttamassa osakeannissa käytetty merkintähinta. Merkintähinnasta vähennetään vuosittain maksetut osingot ja pääomanpalautukset.

Optio-oikeuksien teoreettinen markkina-arvo lasketaan optio-oikeuksien hinnoittelussa käytettävällä Black & Scholes -mallilla seuraavin oletuksin:

- optio-oikeus 2013A, teoreettinen markkina-arvo 0,10 euroa: osakkeen kurssi on 0,32 euroa, osakkeen merkintähinta 0,33 euroa, riskitön korko 0,89 prosenttia, optio-oikeuksien voimassaoloaika noin 4,5 vuotta ja volatiliiteetti 37 prosenttia

- optio-oikeus 2013B, teoreettinen markkina-arvo 0,03 euroa: osakkeen kurssi on 0,21 euroa, osakkeen merkintähinta 0,33 euroa, riskitön korko 0,13 prosenttia, optio-oikeuksien voimassaoloaika noin 4,5 vuotta ja volatiliiteetti 33 prosenttia

- optio-oikeus 2013C, teoreettinen markkina-arvo 0,04 euroa: osakkeen kurssi on 0,22 euroa, osakkeen merkintähinta 0,33 euroa, riskitön korko -0,24 prosenttia, optio-oikeuksien voimassaoloaika noin 4,2 vuotta ja volatiliiteetti 38 prosenttia.

Markkina-arvon laskemisessa ei ole markkina-arvoa alentavana tekijänä otettu huomioon sitä, että vapautuskriteereille asetetut tavoitteet eivät mahdollisesti toteudu.

Hallitus asettaa kunkin optiolajin vapautumiselle yhtiön tulosparannusohjelmaan liittyvät taloudelliset tavoitteet erikseen kullekin optiolajille. Optio-oikeuksia 2013A on 500 000 kappaletta, 2013B 650 000 kappaletta ja 2013C 650 000 kappaletta. Niiden merkitsemiselle asetetut käyttökatetavoitteet eivät toteutuneet, joten optioita ei jaettu tilikausilta 2014 - 2016. Hallitus päätti jatkaa tavoitteen seurantajaksoa tilikaudelle 2017 kaikkien kolmen optiolajin suhteen.

1 000 euro						
25. Varaukset	Ympäristövaraus		Takuuvaraus		Uudelleenjärjestelyvaraus	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Varaus 1.1.	190	404	135	195	572	535
Varausten lisäys	7	0	65	1	0	172
Diskonttauksen vaikutus, muutokset	-2	-24	0	0	0	0
Käytetyt varaukset	-7	-13	-100	-61	-200	-135
Varauksen purku	0	-177	0	0	0	0
Varaukset 31.12.	188	190	100	135	372	572

Ympäristövelvoitteet

Tulikivi-konsernin tilinpäätöstä laadittaessa arvioitavissa olevista ympäristövelvoitteista on kirjattu varaus, joka kattaa louhoksien aikanaan tapahtuvaan sulkemiseen liittyvät vesien tarkkailumenot, turvallisuusjärjestelyt ja läjitysalueosien loppuverhoilut. Tällä hetkellä avattujen louhosten osalta menojen on arvioitu syntyvän keskimäärin noin yhdeksän vuoden kuluttua. Nykyarvon määrittämisessä käytetty diskonttaustekijä on 4 (4) prosenttia. Ympäristövarauksen määrä ennen diskonttausta on 348 (468) tuhatta euroa.

Takuuvaraus

Tulikivi-konserni antaa tietyille tuotteille viiden vuoden takuun. Takuun aikana tuotteissa havaitut takuuehtojen mukaiset viat korjataan yrityksen kustannuksella. Takuuvaraus perustuu aikaisempien vuosien kokemuksen viallisista tuotteista huomioiden tuotteisiin tehdyt parannukset.

Uudelleenjärjestelyvaraus

Uudelleenjärjestelyvaraus sisältää vuonna 2011 - 2013 toteutuneisiin irtisanomisiin liittyvät työttömyysturvan lisäpäivärahaosuuden ja TyEL:n työkyyttömyysosion kasvun omavastuumaksuvaraukset 372 (520) tuhatta euroa. Vuonna 2015 erään sisältyy myös johdon työsuhteiden päättymisen yhteyteen liittyneitä korvauksia 52 tuhatta euroa.

	2016	2015
Pitkäaikaiset varaukset	654	839
Lyhytaikaiset varaukset	6	58
Varaukset yhteensä	660	897
26. Lainat rahoituslaitoksilta		
tasearvot	16 393	17 766
26.1. Pitkäaikaiset		
Pankkilainat	10 385	12 527
TyEL-lainat	2 623	3 239
Pitkäaikaiset lainat rahoituslaitoksilta yhteensä	13 008	15 766

1 000 euro	2016	2015
Pitkäaikaiset rahoitusvelat erääntyvät seuraavasti:		
2016		2 000
2017	3 385	3 000
2018	3 242	3 000
2019	9 766	9 766
Lainat rahoituslaitoksilta yhteensä	16 393	17 766

26.2. Lyhytaikaiset

Pitkäaikaisten pankki- ja TyEL-lainojen lyhennykset	3 385	2 000
---	-------	-------

26.3. Rahoitusvelkojen ehdot

Velkasitoumukset ovat euromääräisiä.

Tulikivi allekirjoitti 11.12.2015 rahoittajien kanssa rahoitussopimuksen, jossa sovittiin yhtiön luottojen lyhennyksistä vuosina 2016 - 2018 vastuiden suhteissa sekä rahoittajille annettavista lisävakuuksista ja kovananteista. Järjestelystä aiheutui noin 0,15 miljoonan euron kertaluonteinen kulu vuodelle 2015. Yhtiö sopi 20.12.2016 rahoittajien kanssa 31.12.2016 erääntyvän lyhennyksen siirrosta lyhennettäväksi vuonna 2017. Rahoittajilta saatiin samalla vapautus lainojen kovenanttiehdoista tilanteessa 31.12.2016. Rahoitussopimus sisältää käyttökate-, omavaraisuusaste-, ja velat/käyttökate -kovanantit. Käyttökatekovenanttia, omavaraisuusastekovenanttia ja velat/käyttökatekovenanttia tarkastellaan puolivuositain vuonna 2017. Rahoitussopimukseen sisältyy myös rajoitus osingonjaosta ja omien osakkeiden hankinnasta mikäli sen seurauksena yhtiö rikkoisi edellä lueteltuja kovenantteja. Yhtiön johdon arvion mukaan yhtiön rahoitus on turvattu ja yhtiö täyttää rahoitussopimuksen kovanantit vuonna 2017, mikäli yhtiön liiketoiminta kehitty ennusteiden mukaisesti. Mikäli myynti ei kehity ennusteiden mukaisesti, johdon näkemys on, että rahoittajien kanssa saadaan neuvoteltua rahoituksen järjestelyistä. Pitkäaikaisten rahoitusvelkojen efektiivisten korkokantojen painotettu keskiarvo 31.12.2016 oli 3,3 (3,3) prosenttia

Konsernin vieraan pääoman ehtoisesta rahoituksesta 16,4 (17,8) miljoonaa euroon sisältyy kovenantteja, jotka on sidottu konsernin omavaraisuuteen, käyttökatteeseen tai korollisen vieraan pääoman suhteeseen konsernin käyttökatteesta. Ehtojen rikkoutuminen saattaa edellyttää neuvotteluja rahoittajan kanssa ja lisävakuuksien järjestämistä lainoille.

27. Ostovelat ja muut velat	2016	2015
27.1. Lyhytaikaiset		
Ostovelat	3 295	1 720
Saadut ennakot	274	317
Siirtovelat		
Palkat ja henkilösivukulut	2 507	2 161
Alennukset ja markkinointikulut	194	266
Ulkopuoliset palvelut	276	299
Korkovelat	117	349
Muut siirtovelat	162	96
Siirtovelat yhteensä	3 257	3 171
Muut velat	380	314
Lyhytaikaiset osto- ja muut velat yhteensä	7 206	5 522

Muihin siirtovelkoihin sisältyy muiden liiketoimintakulujen jaksotuksia.

1 000 euro

28. Rahoitusriskien hallinta

Konserni altistuu liiketoiminnassaan erilaisille rahoitusriskeille. Riskienhallinnan tavoitteena on minimoida rahoitusmarkkinoiden muutosten haitalliset vaikutukset konsernin tulokseen. Pääasialliset rahoitusriskit ovat valuuttariski, korkoriski, luottoriski ja maksuvalmiusriski. Konsernin rahoitus on keskitetty emoyhtiöön ja tytäryhtiöiden rahoitus hoidetaan pääsääntöisesti konsernin sisäisillä lainoilla. Talousosasto vastaa likviditeettilyijäämän sijoittamisesta ja rahoitusriskien hallinnasta hallituksessa hyväksytyjen toimintaperiaatteiden mukaisesti.

28.1. Valuuttariski

Konsernin valuuttariskit syntyvät kaupallisista transaktioista, taseen monetaarisista eristä ja ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyistä nettosijoituksista. Konsernin valuuttariskin kannalta merkittävimmät valuutat ovat Yhdysvaltain dollari (USD) ja Venäjän rupla (RUB). Konsernin kassavirroista yll 90 prosenttia on euromääräisiä, eli tältä osin konsernin altistuminen valuuttariskeille on vähäistä. Valuuttariskiä voidaan suojata valuuttatermiineillä. Termiinisopimuksia ei ollut avoimna tilinpäätöspäivänä. Valuuttatermiineihin ei sovelleta IAS 39:n mukaista suojauskaskentaa.

Emoyrityksen toimintavaluutta on euro. Ulkomaan rahan määräiset varat ja velat muunnettuna euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin ovat seuraavat:

	2016		2015	
	USD	RUB	USD	RUB
Nimellisarvot, 1 000 euroa				
Pitkäaikaiset varat	0	63	0	100
Lyhytaikaiset varat	261	544	315	442
Pitkäaikaiset velat	0	2	0	0
Lyhytaikaiset velat	1	354	9	277
Positio	260	251	306	265
Nettopositio	260	251	306	265

Oman pääoman valuuttamääräinen, lähinnä ulkomaisista tytäryhtiöistä johtuva, translaatiopositio oli vähäinen tilikausien 2016 ja 2015 lopussa. Translaatiopositiota ei ole suojattu.

Alla olevassa taulukossa on esitetty euron vahvistuminen tai heikkeneminen Yhdysvaltain dollariin ja Venäjän ruplaan verrattuna, kaikkien muiden tekijöiden pysyessä muuttumattomina. Herkkyysanalyysi perustuu tilinpäätöspäivän ulkomaan rahan määräisiin varoihin ja velkoihin. Herkkyysanalyysissä on otettu huomioon valuuttatermiinisopimusten vaikutus.

	2016		2015	
	Tuloslaskelma	Oma pääoma	Tuloslaskelma	Oma pääoma
+/- 10 %:n muutos EUR/USD				
välisessä valuuttakurssissa, ennen veroja	+/- 26	+/- 0	+/- 31	+/- 0
+/- 10 %:n muutos EUR/RUB				
välisessä valuuttakurssissa, ennen veroja	+/- 25	+/- 0	+/- 27	+/- 0

1 000 euro

28.2. Korkoriski

Konsernin lyhyet rahamarkkinasijoitukset altistavat sen rahavirran korkoriskille, mutta niiden vaikutus ei ole merkittävä kokonaisuudessaan. Konsernin tulot sekä operatiiviset rahavirrat ovat pääosiltaan riippumattomia markkinakorkojen vaihteluista.

Konserni on altistunut rahavirran korkoriskille lähinnä lainasalkkuun liittyen. Konserni voi ottaa lainaa joko kiinteäkorkoisena tai vaihtuvakorkoisena ja käyttää koronvaihtosopimuksia suojaamaan korkojen muutosten aiheutamilta vaikutuksilta. Vaihtuvakorkoisten lainojen osuus yhtiön korollisista lainoista oli tilikauden lopussa 13,8 (14,8) miljoonaa euroa eli 84,0 (83,4) prosenttia. Tilinpäätöshetkellä konsernilla oli avoimena euromääräisiä koronvaihtosopimuksia nimellispääomaltaan 6,3 (6,4) miljoonaa euroa. Näiden sopimusten perusteella konserni saa Euribor-sidonnaista (6,3 me/euribor 3 kk) vaihtuvaa korkoa ja maksaa keskimäärin 2,93 (2,98) prosentin kiinteää korkoa. Konserni soveltaa suojauslaskentaa niihin koronvaihtosopimuksiin, joilla saadaan tehokas suojaus. Tällaisten koronvaihtosopimusten käypien arvojen muutokset, jotka osoittivat 101 (175) te tappiota tilinpäätöshetkellä, on kirjattu konsernin laajaan tuloslaskelmaan ja oman pääoman arvonmuutosrahastoon.

Muiden koronvaihtosopimusten käyvän arvon muutoksista muodostui voittoa 0 (0) tuhatta euroa, mikä on kirjattu tulosvaikutteisesti. Jos markkinakoroissa tapahtuu 1 prosenttiyksikön muutos, lainojen kumulatiivinen korkoriski on 260 (355) tuhatta euroa negatiivinen ja kumulatiivinen vaikutus on 28 tuhatta euroa negatiivinen omaan pääomaan. Tällöin on huomioitu johdannaisten vaikutus korkoriskiä ja omaan pääomaan.

Korkoriski	2016	2015
	tasearvo	tasearvo
Kiinteäkorkoiset instrumentit		
Rahoitusvelat	2 630	2 948
Vaihtuvakorkoiset instrumentit		
Rahoitusvelat	13 763	14 817
Korkojohdannaiset		
Korkovelat	101	175

28.3. Luottoriski

Konsernilla ei ole merkittäviä saamisten luottoriskikeskittymiä, koska sillä on laaja asiakaskunta eivätkä saamiset yksittäiseltä asiakkaalta tai miltään asiakasryhmältä muodostu konsernin kannalta merkittäväksi. Tilikauden aikana tulosvaikutteisesti kirjattujen myyntisaamisista johtuneiden luottotappioiden ja saamisten arvonalentumisten määrä on ollut 48 (vähennystä 3) tuhatta euroa. Luottotappioriskiä on pienennetty asiakasluottovakuutuksien avulla. Nämä kattoivat saatavakannasta tilikauden päättyessä 47,3 (55,6) prosenttia. Liiketoimintayksiköt vastaavat myyntisaamisiin liittyvästä luottoriskistä. Myyntisaamisten ikäjakauma on esitetty liitetiedossa 21.2 Myyntisaamisten ikäjakauma ja arvonalentumiset tilinpäätöksessä. Konsernin myyntisaamisten luottoriskin enimmäismäärä vastaa myyntisaamisten kirjanpitoarvoa tilikauden lopulla vähennettynä asiakasluottovakuutuksista saatavilla korvauksilla.

Rahoitusinstrumentteihin sisältyy riski siitä, että vastapuoli ei pysty täyttämään velvoitteitaan. Likvidien varojen sijoitukset tehdään kohteisiin, joiden luottokelpoisuus on hyvä. Johdannaissopimuksia tehdään vain hyvän luottokelpoisuuden omaavien pankkien kanssa.

Konsernin muiden rahoitusvarojen kuin myyntisaamisten luottoriskin enimmäismäärä vastaa näiden muiden rahoitusvarojen kirjanpitoarvoa tilikauden lopulla.

1 000 euro

28.4. Maksuvalmiusriski

Konsernissa pyritään jatkuvasti arvioimaan ja seuraamaan liiketoiminnan vaatimaa rahoituksen määrää, jotta konsernilla olisi riittävästi likvidejä varoja toiminnan rahoittamiseksi ja erääntyvien lainojen takaisinmaksuun. Rahoituksen saatavuus ja joustavuus pyritään takaamaan likvidien varojen lisäksi luotto- ja tililuottolimiittien avulla sekä käyttämällä rahoituksen hankinnassa useita rahoituslaitoksia. Käyttämättömiä tililuottolimiittejä ja nostamattomia luottoja ei ollut tilikauden päättyessä.

Seuraava taulukko kuvaa maturiteettianalyysia. Luvut ovat diskonttaamattomia ja ne sisältävät sekä koronmaksut että pääoman takaisinmaksut.

Maturiteettianalyysi

31.12.2016

Luottotyyppi	Tase-arvo	Rahavirrat yhteensä	0 - 6 kuukautta	6 kuukautta - 1 vuosi	1 - 2 vuotta	3 - 5 vuotta	yli 5 vuotta
Pankkilainat ja TyEL-lainat	16 393	17 350	691	3 130	3 595	9 934	0
Johdannaisvelat	101	77	47	30	0	0	0
Ostovelat ja muut velat	3 949	3 949	3 949	0	0	0	0
Yhteensä	20 443	21 376	4 687	3 160	3 595	9 934	0

31.12.2015

Luottotyyppi	Tase-arvo	Rahavirrat yhteensä	0 - 6 kuukautta	6 kuukautta - 1 vuosi	1 - 2 vuotta	3 - 5 vuotta	yli 5 vuotta
Pankkilainat ja TyEL-lainat	17 766	19 289	298	2 311	3 446	13 231	0
Johdannaisvelat	175	149	41	41	67	0	0
Ostovelat ja muut velat	2 351	2 351	2 351	0	0	0	0
Yhteensä	20 292	21 789	2 690	2 352	3 513	13 231	0

1 000 euro				
Johdannaissopimusten nimellisarvot		2016		2015
Koronvaihtosopimukset				
Erääntyy 2017			4 395	4 395
Erääntyy 2018			1 936	1 936
Erääntyy 2019			0	0
Koronvaihtosopimukset yhteensä tilikauden päättyessä			6 331	6 331

Koronvaihtosopimusten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvoon perustuvalla menetelmällä, jonka tukena ovat tilinpäätöspäivän markkinakorot ja muu markkina-informaatio. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot on esitetty liitetiedon kohdassa 29.

28.5. Pääoman hallinta

Konsernin pääoman hallinnan pyrkimyksenä on optimaalisen pääomarakenteen avulla tukea liiketoimintaa varmistamalla normaalit toimintaedellytykset ja kasvattaa omistaja-arvoa tavoitteena paras mahdollinen tuotto. Pääomarakenteeseen vaikutetaan mm. osingonjaon ja osakeantien kautta. Konserni voi vaihdella ja mukauttaa osakkeenomistajille maksettavien osinkojen tai näille palautettavan pääoman määrää, tai uusien liikkeeseen laskettavien osakkeiden lukumäärää tai päättää omaisuuserien myynneistä velkojen vähentämiseksi. Pääomana hallinnoidaan konsernitaseen osoittamaa omaa pääomaa.

Konsernin pääomarakenteen kehitystä seurataan omavaraisuusasteen kehityksellä, jolle hallitus on asettanut osingonjakopäätöksissä alarajaksi 40 prosenttia. 11.12.2015 allekirjoitetun rahoitussopimukseen sisältyy rajoitus osingonjaosta ja omien osakkeiden hankinnasta mikäli sen seurauksena yhtiö rikkoo rahoitussopimuksessa määritellyjä kovenantteja.

Konserni laskee omavaraisuusaste-tunnusluvun seuraavalla kaavalla:

$100 \cdot \text{oma pääoma} / (\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot})$

	2016	2015
Oma pääoma	12 397	14 409
Taseen loppusumma	37 422	39 396
Saadut ennakot	0	317
Omavaraisuusaste, %	33,4	36,9

Bisnode D&B Finland Oy:n tekemän luottoluokituksen mukaan konsernin luottoluokitus on A.

1 000 euro

29. Rahoitusvarojen ja -velkojen kirjanpitoarvot arvostusryhmittäin sekä niiden käyvät arvot

2016 tase-erä	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat/ -velat	Lainat ja muut saamiset	Myytävisiä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo	Käyvän arvon hierarkia taso
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	0	2	0	0	2	2	
Muut rahoitusvarat	0	0	26	0	26	26	2
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	0	2 750	0	0	2 750	2 750	
Rahavarat	0	894	0	0	894	894	
Kirjanpitoarvo arvostusryhmittäin	0	3 646	26	0	3 672	3 672	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Rahoitusvelat	0	0	0	13 008	13 008	13 106	2
Johdannaisopimukset	101	*) 0	0	0	101	101	2
Lyhytaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat	0	0	0	3 385	3 385	3 414	2
Ostovelat ja muut velat	0	0	0	3 675	3 675	3 675	2
Kirjanpitoarvo arvostusryhmittäin	101	0	0	20 068	20 169	20 296	

*) Sisältää johdannaisia joihin sovelletaan IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa 99 (170) te.

Käypien arvojen hierarkian tasojen kuvaukset:

Taso 1: Käyvät arvot perustuvat täysin samanlaisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin (oikaisemattomiin) hintoihin toimivilla markkinoilla.

Taso 2: Käyvät arvot perustuvat merkittävilta osin muihin syöttötietoihin kuin tasoon 1 sisältyviin noteerattuihin hintoihin, mutta kuitenkin tietoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle ovat havainnoitavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina). Näiden instrumenttien käyvän arvon määrittämisessä konserni käyttää yleisesti hyväksytyjä arvostusmalleja, joiden syöttötiedot kuitenkin perustuvat merkittävilta osin havainnoitavissa oleviin markkinatietoihin.

Taso 3: Käyvät arvot eivät perustu todennettavissa oleviin markkinatietoihin (muut kuin havainnoitavissa olevat syöttötiedot) vaan merkittävilta osin johdon arvioihin ja niiden käyttöön yleisesti hyväksytyissä arvostusmalleissa.

Päätyneen tilikauden ja edellisen tilikauden aikana ei tapahtunut siirtoja käypien arvojen hierarkian tasojen välillä.

1 000 euro

Rahoitusvarojen ja -velkojen kirjanpitoarvot arvostusryhmittäin sekä niiden käyvät arvot

2015 tase-erä	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat rahoitusvarat/ -velat	Lainat ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo	Käyvän arvon hierarkia taso
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	0	15	0	0	15	15	
Muut rahoitusvarat	0	0	26	0	26	26	2
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	0	2 089	0	0	2 089	2 089	
Rahavarat	0	1 429	0	0	1 429	1 429	
Kirjanpitoarvo arvostusryhmittäin	0	3 533	26	0	3 559	3 559	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Rahoitusvelat	0	0	0	15 766	15 766	15 876	2
Johdannaissopimukset	175	*) 0	0	0	175	175	2
Lyhytaikaiset rahoitusvelat							
Korolliset velat	0	0	0	2 000	2 000	2 035	2
Ostovelat ja muut velat	0	0	0	2 034	2 034	2 034	2
Kirjanpitoarvo arvostusryhmittäin	175	0	0	19 800	19 975	20 120	

*) Sisältää johdannaisia joihin sovelletaan IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa 170 (77) te.

Käypien arvojen hierarkian tasojen kuvaukset:

Taso 1: Käyvät arvot perustuvat täysin samanlaisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin (oikaisemattomiin) hintoihin toimivilla markkinoilla.

Taso 2: Käyvät arvot perustuvat merkittävästä osin muihin syöttötietoihin kuin tasoon 1 sisältyviin noteerattuihin hintoihin, mutta kuitenkin tietoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle ovat havainnoitavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina). Näiden instrumenttien käyvän arvon määrittämisessä konserni käyttää yleisesti hyväksytyjä arvostusmalleja, joiden syöttötiedot kuitenkin perustuvat merkittävästä osin havainnoitavissa oleviin markkinatietoihin.

Taso 3: Käyvät arvot eivät perustu todennettavissa oleviin markkinatietoihin (muut kuin havainnoitavissa olevat syöttötiedot) vaan merkittävästä osin johdon arvioihin ja niiden käyttöön yleisesti hyväksytyissä arvostusmalleissa.

Päätyneen tilikauden ja edellisen tilikauden aikana ei tapahtunut siirtoja käypien arvojen hierarkian tasojen välillä.

	2016	2015
Johdannaissopimukset		
Koronvaihtosopimukset, nimellisarvo	6 331	6 331
Koronvaihtosopimukset, käypä arvo	-101	-175

1 000 euro						
30. Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut					2016	2015
Liiketoimet, joihin ei liity maksutapahtumaa:						
Poistot					2 472	3 271
Varausten muutos					-237	-238
Arvonlentumiset					12	44
Kurssierot					59	-169
Muut					24	0
Liiketoimet, joihin ei liity maksutapahtumaa yhteensä					2 330	2 908
31. Vuokrasopimukset						
Muut vuokrasopimukset						
31.1. Konserni vuokralle ottajana						
Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat:						
Seuraavalla tilikaudella maksettavat					404	353
Vuotta pidemmän ja enintään viiden vuoden kuluttua					245	24
Yli viiden vuoden kuluttua					0	6
Muiden vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat yhteensä					649	383
<p>Konserni on vuokrannut useat tuotanto- ja toimistotilat. Vuokrasopimukset ovat pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevia. Määräaikaisiin vuokrasopimuksiin sisältyy mahdollisuus jatkaa sopimusta alkuperäisen päättymispäivän jälkeen. Vuoden 2016 tuloslaskelmaan sisältyy muiden vuokrasopimusten perusteella suoritettuja vuokramenoja 875 (983) tuhatta euroa..</p>						
Vuokravastuut kalustosta ja laitteista						
Seuraavalla tilikaudella maksettavat					208	221
Vuotta pidemmän ja enintään viiden vuoden kuluttua					270	78
Vuokrasopimuksista maksettavat määrät yhteensä					478	299
Leasingsopimukset ovat kolmen-kuuden vuoden leasingsopimuksia, joihin ei liity lunastusehtoja.						
31.2. Konserni vuokralle antajana						
Konserni on vuokrannut liike- ja toimistotilaa omistamistaan kiinteistöistä purettavissa olevilla vuokrasopimuksilla.						
Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten perusteella saatavat vähimmäisvuokrat:						
Seuraavalla tilikaudella maksettavat					52	35
Vuotta pidemmän ja enintään viiden vuoden kuluttua					8	8
Yli viiden vuoden kuluttua					23	25
Muiden vuokrasopimusten perusteella saatavat vähimmäisvuokrat yhteensä					83	68

1 000 euro	2016	2015
32. Vastuositoumukset		
Lainat ja tililuottolimitit, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja pantteja		
Rahalaitoslainat ja lainojen takaukset	16 393	17 766
Annetut kiinteistökiinnitykset	15 780	15 780
Annetut yritysikiinnitykset	19 996	19 996
Vakuudeksi annetut kiinnitykset ja pantit yhteensä	35 776	35 776
Muut omat sitoumukset, joista annettu vakuuksia		
Annetut kiinteistökiinnitykset	534	534
Annetut pantit	3	3
Muut omasta puolesta annetut vakuudet yhteensä	537	537
Kiinteistöinvestointien arvonalisäverövähennyksen palautusvastuu	76	89

33. Ehdolliset velat

Ympäristövelvoitteet

Tulikivi-konsernilla on kaivoslain ja ympäristölainsäädännön perusteella tarkkailu- ja maisemointivelvoitteita, jotka on täytettävä toiminnan aikana ja louhoksia aikanaan suljettaessa.

Ympäristövelvoitteiden edellyttämiä toimenpiteitä tehdään jatkuvasti normaalin tuotantotyön ohessa. Ryhmään kuuluvat louhosvesien käsittely, maa- ja kiviaineksen läjitysaluejärjestelyt, tärinä- ja melumittaukset, pölyämisen estäminen ja näihin liittyvien mittaustulosten seuranta. Tästä toiminnasta aiheutuvat menot kirjataan pääsääntöisesti tuloslaskelmaan kuluiksi. Maa-ainesten ajo uusien louhosten avaamisen yhteydessä läjitysalueille aktivoidaan muihin aineettomiin hyödykkeisiin ja poistetaan avattavan louhoksen taloudellisen vaikutusajan mukaisesti. Läjitysalueiden verhoilutyö perustuu pitkän ajanjakson louhintasuunnitelmaan, jonka mukaan verhoilussa hyödynnetään uusien avattavien louhosten pintamateriaalia. Verhoilu voidaan kuitenkin suorittaa vasta siinä vaiheessa, kun läjitysalueella on lopulliseksi jääviä osa-alueita. Maisemointityön ei odoteta lisäävän normaalin louhintatoiminnan kustannuksia.

Tehtaan tai louhosalueen sulkemisen jälkeen tullaan suorittamaan läjitysalueiden maisemointitöiden viimeistely, kasvillisuuden istuttaminen ja kylväminen, tarvittavat vesien johtamisjärjestelyt, mahdollisten uusien tarkkailupisteiden perustaminen ja louhoksen turvallisuuskuuntoon saattaminen. Siltä osin kuin näihin liittyvät menot ovat arvioitavissa, on tehty varaus.

Ympäristölupien perusteella konsernissa on annettu takauksia yhteensä 570 000 euron arvosta. Muiden ympäristövelvoitteiden vakuudeksi on konsernissa annettu kiinteistökiinnityksiä yhteensä 34 tuhannen euron arvosta. Ympäristötarkkailua näiden alueiden osalta jatketaan lupavelvoitteiden mukaisesti toistaiseksi.

1 000 euro	Konserni		
	2016	2015	2014
34. Ympäristövastuisiin liittyviä tunnuslukuja			
Energian käyttö, sähkö MWh	8 477	8 220	9 199
Lämmitysöljyn käyttö m ³	146	150	150
Kauko- ja hakelämpö MWh	1 274	1 222	1 041
Nestekaasu, tn	91	84	123
Ajoneuvojen polttoaineita, m ³	146	173	179
Räjähdysaineita, tn	21	34	12
Louhostoiminnan yhteydessä irrotetut kiviainesmäärät, 1000 kiinto-m ³	112	150	110
Vuolukiven louhintaa, 1 000 kiinto-m ³ brutto	65	82	90
Läjitetty maa-aines, 1 000 irto-m ³	1	0	22
Vuolukiven irroitussahauksessa käytetään teräketjun voiteluun rypsiöljyä, joka sitoutuu pysyvästi hienoon vuolukivijauhoon. Vuonna 2016 rypsiöljyä käytettiin 45 tn.	45	71	53

Vuolukiven käyttömäärään vaikuttaa paitsi tehdaskohtainen kapasiteetti myös kulloinenkin kiven saanto-% louhoksella ja tehtaassa.

Ostettu luonnonkivi, 1 000 tn	1	1	1
-------------------------------	---	---	---

Ostettujen luonnonkivien työstöistä jäävä leikkuujäte käytetään osittain täytteiksi maanrakennuskohteille, muu osa läjitetään läjitysalueille tai kuljetetaan kaatopaikalle. Luonnonkivi ostetaan ulkopuolisilta toimittajilta.

Keraaminen uunituotanto käyttää betonituotevalmistuksessaan raaka-aineenaan pääsääntöisesti kierrätettyä posliinimurskaa, maasälpää ja erilaisia sementtejä. Keraamisia massoja käytetään vuosittain n. 2 250 tn. Keraamisten tulisijojen pinnoituksessa käytettyä pintalaattaa välitetään vuosittain noin 53 tn ja laatta-aihioiden leikkaamisesta tuleva työstöjäte ohjataan laskeutumisaltaaseen. Normaalit betoni- ja keramiikkatuotannon pesuvedet ja jätteet ohjataan tehdasalueella sijaitsevaan laskeutumisaltaaseen, mistä kiintoaine toimitetaan kaatopaikalle.

Konsernin tuotantoprosesseihin otettiin vuonna 2016 puhdasta käyttövettä yhteensä 5 588 m³. Vuolukivituotantoprosesseissa on suljettu vesikierto. Espoon tehtaalla osa prosessivedestä on kierrätyskelpoista ja Heinäveden tehtaalla käytetään prosessivesien käsittelyssä laskeutumisaltaita. Heinäveden tehtaalla prosessivesi ohjataan laskeutumisaltaaseen, josta se poistuu ylitteenä ojaan tai imeytyy maaperään. Louhosvedet johdetaan laskeutumisaltaiden kautta vesistöön. Talousjätevesi ohjataan kunnalliseen jätevesien käsittelyyn tai sellaisen puuttuessa imeytyskenttäkäsittelyyn.

1 000 euro

35. Lähipiiritapahtumat

Konsernin lähipiiriin kuuluvat emoyritys ja tytär- ja osakkuusyrietykset sekä hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, konsernin johtoryhmä ja ulkomaisten tytäryritysten toimitusjohtajat. Lähipiiriin luetaan lisäksi Suomen Kivitutkimussäätiö.

Konsernin emo- ja tytäryhtiösuhteet ovat seuraavat:	Omistusosuus (%)			Osuus äänivallasta (%)
Tulikivi Oyj, Juuka, emoyhtiö, tuotantoyhtiö				
Tulikivi U.S. Inc., USA, markkinointiyhtiö	100			100
OOO Tulikivi, Venäjä, markkinointiyhtiö	100			100
Tulikivi GbmH, Saksa, markkinointiyhtiö	100			100
AWL-Marmor Oy, Turku, kiinteistön hallintayhtiö, yhtiö on sulautunut Tulikivi Oy:öön 7.11.2016	100			100
The New Alberene Stone Company Inc., USA, markkinointiyhtiö	100			100
35.1. Osakkuusyrietykset		2016		2015
Rakentamisen MALL Oy, Helsinki *)				
*) Yhtiön osakkeet on myyty vuonna 2015				
35.2. Lähipiirin kanssa toteutuivat seuraavat liiketapahtumat:	Myynnit	Ostot	Saamiset	Velat
2016				
Osakkuusyrietykset	0	0	0	0
2015				
Osakkuusyrietykset	0	18	0	1
Liiketoimet johtoon kuuluvien avainhenkilöiden kanssa		2016		2015
Myynnit lähipiiriin kuuluville		2		1

Konserniyhtiöillä ei ollut saamia tilinpäätöspäivänä vuonna 2016 (2015) johtoon kuuluvilta avainhenkilöiltä.

Liiketoimet muun lähipiirin kanssa

Tulikivi Oyj on perustajajäsenenä Suomen Kivitutkimussäätiössä. Yhtiö on vuokrannut toimisto- ja varastotiloja Säätiön ja Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymän omistamasta rakennuksesta. Näistä tiloista on maksettu 41 (48) tuhannen euron suuruisen vuokra. Vuokra vastaa käypää vuokratasoa. Yhtiön palveluveloitukset Säätiöltä vuonna 2016 olivat 10 (13) tuhatta euroa ja vuokraveloitukset maa-alueesta 2 (2) tuhatta euroa. Säätiö ei ole veloittanut palveluita yhtiöltä. Yhtiöllä ei ollut saatavia Säätiöltä tilinpäätöspäivänä (ei ollut saatavia vuonna 2015).

1 000 euro		
35.3. Johdon työsuhde-etuudet	2016	2015
Hallituksen ja toimitusjohtajan palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	350	343
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet (eläke-etuudet)		
Lakisääteisen eläke-etuuden maksut	32	31
Osakeperusteiset etuudet	5	4
Yhteensä	387	378
Toimitusjohtaja		
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet		
Vauhkonen Heikki		
Palkat	183	176
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet (eläke-etuudet)		
Lakisääteisen eläke-etuuden maksut	32	31
Osakeperusteiset etuudet	5	4
Yhteensä	220	211

1 000 euro
Hallituksen jäsenet
Aspara Jaakko
Rönkkö Markku
Suutari Harri
Svanborg Reijo
Tähtinen Jyrki
Vauhkonen Heikki
Vauhkonen Reijo
Yhteensä
Johtoon kuuluviksi avainhenkilöiksi luetaan johtoryhmän jäsenet ja ulkomaisten tytäryhtiöiden toimitusjohtajat.
Toimitusjohtaja kuuluu johtoryhmään.
Johtoon kuuluvien avainhenkiöiden työsuhde-etuudet
Palkat ja palkkiot
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet
Lakisääteisen eläke-etuuden maksut
Osakeperusteiset etuudet
Johtoon kuuluvien avainhenkiöiden työsuhde-etuudet yhteensä

2016	2015
18	0
37	37
0	16
19	19
73	57
20	20
0	18
167	167
782	684
0	211
137	157
20	16
939	1068

36. Merkittävimmät riskit ja niiden hallintakeinot

Riskillä tarkoitetaan mitä tahansa asiaa, joka voi estää tai haitata konsernin toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Riskit voivat olla nykyiseen tai tulevaan toimintaan liittyviä uhkia, epävarmuustekijöitä tai menetettyjä mahdollisuuksia. Konsernin riskit jaetaan strategisiin ja operatiivisiin riskeihin, rahoitus- ja vahinkoriskeihin. Riskien yhteydessä on esitetty niiden toteutetut tai suunnitellut hallintakeinot.

Strategiset riskit

Strategiset riskit liittyvät liiketoiminnan luonteeseen ja koskevat muun muassa konsernin liiketoimintaympäristön muutoksia, rahamarkkinoiden muutoksia, markkinatilanteen ja markkina-aseman muutoksia, kulutustottumusten ja kysyntätekijöiden muutoksia, resurssien kohdentamista, raaka-ainevaroja, lainsäädännön ja asetusten muutoksia, liiketoimintakokonaisuutta, yrityksen, tuotemerkkien ja raaka-aineen mainetta sekä suuria investointeja.

Toimintaympäristön epäsuotuisat muutokset, markkinatilanne ja markkina-asema

Kuluttajaluottamuksen äkillinen putoaminen voi aiheuttaa nopean, odottamattoman menekin laskun. Taloudellinen lama ja siihen liittyvä kuluttajien epävarmuus vaikuttavat asuntorakentamisen ja korjausrakentamisen vähenemiseen, mikä laskee tuotteiden kysyntään ja sitä kautta kannattavuutta. Lama voi myös vaikuttaa kuluttajan valintoihin siten, että hinta nousee määrääväksi tekijäksi, eivät tuotteen ominaisuudet.

Muuttuva kilpailukenttä ja markkinoille tulevat korvaavat tuotteet ja kuluttajatottumusten muutokset voivat vaikuttaa haitallisesti kon-

sernin tuotteiden kysyntään. Toimiminen useilla markkina-alueilla ja toimialan kehityksen aktiivinen seuraaminen sekä toisaalta kapasiteetin ja kustannusrakenteen joustavuus tasoittavat taloudellisiin suhdannevaihteluihin liittyviä menekkiriskejä. Lama saattaa vaikuttaa haitallisesti myös konsernin asiakkaiden maksukykyyn sekä alihankkijoiden toimintaan. Tuotteen kustannusrakenteen säilyminen kilpailukykyisenä on menekin säilymisen ja kasvun edellytys.

Tulikiven markkina-alueilla tulisijakulttuurit vaihtelevat perinteisten varaavien uunien alueista maihin, joissa kamiinat ovat vahva traditio. Markkinoiden yhtenäistymisen myötä myös tulisijakulttuurit kohdemaissa muuttuvat. Kulutustottumusten muutokset saattavat vaikuttaa joidenkin tuotteiden tai valmistusmateriaalien kysyntään ja siten kannattavuuteen. Tulikivi panostaa asiakastarpeiden ymmärtämiseen ja vastaa niihin muun muassa kehittämällä jatkuvasti tuotteita uusille asiakas-segmenteille. Trendien ja säännösten muutosten seuraaminen edesauttaa asiakastarpeen ennakoimisessa. Oikein kohdennetulla viestinnällä tavoitetaan oikeat asiakasryhmät. Epäterve hintakilpailu voi heikentää kannattavuutta. Häiriöt jakelutien toiminnan tehokkuudessa heikentävät tuotteiden menekkiä. Häiriöitä voi esiintyä jakelutien uudistamisen yhteydessä tai jakelutieyrittäjistä johtuvista syistä tai kilpailevien tuotteiden tulemisesta samaan jakelutiehen. Jakeluverkostoa ja tuotetarjontaa kehitetään siten, että konsernin tuotteiden jakelu säilyy yrittäjille kannattavana ja kiinnostavana toimintana.

Tulisija-markkinoiden volyyymi on osaltaan riippuvainen talvisesongin kylmyydestä siten, että poikkeuksellisen lämmin talvi voi vähentää tulisijojen kysyntää. Lisäksi viranomaisten sääntelytoimenpiteet voivat vaikuttaa tulisijojen kysyntään.

Vuolukiviraaka-aineen hallintaan liittyvät riskit

Vuolukiviraaka-aine on luonnonmateriaali, jonka ehjyys, tekstuuri ja saantoprosentti vaihtelevat louhosittain. Raaka-aineen laatu vaikuttaa valmistuskustannuksiin. Raaka-aineen laatu pyritään määrittelemään louhoskohtaisesti kairausnäytteiden ja koelouhinnan avulla ennen louhoksen avaamista. Riskin muodostavat myös mahdolliset raaka-ainekilpailijat globaalisti sekä vuolukiviesiintymät, jotka ovat muun toimijan kuin Tulikiven hallussa. Strategisena tavoitteena on edelleen lisätä raaka-ainevarantoja. Tutkimme ja kartoitamme jatkuvasti uusia esiintymiä. Tulikivi myös lisää kiven riittävyttä käyttämällä raaka-aineen mahdollisimman tarkkaan ja kehittämällä louhintateknologiaa sekä huomioimalla kiven asettamat erityisvaatimukset tuotekehityksessä. Konserni hallitsee raaka-aineeseen liittyvää kilpailuriskiä jatkuvalla tuotekehityksellä, vahvalla kokonaiskonseptilla ja Tulikivi-brändillä sekä pitkäjänteisellä kivivaranto- ja louhossuunnittelulla.

Lainsäädännölliset muutokset ja ympäristökysymykset

Tulikiven valmistamista tulisijoista noin puolet menee vientiin pääosin Keski-Eurooppaan, Venäjälle ja Yhdysvaltoihin. Näissä maissa poikkeukselliset tuotehyväksyntämuutokset esimerkiksi hiukkaspäästörajoituksissa tai tuotteiden

käyttörajoitukset saattaisivat vaikuttaa Tulikiven tuotteiden menekkiin ja rajoittaa niiden käyttöä. Myös louhinnan ympäristölupien ehtojen tiukkeneminen ja lupaprosessien pitkittyminen kuuluvat lainsäädännöllisiin riskeihin. Ympäristölainsäädännöstä ja -määräyksistä saattaa aiheutua yhtiölle kustannuksia, jotka vaikuttavat myyntikatteisiin ja tuloskehitykseen.

Tulikivi seuraa säännösten kehittymistä ja valmistelua ja pyrkii vaikuttamaan niihin sekä suo-raan että alueiden omien tulisijayhdistysten kautta. Tuotteiden polttotekniikkaa kehitetään koko ajan ja tuotekehityksessä huolehditaan pitkäjänteisesti siitä, että Tulikiven tuotteet vastaavat paikallisia määräyksiä. Tulikivi hankkii tuotteille tarvittavat tuotehyväksynät jokaisessa kohdemaassa. Yrityksen tuotteiden elinkaari on pitkä ja tulisijat tuotteiden valmistuksen hiilipäästöt hyvin vähäiset

Liiketoimintakokonaisuus ja yritysostot

Konsernin liiketoiminnan johtamisessa otetaan huomioon kehitysmahdollisuudet, uudet tuotteet ja asiakasryhmät sekä uudet teknologiset ratkaisut. Uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin ja uusiin markkinoihin ja tuoteryhmiin liittyy riskejä, jotka voivat vaikuttaa paitsi kannattavuuteen myös Tulikivi-brändiin. Valuuttakurssien voimakkaat heilahtelut voivat vaikeuttaa markkina-aluekohtaisten katetavoitteiden saavuttamista. Tulikivi-konsernin strategisena tavoitteena on hakea kasvua myös yritysostoin. Yritysostojen ja fuusioiden onnistuminen vaikuttaa kasvusuunnitelmien toteutumiseen. Jos yrityskaupoissa tai fuusioissa epäonnistutaan, yrityksen kilpailukyky voi kärsiä ja taloudellinen asema huonontua. Toisaalta yrityskaupat voivat muuttaa yrityksen

riskiprofilia. Konsernissa tehdään yritysostoja kuitenkin vain tarkkojen liiketoiminnallisten ja taloudellisten analyysien perusteella. Vaihtoehtoisia toimintamalleja kartoitetaan aktiivisesti. Konsernissa on karsittu yrityskauppojen myötä tulleita, konsernin ydinliiketoimintaan kuulumattomia liiketoimintoja.

Operatiiviset riskit

Operatiiviset riskit liittyvät tuotteisiin, jakeluteihin, henkilöstöön, toimintaan ja prosesseihin.

Tuotevastuuriskit

Tuotevastuuriskejä pyritään pienentämään kehittämällä tuotteista mahdollisimman käyttäjäturvallisia. Jälleenmyyjä- ja asentajakoulutuksella sekä tarkoilla myyntisopimusehdoilla huolehditaan siitä, että tuote- ja palveluketjut Tuolikiveltä asiakkaalle toimivat moitteettomasti ja asiantuntemuksella. Tuotevastuuriskiltä pyritään suojautumaan myös tuote- ja toiminnanvastuuvakuutuksin.

Toiminnalliset riskit ja prosessiriskit

Toiminnalliset riskit liittyvät inhimillisen toiminnan, epäonnistuneiden yrityksen sisäisten prosessien tai ulkoisten tapahtumien seurauksiin. Tehdastoimintaan liittyvät operatiiviset riskit minimoidaan muun muassa yrityksen toimintakäsikirjan noudattamisella, johdonmukaisella työturvallisuuden kehittämisellä ja järjestelmällisellä kehitystyöllä. Uusien tuotteiden valmistamiseen ja markkinoille tuomiseen liittyy riskejä. Riskeiltä pyritään suojautumaan huolellisella suunnittelutyöllä ja henkilöstön kouluttamisella.

Riippuvuus keskeisistä tavarantoimittajista voi nostaa konsernin materiaalikustannuksia tai koneiden tai niiden varaosien kustannuksia tai vaikuttaa tuotantoon. Toimittajaverkostossa tapahtuvat häiriöt voivat vaikuttaa konsernin kykyyn toimittaa tuotteita oikea-aikaisesti asiakkailleen. Energian hankinta ulkopuolisilta toimittajilta voi vaikuttaa konsernin energia-kustannuksiin tai energian saantiin. Toisaalta korkea energian hinta tukee tuotteiden kysyntää. Toiminnallisia häiriöitä voi liittyä myös muutoksiin jakelutiessä ja logistisissa järjestelmissä. Sopimusriskit ovat osa toiminnallisia riskejä.

Konsernin liiketoiminta perustuu toimiville ja luotettaville tietojärjestelmille. Toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämiseen liittyy riskejä, mikäli liiketoimintaprosesseissa ei omakuta uusia toimintatapoja eikä uusien järjestelmien mukanaan tuomia mahdollisuuksia nopealla aikataululla. Tietojen käyttövalmiuteen liittyviä riskejä pyritään hallitsemaan muun muassa kahdentamalla kriittiset tietojärjestelmät ja tietoliikenneyhteydet, kiinnittämällä huomiota yhteistyökumppaneiden valintaan sekä standardoimalla käytössä olevia työasemamalleja ja ohjelmistoja sekä tietoturvaan liittyviä menettelytapoja.

Konsernin liiketoiminnan luonteen mukaisesti myyntisaamiset ja vaihto-omaisuus ovat merkittäviä tase-eriä. Myyntisaamisiin liittyvää luottotappioriskiä hallitaan yhdenmukaisella luotonanto-politiikalla, saamisten vakuuttamisella ja tehokkaalla perintätoiminnalla. Tulikiven ydinosaaminen liittyy liiketoimintaprosesseihin, joita ovat myynti, tuotekehitys, louhinta, valmistus, hankinta ja logistiikka sekä

tarvittaviin tukitoimintoihin, joita ovat muun muassa tietohallinto, talous, henkilöstöasiat ja viestintä. Ydinosaamisen ennakoinnaton merkittävä vähentyminen tai henkilöiden uudistumiskyvyn heikkeneminen tai väestörakenteen epädullinen kehitys nykyisillä toimintapaikkakunnilla olisi riski. Henkilöstö- ja osaamistarpeen suunnittelulla ja henkilöstön sitouttamisella jatkuvaan muutokseen ja kasvuun pyritään turvaamaan ydinosaamisen säilyminen ja saatavuus konsernissa. Yritys pyrkii jatkuvasti lisäämään henkilöstönsä ydin- ja muuta merkittävää osaamista tarjoamalla mahdollisuuksia työssä oppimiseen ja koulutukseen sekä täydentämään strategian edellyttämää osaamista niillä osa-alueilla, joilla sitä aiemmin ei ole ollut. Verkostoitumisen avulla pystytään osittain turvaamaan ydinosaamisen riittävyyttä. Avainhenkilöiden vaihtuvuus on ollut maltillista. Toiminnan tehostaminen, hallittu muutos ja tehokas sisäinen viestintä toimivat osaltaan toiminnallisten riskien ja prosessiriskien hallintakeinoina.

Rahoitukselliset riskit

Konserni altistuu liiketoiminnassaan erilaisille rahoitusriskeille. Riskienhallinnan tavoitteena on minimoida rahoitusmarkkinoiden muutosten haitalliset vaikutukset konsernin tulokseen. Pääasialliset rahoitusriskit ovat maksuvalmuisriski, pääoman hallinta, korkoriski ja valuuttariski. Rahoitusriskienhallintaa on käsitelty tarkemmin konsernitilinpäätöksen liitetietojen kohdassa 28.

Euroalueen kriisin mahdollisesti aiheuttama voimakas taantuma voi heikentää yhtiön tuotteiden kysyntää, kannattavuutta ja omavaraisuutta. Yhtiön taseen omaisuuseriin sisältyy liikearvoja, joiden arvo perustuu johdon arvioihin. Jos nämä arvot eivät toteudu, on mahdollista, että arvonalentumistestausten yhteydessä joudutaan kirjaamaan arvonalentumistappiota. Konsernin pankkilainojen kovenanttiehtojen täytyminen edellyttää yhtiön kannattavuuden paranemista.

Vahinkoriskit

Valtaosa konsernin tuotannosta on pääomavaltaista ja suuri osa konsernin pääomasta on sidottu tuotantolaitoksiin. Siten esimerkiksi tulipalo tai vakava konerikko voi aiheuttaa merkittäviä omaisuus- ja keskeytysvahinkoja sekä muita epäsuoria haitallisia vaikutuksia konsernin toimintaan. Konserni pyrkii suojautumaan tällaisilta riskeiltä arvioimalla riskienhallinnan kannalta tuotantolaitoksiaan ja prosessejaan. Vahinkoriskeihin kuuluvat myös työterveys- ja työsuojeluriskit, ympäristöriskit ja onnettomuusriskit. Konserni tarkistaa säännöllisesti vakuutuksensa osana riskien kokonaishallintaa. Vakuutuksilla pyritään kattamaan kaikki ne riskit, jotka ovat taloudellisesti tai muista syistä järkevää hoitaa vakuuttamalla. Vireillä ei ole oikeudenkäyntejä, eikä sen toimintaan liity muitakaan hallituksen tiedossa olevia juridisia riskejä, jotka vaikuttaisivat oleellisesti yrityksen toiminnan tulokseen.

Konsernin kehitys vuosineljänneksittäin ja liiketoiminta-alueittain

Me								
	Q4/2016	Q3/2016	Q2/2016	Q1/2016	Q4/2015	Q3/2015	Q2/2015	Q1/2015
Liikevaihto	8,0	7,7	7,9	6,3	9,0	8,3	8,5	6,2
Liiketulos	-0,1	0,1	0,0	-1,3	0,1	0,3	-0,8	-2,5

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

1 000 euro								
Tuloslaskelma				2012	2013	2014	2015	2016
Liikevaihto				51 191	43 724	39 293	31 951	30 485
Muutos, %				-12,9	-14,6	-10,1	-18,7	-4,6
Liiketulos				59	-4 259	-2 439	-2 931	-1 361
% liikevaihdosta				0,1	-9,7	-6,2	-9,2	-4,5
Rahoitustuotot ja -kulut sekä osuus osakkuusyhtiön tuloksesta				-839	-1 000	-837	-950	-756
Tulos ennen veroja				-779	-5 259	-3 276	-3 881	-2 132
% liikevaihdosta				-1,5	-12	-8,3	-12,1	-7,0
Tuloverot				155	854	671	0	-14
Tilikauden tulos				-642	-4 405	-2 643	-3 783	-2 037
Tase								
Varat								
Pitkäaikaiset varat				31 857	30 131	29 282	26 875	25 582
Vaihto-omaisuus				11 366	10 258	10 119	8 666	7 863
Rahavarat				3 357	10 704	3 665	1 429	894
Muut lyhytaikaiset varat				5 154	3 558	4 121	2 426	3 083
Oma pääoma ja velat								
Oma pääoma				18 162	20 779	18 160	14 409	12 397
Korolliset velat				23 785	17 981	19 981	17 766	13 008
Korottomat velat				8 559	14 321	5 060	5 530	7 208
Taseen summa				51 733	54 651	47 187	39 396	37 422

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut 2012 - 2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Oman pääoman tuotto, %	-3,4	-22,6	-13,5	-23,8	-15,9
Sijoitetun pääoman tuotto, %	0,3	-9,8	-5,4	-7,7	-4,3
Omavaraisuusaste, %	35,2	38,1	39,0	36,9	33,4
Nettovelkaantumisaste, %	112,9	59,3	89,8	113,4	125
Current ratio	1,7	1,8	1,6	1,7	1,1
Bruttoinvestoinnit, 1 000 euro	2 665	1 618	2 382	1 149	1 282
% liikevaihdosta	5,2	3,7	6,1	3,6	4,2
Tutkimus- ja kehitysmenot, 1 000 euro	1 648	1 574	1 380	985	484
% liikevaihdosta	3,1	3,6	3,5	3,1	1,6
Kehitysmenot (netto), aktivoitu, 1 000 euro	613	233	232	272	538
Tilaukanta, milj. euroa	4,6	4,4	4,2	3,9	3,2
Henkilöstö keskimäärin	351	293	281	219	209
Osakekohtaiset tunnusluvut					
Osakekohtainen tulos, euro	-0,02	-0,11	-0,04	-0,06	-0,03
Osakekohtainen oma pääoma, euro	0,49	0,35	0,30	0,25	0,21
Osingot					
Osakekohtainen osinko, euro					
A-osake	-	-	-	-	-
K-osake	-	-	-	-	-
Osinko tuloksesta, %	-	-	-	-	-
Efekttiivinen osinkotuotto, %/A-sarja	-	-	-	-	-
Hinta/voitto, (P/E)	-33,8	-4,6	-4,5	-2,7	-6,2
Osakkeen ylin kurssi, euro	0,92	0,63	0,36	0,30	0,29
Osakkeen alin kurssi, euro	0,47	0,31	0,19	0,12	0,15
Tilikauden keskipurssi, euro	0,60	0,44	0,28	0,18	0,20
Osakeantikorjattu pörssikurssi 31.12., euro	0,57	0,34	0,20	0,17	0,21
Osakekannan markkina-arvo, 1 000 euro	21 101	20 314	11 949	10 157	12 547
(Olettaen K-osakkeen markkina-arvoksi saman kuin A-osakkeella.)					
Osakkeiden vaihto, (1 000 kpl)	4 050	10 493	7 933	27 900	13 847
Osakkeiden vaihto, %	14,7	33,5	21,2	53,9	26,7
Osakkeiden osakeantioikaistun lukumäärän painotettu keskiarvo tilikauden aikana, (1 000 kpl)	37 020	41 378	59 747	59 747	59 747
Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden lopussa, (1 000 kpl)	37 020	59 871	59 747	59 747	59 747

Tunnuslukujen laskentaperusteet

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Oman pääoman tuotto prosentti (ROE) =	$100 \times \frac{\text{voitto/tappio}}{\text{oma pääoma (keskimäärin vuoden aikana)}}$
Sijoitetun pääoman tuotto prosentti (ROI) =	$100 \times \frac{\text{voitto/tappio ennen veroja + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{oma pääoma + korolliset rahoitusvelat (keskimäärin vuoden aikana)}}$
Omavaraisuusaste, % =	$100 \times \frac{\text{oma pääoma}}{\text{taseen loppusumma - saadut ennakot}}$
Nettovelkaantumisaste, % =	$100 \times \frac{\text{korolliset nettorahoitusvelat}}{\text{oma pääoma}}$
Current ratio =	$\frac{\text{lyhytaikaiset varat}}{\text{lyhytaikaiset velat}}$

Osakekohtaiset tunnusluvut

Osakekohtainen tulos =	$\frac{\text{emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tulos}}{\text{tilikauden keskimääräinen, osakeantioikaistu osakkeiden lukumäärä *)}$
Osakekohtainen oma pääoma =	$\frac{\text{emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä *)}$
Osakekohtainen osinko =	$\frac{\text{tilikaudelta jaettu osinko}}{\text{osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä *)}$
Osinko tuloksesta, % =	$100 \times \frac{\text{osakekohtainen osinko}}{\text{osakekohtainen tulos}}$
Efektiiivinen osinkotuotto prosentti =	$100 \times \frac{\text{osakekohtainen osinko/osake}}{\text{A-osakkeen pörssikurssi tilikauden lopussa}}$
Hinta/voitto -suhde (P/E) =	$\frac{\text{A-osakkeen pörssikurssi tilikauden lopussa}}{\text{osakekohtainen tulos}}$

*) ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita

Emoyhtiön tilinpäätös, FAS
Tuloslaskelma

1 000 euro	Liite	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Liikevaihto	1.1.	29 095	30 618
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) / vähennys (-)		-394	-732
Valmistus omaan käyttöön		746	533
Liiketoiminnan muut tuotot	1.2.	548	402
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana		-5 994	-6 140
Varastojen muutos -/+		-456	-723
Ulkopuoliset palvelut		-4 537	-4 536
Materiaalit ja palvelut yhteensä		-10 987	-11 399
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot		-8 616	-9 081
Henkilösivukulut			
Eläkekulut		-1 429	-1 610
Muut henkilösivukulut		-505	-545
Henkilöstökulut yhteensä	1.3.	-10 550	-11 236
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	1.4.	-2 544	-3 492
Liiketoiminnan muut kulut	1.5.	-7 339	-8 213
LIIKETAPPIO		-1 425	-3 519
Rahoitustuotot ja -kulut	1.6.	-737	-1 161
TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		-2 162	-4 680
Tilinpäätössiirrot			
Poistoeron muutos -/+		795	306
Saadut konserniavustukset	1.7.	0	218
Tilinpäätössiirrot yhteensä		795	524
Tuloverot			
Laskennalliset verot		-143	-58
Tuloverot yhteensä		-143	-58
TILIKAUDEN TAPPIO		-1 510	-4 214

Tase

1 000 euro	Liite	31.12.2016	31.12.2015
Vastaavaa			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet			
Kehittämismenot		792	665
Aineettomat oikeudet		37	53
Liikearvo		1 166	1 458
Muut aineettomat hyödykkeet		7 294	7 440
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	2.1.	9 289	9 616
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet		908	944
Rakennukset ja rakennelmat		4 298	4 780
Koneet ja kalusto		2 408	3 009
Muut aineelliset hyödykkeet		38	41
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		160	0
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	2.2.	7 812	8 774
Sijoitukset			
Osuudet saman konsernin yrityksissä	2.3.	15	23
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	2.4.	40	0
Muut sijoitukset	2.5.	26	26
Sijoitukset yhteensä		81	49
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ		17 182	18 439

Jatkuu seuraavalla sivulla.

Tase

1 000 euro	Liite	31.12.2016	31.12.2015
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus			
Aineet ja tarvikkeet		3 277	3 733
Keskeneräiset tuotteet		2 049	2 519
Valmiit tuotteet / tavarat		2 311	2 235
Vaihto-omaisuus yhteensä	2.6.	7 637	8 487
Pitkäaikaiset saamiset			
Myyntisaamiset	2.7.	2	15
Laskennallinen verosaaminen	2.8.	0	178
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä		2	193
Lyhytaikaiset saamiset			
Myyntisaamiset		2 445	1 639
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		47	197
Muut saamiset		45	133
Siirtosaamiset		272	274
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	2.9.	2 809	2 243
Rahat ja pankkisaamiset		643	1 188
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ		11 091	12 111
Vastaavaa yhteensä		28 273	30 550

Tase

1 000 euro	Liite	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Vastattavaa			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma		6 314	6 314
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		14 834	14 834
Arvonmuutosrahasto		-99	-139
Omat osakkeet		-108	-108
Edellisten tilikausien voitto/tappio		-15 608	-11 394
Tilikauden voitto/tappio		-1 510	-4 214
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	2.10.	3 823	5 293
Tilinpäätössiirtojen kertymä			
Poistoero		79	874
Pakolliset varaukset	2.13.	660	897
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Lainat rahoituslaitoksilta		10 385	12 527
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta		2 623	3 239
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	2.14.	13 008	15 766
Lyhytaikainen vieras pääoma			
Lainat rahoituslaitoksilta		2 640	1 529
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta		745	471
Saadut ennakot		55	83
Ostovelat		3 297	1 712
Velat saman konsernin yrityksille		491	504
Muut velat		298	259
Siirtovelat		3 177	3 162
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	2.15.	10 703	7 720
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		23 711	23 486
Vastattavaa yhteensä		28 273	30 550

Rahoituslaskelma

1 000 euro	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Liiketoiminnan rahavirta		
Tulos ennen satunnaisia eriä	-2 162	-4 680
Oikaisut:		
Suunnitelman mukaiset poistot	2 544	3 492
Realisoitumattomat kurssivoitot ja -tappiot	19	-25
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-267	-238
Rahoitustuotot ja -kulut	737	1 161
Muut oikaisut	-18	29
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	853	-261
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-) / vähennys (+)	-581	1 707
Vaihto-omaisuuden lisäys (-) / vähennys (+)	850	1 455
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+) / vähennys (-)	1 856	-945
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	2 978	1 956
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-918	-974
Saadut osingot liiketoiminnasta	1	5
Saadut korot liiketoiminnasta	8	10
Maksetut välittömät verot	2	0
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	2 071	997
Liiketoiminnan rahavirta	2 071	997
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin, brutto	-1 253	-1 175
Investointeihin saadut avustukset	0	50
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	33	37
Myönnetyt lainat tytäryhtiöille	-40	0
Lainasaamisten takaisinmaksut	0	74
Saadut korot investoinneista	15	5
Investointien rahavirta	-1 245	-1 009
Pitkäaikaisten lainojen nostot	0	2 000
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-1 372	-4 216
Saadut konserniavustukset	0	218
Rahoituksen rahavirta	-1 372	-1 998
Rahavarojen muutos lisäys (+) / vähennys (-)	-546	-2 010
Rahavarat tilikauden alussa	1 188	3 181
Valuuttakurssien muutosten vaikutus	-1	17
Fuusiossa saatu	2	0
Rahavarat tilikauden lopussa	643	1 188

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaan.

Käyttöomaisuuden arvostus

Käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä saaduilla investointiavustuksilla ja suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu tasapoistoina käyttöomaisuuden taloudellisen pitoajan perusteella seuraavasti:

	Poistoaika
Aineettomat oikeudet ja muut aineettomat hyödykkeet	5 vuotta
käyttöjärjestelmät	10 vuotta
Louhosalueet ja altaat	substanssipoisot
Liikearvo	13 vuotta
Rakennukset	25 - 30 vuotta
Rakennelmat	5 vuotta
Prosessikoneet	3 - 15 vuotta
Moottoriajoneuvot	5 - 8 vuotta
ATK-laitteet	3 - 10 vuotta
Kehittämismenot	5 vuotta

Kaluston hankintameno poistetaan EVL:n enimmäispoistoin hankinta-ajankohdasta laskien.

Louhosalueista ml. louhosten avauskustannukset ja saostusaltaat sekä louhinnan maa-alueista tehdään kiven käyttöön ja läjitysalueiden täyttöaikaan perustuva substanssipoisot. Louhosalueiden ja altaiden ja muiden louhosten apurakennelmien poistaminen aloitetaan silloin, kun louhos on valmis tuotantokäyttöön.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on esitetty keskihinta-periaatteen mukaisesti tai sitä alemman todennäköisen myyntihinnan määräisenä. Vaihto-omaisuuden arvoon on sisällytetty muuttuvien menojen lisäksi osuus hankinnan ja valmistuksen kiinteistä menoista.

Tuloutusperiaate

Liikevaihtoa laskettaessa on myynnistä vähennetty myönnetty alennukset, välilliset verot sekä myyntisaamisten kurssierot. Suoritteiden myynti on tuloutettu niiden luovuksen yhteydessä. Tuotot asennustoiminnasta ja palveluista tuloutetaan sillä tilikaudella, jolla palvelu suoritetaan.

Tutkimusmenot

Tutkimusmenot on kirjattu vuosikuluiksi niiden syntymävuonna. Kehitysmenoista on aktivoitu sauna-tuoteryhmän kehitysmenot sekä toiminnanohjausjärjestelmän uudistamiseen liittyvät kehitysmenot. Louhosalueiden kairaustutkimuksista aiheutuneet menot on aktivoitu ja poistetaan vaikutusaikanaan. Kairaustutkimusten menot kirjataan kuitenkin tuloslaskelmaan kuluiksi silloin, kun kyseisten vuolukivivarantojen kaupalliseen hyödyntämiseen katsotaan liittyvän merkittävää epävarmuutta sekä toiminnanohjausjärjestelmän uudistamiseen ja uuden keraamisen malliston tuotteistamiseen sekä uusien vulukivisten pintojen kehittämiseen liittyvät kehitysmenot.

Eläkemenojen jaksotus

Yhtiön henkilökunnan eläketurva on hoidettu ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Eläkemenot kirjataan kuluksi kertymisvuonna. Ulkomailla olevan henkilöstön eläkejärjestelyt on hoidettu paikallisen käytännön mukaan.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Suomen verolainsäädännön mukaan verotukselliset tilinpäätössiirrot, kuten poistoero, hyväksytään verotuksessa vähennyskelpoiseksi vain, jos ne on kirjattu myös kirjanpitoon.

Verot

Veroihin sisältyvät tilikauden tulosta vastaavat verot sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos. Laskennallinen verovelka ja -saaminen on laskettu verotuksen ja tilinpäätöksen välisille väliaikaisille eroille käyttäen tilinpäätöshetkellä vahvistettua seuraavien vuosien verokantaa.

Osingot

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että osinkoa ei jaeta.

Osakeperusteiset maksut ja optio-oikeudet

Optioiden myöntämishetkellä määritetty kulu perustuu optioiden teoreettiseen markkina-arvoon, joka lasketaan optio-oikeuksien hinnoittelussa käytettävällä Black & Scholes –mallilla. Markkina-arvon laskemisessa ei markkina-arvoa alentavana tekijänä oteta huomioon sitä, että vapautuskriteereille asetetut tavoitteet eivät mahdollisesti täyty. Optio-oikeuksia on ensimmäisen kerran myönnetty vuonna 2013, ja niillä voidaan merkitä osakkeita merkintäehtojen täytyessä aikaisintaan vuonna 2016. Kannustinjärjestelmän mukaisia maksuja ei ollut vuonna 2016 eikä 2015.

Tuloksen vertailukelpoisuus

Tilikauden ja vertailukauden tiedot ovat vertailukelpoisia.

Valuuttamääräiset erät

Valuuttamääräiset tase-erät on arvostettu Euroopan Keskuspankin ilmoittamaan tilinpäätöspäivän keskurssiin.

Tuloslaskelman liitetiedot

1 000 euro	2016	2015
1.1. Liikevaihto		
1.1.1. Liikevaihto markkina-alueittain		
Suomi	15 260	15 082
Muu Eurooppa	13 133	14 936
USA	702	600
Liikevaihto markkina-alueittain yhteensä	29 095	30 618
1.1.2. Liikevaihdon jako tavaroiden ja palveluiden myynteihin		
Tuotot tavaroiden myynneistä	26 655	28 317
Tuotot palveluista	2 440	2 301
Tavaroiden ja palveluiden myynti yhteensä	29 095	30 618
1.2. Liiketoiminnan muut tuotot		
Vuokratuotot	69	91
Veloitukset konsernin sisäisistä palveluista	206	74
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	23	17
Muut	250	220
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	548	402
1.3. Johdon palkat ja henkilökunnan lukumäärä keskimäärin		
1.3.1. Johdon työsuhde-etuudet		
Hallituksen ja toimitusjohtajan palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	350	343
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet (eläke-etuudet)		
Lakisääteisen eläke-etuuden maksut	32	31
Muut pitkäaikaiset etuudet		
Osakeperusteiset maksut	5	4
Yhteensä	387	378

1 000 euro	2016	2015
Toimitusjohtaja		
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet		
Vauhkonen Heikki		
Palkat	183	176
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet		
Lakisääteisen eläke-etuuden maksut	32	31
Osakeperusteiset maksut	5	4
Yhteensä	220	211
Hallituksen jäsenten palkat ja muut etuudet		
Jaakko Aspara	18	0
Rönkkö Markku	37	37
Suutari Harri	0	16
Svanborg Reijo	19	19
Tähtinen Jyrki	73	57
Vauhkonen Reijo	0	18
Vauhkonen Heikki	20	20
Yhteensä	167	167
Johtoon kuuluviksi avainhenkilöiksi luetaan johtoryhmän jäsenet.		
Toimitusjohtaja kuuluu johtoryhmään.		
Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden työsuhde-etuudet		
Palkat ja palkkiot	660	570
Työsuhteen päättymisen yhteydessä maksetut korvaukset	0	211
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet		
Lakisääteisen eläke-etuuden maksut	116	137
Osakeperusteiset etuudet	19	15
Yhteensä	795	933

1 000 euro	2016	2015
1.3.2. Henkilökunnan lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana		
Toimihenkilöitä	63	70
Työntekijöitä	134	139
Henkilökunnan lukumäärä yhteensä	197	209
1.4. Suunnitelman mukaiset poistot		
Kehittämismenot	411	292
Aineettomat oikeudet	17	20
Muut pitkävaikutteiset menot	409	817
Substanssipoistot louhoksista *)	108	112
Rakennukset ja rakennelmat	482	501
Koneet ja kalusto	788	976
Muut aineelliset hyödykkeet	1	1
Substanssipoisto maa-alueista *)	36	36
Liikearvo	292	737
Suunnitelman mukaiset poistot yhteensä	2 544	3 492

*) Yhtiö soveltaa poistojen laskennassa kivilouhosten ja kaivosoikeuksien osalta kiven käyttöön perustuvaa substanssipoistomenetelmää. Maa-alueista tehdään substanssipoisto kiven käyttöaikaan tai läjitysalueen täyttöaikaan perustuen.

1 000 euro	2016	2015
1.5. Liiketoiminnan muut kulut		
Vuokratulot	1 208	1 430
Kiinteistön hoitokulut	388	386
Markkinointikulut	1 484	1 876
Valmistuksen muut muuttuvat kulut	2 140	2 032
Muut kuluerät	2 119	2 489
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	7 339	8 213
1.5.2. Tilintarkastajien palkkiot		
Tilintarkastus	58	63
Veroneuvonta	0	3
Muut palkkiot	8	8
Tilintarkastajien palkkiot yhteensä	66	74
1.6. Rahoitustuotot ja -kulut		
Tuotot pysyvien vastaavien sijoituksista		
Osinkotuotot muilta	1	5
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Korkotuotot saman konsernin yrityksiltä	19	11
Korkotuotot ja muut rahoitustuotot muilta	4	19
Johdannaissopimusten käyvän arvon muutokset	0	0
Rahoitustuotot yhteensä	24	35
Korkokulut ja muut rahoituskulut		
Rahoituskulut saman konsernin yrityksiltä	-1	-231
Arvon alentuminen pysyvien vastaavien sijoituksista	0	-4
Korkokulut muille	-621	-645
Muut rahoituskulut muille	-139	-316
Muut korko- ja rahoituskulut yhteensä	-761	-1 196
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-737	-1 161
1.7. Satunnaiset tuotot		
AWL-Marmori, konserniavustus	0	218

Taseen liitetiedot

1 000 euro	2016	2015	1 000 euro	2016	2015
2.1. Aineettomat hyödykkeet			2.1.4. Muut pitkävaikutteiset menot		
2.1.1. Kehittämismenot			Hankintameno 1.1.	18 877	19 106
Hankintameno 1.1.	1 760	1 488	Lisäykset	372	580
Lisäykset	538	272	Vähennykset	-5 859	-809
Vähennykset	-153	0	Hankintameno 31.12.	13 390	18 877
Hankintameno 31.12.	2 145	1 760	Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-11 437	-11 297
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-1 095	-803	Vähennysten kertyneet poistot	-517	-929
Tilikauden poisto	-411	-292	Tilikauden poisto	5 858	789
Vähennysten kertyneet poistot	153	0	Kertyneet poistot 31.12.	-6 096	-11 437
Kertyneet poistot 31.12.	-1 353	-1 095	Muiden pitkävaikutteisten menojen kirjanpitoarvo 31.12.	7 294	7 440
Kehittämismenojen kirjanpitoarvo 31.12.	792	665	Muiden pitkävaikutteisten menojen kirjanpitoarvoon sisältyy 4 522 (4 536) tuhatta euroa kivitutkimuksista sekä vuolukivilouhosten ja koelouhosten avaamisesta aiheutuneita menoja.		
2.1.2. Aineettomat oikeudet			Muiden pitkävaikutteisten menojen vähennykset/vähennysten kertyneet poistot sisältävät romutuksia 5842 (20) tuhatta euroa.		
Hankintameno 1.1.	706	705	Muissa pitkävaikutteisissa menoissa ei ollut tilikauden päättyessä keskeneräistä käyttöomaisuutta.		
Lisäykset	1	1	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	9 289	9 616
Vähennykset	-223	0			
Hankintameno 31.12.	707	706			
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-653	-633			
Tilikauden poisto	-17	-20			
Vähennysten kertyneet poistot	223	0			
Kertyneet poistot 31.12.	-670	-653			
Aineettomien oikeuksien kirjanpitoarvo 31.12.	37	53			
2.1.3. Liikearvo					
Hankintameno 1.1. ja 31.12.	8 713	8 713			
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-7 255	-6 518			
Tilikauden poisto	-292	-737			
Kertyneet poistot 31.12.	-7 547	-7 255			
Liikearvon kirjanpitoarvo 31.12.	1 166	1 458			
Liikearvo koostuu sulautumistappioista.					

1 000 euro	2016	2015
2.2. Aineelliset hyödykkeet		
2.2.1. Maa-alueet		
Hankintameno 1.1.	1 381	1 381
Hankintameno 31.12.	1 381	1 381
Kertyneet substanssipoistot	-436	-400
Tilikauden substanssipoisto	-37	-36
Kertyneet poistot 31.12.	-473	-436
Maa-alueiden kirjanpitoarvo 31.12.	908	945
2.2.2. Rakennukset ja rakennelmat		
Hankintameno 1.1.	15 289	15 319
Vähennykset	-186	-30
Hankintameno 31.12.	15 103	15 289
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-11 014	-10 543
Tilikauden poisto	-482	-501
Vähennysten kertyneet poistot	186	30
Kertyneet poistot 31.12.	-11 310	-11 014
Arvonkorotus	505	505
Rakennusten ja rakennelmien kirjanpitoarvo 31.12.	4 298	4 780
2.2.3. Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.1.	38 716	44 810
Lisäykset	190	258
Vähennykset	-21 024	-6 352
Hankintameno 31.12.	17 882	38 716
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-35 707	-41 047
Vähennysten kertyneet poistot	-788	-976
Tilikauden poisto	21 021	6 316
Kertyneet poistot 31.12.	-15 474	-35 707
Koneiden ja kaluston kirjanpitoarvo 31.12.	2 408	3 009
Koneiden ja kaluston vähennykset/vähennysten kertyneet poistot sisältävät romutuksia 20 899 tuhatta (13 tuhatta euroa vuonna 2015).		
Tuotannon koneiden ja laitteiden osuus kirjanpitoarvosta	2 216	2 740

1 000 euro	2016	2015
2.2.4. Muut aineelliset hyödykkeet		
Hankintameno 1.1.	289	289
Vähennykset	-251	0
Hankintameno 31.12.	38	289
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-248	-247
Tilikauden poisto	-1	-1
Vähennysten kertyneet poistot	249	0
Kertyneet poistot 31.12.	0	-248
Muiden aineellisten hyödykkeiden kirjanpitoarvo 31.12.	38	41
2.2.5. Ennakkomaksut		
Hankintameno 1.1.	28	28
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-28	-28
Sijoituskiinteistöt yhteensä	0	0
2.2.6. Ennakkomaksut		
Ennakkomaksut 1.1.	0	10
Lisäykset	160	1
Vähennykset	0	-11
Ennakkomaksujen kirjanpitoarvo 31.12.	160	0
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	7 812	8 775

Tulikivi Oyj ottaa käyttöön uuden käyttöomaisuuskirjanpito-ohjelman vuoden 2017 alusta. Käyttöomaisuuskirjanpidosta on romutettu loppuunpoistettuja nimikkeitä käyttöomaisuuskirjanpidon selkeyttämiseksi. Käyttöomaisuuden arvo on vertailukelpoinen edelliseen vuoteen. Romutustappiota aineellisesta käyttöomaisuudesta kirjattiin 5 tuhatta euroa.

1 000 euro	2016	2015
2.3. Osuudet saman konsernin yrityksissä	%	%
Tulikivi U.S. Inc., USA	100	100
AWL-Marmori Oy, Turku	100	100
The New Alberene Stone Company Inc., USA	100	100
OOO Tulikivi, Venäjä	100	100
Tulikivi GmbH, Saksa	100	100
Osakkuusyrietykset		
Rakentamisen MALL Oy, Helsinki *)	0	0
*) Yhtiön osakkeet on myyty vuonna 2015.		
2.4. Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Pääomalaina Tulikivi GmbH	40	0
Saamiset saman konsernin yrityksiltä yhteensä	40	0
2.5. Muut sijoitukset		
Muut	26	26
Muut sijoitukset yhteensä	26	26
2.6. Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	3 277	3 733
Keskeneräiset tuotteet	2 049	2 519
Valmiit tuotteet/ tavarat	2 311	2 235
Vaihto-omaisuus yhteensä	7 637	8 487
2.7. Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset		
Muilta	2	15
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	2	15
2.8. Laskennallinen verosaaminen		
Varauksista ja siirtovelloista	0	178

1 000 euro	2016	2015
2.9. Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	47	197
Saamiset saman konsernin yrityksiltä yhteensä	47	197
Saamiset muilta		
Myyntisaamiset	2 445	1 639
Muut saamiset	45	133
Siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset	67	108
Ennakkomaksut	205	166
Siirtosaamiset yhteensä	272	274
Saamiset muilta yhteensä	2 762	2 046
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	2 809	2 243
2.10. Oma pääoma		
Osakepääoma 1.1. ja 31.12.	6 314	6 314
Arvonmuutosrahasto 1.1.	-139	-170
Muutos	40	31
Arvonmuutosrahasto 31.12.	-99	-139
Omat osakkeet	-108	-108
Sidottu oma pääoma	6 107	6 067
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1. ja 31.12.	14 834	14 834
Tappio edellisiltä tilikausilta 1.1.	-11 394	-11 394
Tappio edellisiltä tilikausilta 31.12.	-15 608	-11 394
Tilikauden tappio	-1 510	-4 214
Vapaa oma pääoma yhteensä	-2 284	-774
Oma pääoma yhteensä	3 823	5 293
2.11. Laskelma jakokelpoisista varoista 31.12.		
Tappio edellisiltä tilikausilta	-15 608	-11 394
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	14 834	14 834
Tilikauden tappio	-1 510	-4 214
Aktvoidut kehittämismenot	-792	-665
Jakokelpoiset varat yhteensä	-3 076	-1 439

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto ei ole osingonjakokelpoista.

Optiojärjestelyt

Optio-oikeudet johdolle ja avainhenkilöille

Osakeperusteisten kannustinjärjestelyjen ehdot / optiojärjestelyt
Optio-oikeuksilla kannustetaan avainhenkilöitä pitkäjänteiseen yöntekoon omistaja-arvon kasvattamiseksi. Optio-oikeuksilla pyritään myös sitouttamaan avainhenkilöt työnantajansa. Järjestelmän kohderyhmään kuuluu noin 14 avainhenkilöä mukaan lukien yhtiön johtoryhmän jäsenet. Hallitus päättää optio-oikeuksien jakamisesta vuosittain. Optio-oikeuksien saaminen edellyttää kaikilta avainhenkilöiltä omistusta yhtiössä.

Tulikivi Oyj:n johto ja avainhenkilöt ovat oikeutettuja merkitsemään yhtiön osakkeita erikseen määriteltyjen vapautuskriteerien täytyessä seuraavasti:

Optio-oikeuksia annetaan yhteensä enintään 1 800 000 kappaletta, ja ne oikeuttavat merkitsemään yhteensä enintään 1 800 000 yhtiön uutta tai sen hallussa olevaa A-sarjan osaketta. Optio-oikeudet jakaantuvat kolmeen lajiin ja niillä merkittävien osakkeiden merkintäaika on optio-oikeudella 2013A 1.5.2016-31.5.2018; optio-oikeudella 2013B 1.5.2017-31.5.2019 ja optio-oikeudella 2013C 1.5.2018-31.5.2020. Osakkeiden merkintähinta kaikilla optio-oikeuksilla on 0,33 euroa osakkeelta. Merkintähinnan perusteena on Tulikivi Oyj:n lokakuussa 2013 toteuttamassa osakeannissa käytetty merkintähinta. Merkintähinnasta vähennetään vuosittain maksetut osingot ja pääomanpalautukset.

Optio-oikeuksien teoreettinen markkina-arvo lasketaan optio-oikeuksien hinnoittelussa käytettävällä Black & Scholes -mallilla seuraavin oletuksin:

- optio-oikeus 2013A, teoreettinen markkina-arvo 0,10 euroa; osakkeen kurssi on 0,32 euroa, osakkeen merkintähinta 0,33 euroa, riskiton korko 0,89 prosenttia, optio-oikeuksien voimassaoloaika noin 4,5 vuotta ja volatiliiteetti 37 prosenttia.

- optio-oikeus 2013B, teoreettinen markkina-arvo 0,03 euroa; osakkeen kurssi on 0,21 euroa, osakkeen merkintähinta 0,33 euroa, riskiton korko 0,13 prosenttia, optio-oikeuksien voimassaoloaika noin 4,5 vuotta ja volatiliiteetti 33 prosenttia.

- optio-oikeus 2013C, teoreettinen markkina-arvo 0,04 euroa; osakkeen kurssi on 0,22 euroa, osakkeen merkintähinta 0,33 euroa, riskiton korko -0,24 prosenttia, optio-oikeuksien voimassaoloaika noin 4,2 vuotta ja volatiliiteetti 38 prosenttia.

Markkina-arvon laskemisessa ei ole markkina-arvoa alentavana tekijänä otettu huomioon sitä, että vapautuskriteereille asetetut tavoitteet eivät mahdollisesti toteudu.

Hallitus asettaa kunkin optiolajin vapautumiselle yhtiön tulosparannusohjelmaan liittyvät taloudelliset tavoitteet erikseen kullekin optiolajille. Optio-oikeuksia 2013A on 500 000 kappaletta, 2013B 650 000 kappaletta ja 2013C 650 000 kappaletta. Niiden merkitsemiselle asetetut tilikausien 2014-2016 käyttökatavoitteet eivät toteutuneet, joten optioita ei jaettu tilikausilta 2014-2016. Hallitus päätti jatkaa tavoitteen seurantajaksoa tilikaudelle 2017 kaikkien kolmen optiolajin suhteen.

2.12. Omat osakkeet

Tulikivi Oyj ei ostanut eikä luovuttanut tilikauden 2016 (2015) aikana omia osakkeita. Yhtiön hallussa oli tilikauden 2016 (2015) päättyessä 124 200 omaa A-osaketta, mikä vastasi 0,2 prosenttia osakepääomasta ja 0,1 prosenttia äänimäärästä. Omien osakkeiden hankintahinta on keskimäärin 0,87 euroa/osake. Omien osakkeiden hankinnalla ei ole ollut merkittävää vaikutusta omistuksen ja äänivallan jakautumiseen yhtiössä.

1 000 euro	2016	2015
2.13. Pakolliset varaukset		
Takuuvaraus	100	135
Ympäristövaraus, pitkäaikainen	182	184
Ympäristövaraus, lyhytaikainen	6	6
Uudelleen järjestelyvaraus, pitkäaikainen	372	520
Uudelleen järjestelyvaraus, lyhytaikainen	0	52
Pakolliset varaukset yhteensä	660	897

Ympäristövarauksen määrä ennen diskonttausta on 423 (421) te. Nykyarvon määrittämisessä käytetty diskonttaustekijä on 4 (4) prosenttia.

2.14. Pitkäaikainen vieras pääoma		
Velat muille		
Lainat rahoituslaitoksilta	10 385	12 527
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta	2 623	3 239
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	13 008	15 766
2.15. Lyhytaikainen vieras pääoma		
Velat samaan konserniin kuuluville yrityksille		
Ostovelat	491	504
Velat osakkuusyrityksille		
Ostovelat	0	1
Velat muille		
Lainat rahoituslaitoksilta	2 640	1 529
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta	745	471
Saadut ennakot	55	83
Ostovelat	3 297	1 712
Muut velat	298	259
Siirtovelat		
Palkat ja henkilösivukulut	2 433	2 157
Alennukset ja markkinointikulut	194	266
Ulkopuoliset palvelut	274	296
Korkovelat	117	349
Muut siirtovelat	159	94
Siirtovelat yhteensä	3 177	3 162
Velat muille yhteensä	10 212	7 216
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	10 703	7 720

	2016	2015
2.16. Annetut vakuudet, vastuusitoumukset ja muut vastuut		
Lainat ja tililuottolimiitit, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja pantteja		
Rahalaitoslainat ja muut lainat yhteensä	16 393	19 981
Annetut kiinteistökiinnitykset	15 780	13 258
Annetut yritysikiinnitykset	19 996	19 996
Vakuudeksi annetut kiinnitykset ja pantit yhteensä	35 776	33 254
Muut omat sitoumukset, joista annettu vakuuksia		
Annetut kiinteistökiinnitykset	500	500
Annetut pantit	3	3
Muista omista sitoumuksista annetut vakuudet yhteensä	503	503
Muut vastuusitoumukset		
Maksettavat vuokravastuut		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat vuokravastuut	383	324
Myöhemmin maksettavat	245	30
Maksettavat vuokravastuut yhteensä	628	354
Leasingsopimuksista maksettavat määrät		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat leasingmaksut	208	221
Myöhemmin maksettavat	270	78
Leasingsopimuksista maksettavat määrät yhteensä	478	299
Leasingsopimukset ovat kolmen-kuuden vuoden leasingsopimuksia, joihin ei liity lunastusehtoja.		
Johdannaissopimukset		
Koronvaihtosopimukset, nimellisarvo	6 331	7 046
Koronvaihtosopimukset, käypä arvo	-101	-175
Kiinteistöinvestointien arvonlisäverovähennyksen palautusvastuu	76	89

2.17. Ehdolliset velat

Ympäristövelvoitteet

Tulikivi Oyj:n ympäristövelvoitteet ja niiden hoitamiseen liittyvät seikat ja ympäristöhoitomenojen kirjaaminen

Tulikivi Oyj:llä on kaivoslain ja ympäristölainsäädännön perusteella maisemointivelvoitteita, jotka on täytettävä toiminnan aikana ja louhoksia aikanaan suljettaessa.

Ympäristövelvoitteiden edellyttämiä toimenpiteitä tehdään jatkuvasti normaalin tuotantotyön ohessa. Ryhmään kuuluvat vesien käsittely, maa- ja kiviaineksen läjitysaluejärjestelyt, tärinä- ja melumittaukset, pölyämisen estäminen ja näihin liittyvien mittaustulosten seuranta. Tästä toiminnasta aiheutuvat menot kirjataan pääsääntöisesti tuloslaskelmaan kuluiksi. Maa-ainesten ajo uusien louhosten avaamisen yhteydessä läjitysalueille aktivoidaan muihin pitkävaikutteisiin menoihin ja poistetaan avattavan louhoksen taloudellisen vaikutusajan mukaisesti. Läjitysalueiden verhoilutyö perustuu pitkän ajanjakson louhintasuunnitelmaan, jonka mukaan verhoilussa hyödynnetään uusien avattavien louhosten pintamateriaalia. Verhoilu voidaan kuitenkin aloittaa vasta siinä vaiheessa, kun läjitysalueella on lopulliseksi jääviä osa-alueita. Maisemointityön ei odoteta lisäävän normaalin louhintatoiminnan kustannuksia.

Tehtaan tai louhosalueen sulkemisen jälkeen tullaan suorittamaan läjitysalueiden maisemointitöiden viimeistely, kasvillisuuden istuttaminen ja kylväminen, tarvittavat vesien johtamisjärjestelyt, mahdollisten uusien tarkkailupisteiden perustaminen ja louhoksen turvallisuuskuntoon saattaminen. Siltä osin kuin näihin liittyvät menot ovat arvioitavissa, on tehty varaus.

Ympäristölupien perusteella konsernissa on annettu takauksia yhteensä 570 000 euron arvosta. Ympäristötarkkailua näiden alueiden osalta jatketaan lupavelvoitteiden mukaisesti toistaiseksi.

Tulikivi Oyj:n osakkeenomistajat ja johdon omistus 31.12.2016

Yhtiön 10 suurinta osakkeenomistajaa osakemäärän mukaan Lukuun ottamatta hallintarekisteröityjä osakkeita.	K-osakkeita	A-osakkeita	Osuus osakkeista, %
1. Vauhkonen Heikki	5 809 500	1 064 339	11,48
2. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo		4 545 454	7,59
3. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen		3 720 562	6,21
4. Elo Eliisa	477 500	2 631 036	5,19
5. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma		2 813 948	4,70
6. Toivanen Jouko	100 000	2 431 259	4,23
7. Suomen Kulttuurirahasto SR	100 000	2 158 181	3,77
8. Mutanen Susanna	797 500	846 300	2,75
9. Fennia		1 515 151	2,53
10. Nikkola Jarkko		1 266 440	2,12
Yhtiön 10 suurinta osakkeenomistajaa äänimäärän mukaan Lukuun ottamatta hallintarekisteröityjä osakkeita.	ääniä/osakkeita	ääniä/osakkeita	Osuus äänimäärästä, %
1. Vauhkonen Heikki	58 095 000	1 064 339	45,86
2. Mutanen Susanna	7 975 000	846 300	6,84
3. Elo Eliisa	4 775 000	2 631 036	5,74
4. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo		4 545 454	3,52
5. Vauhkonen Mikko	3 975 000	343 810	3,35
6. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen		3 720 562	2,88
7. Toivanen Jouko	1 000 000	2 431 259	2,66
8. Suomen Kulttuurirahasto SR	1 000 000	2 158 181	2,45
9. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma		2 813 948	2,18
10. Fennia		1 515 151	1,17

Yhtiön hallituksen jäsenillä ja toimitusjohtajalla on määräysvallassaan yhteensä 5 810 000 K-osaketta ja 1 557 056 A-osaketta eli 46,24 % yhtiön äänivallasta.

Osakkeenomistuksen jakautuminen 31.12.2016	Osakkaita kpl	Osuus %	Osakkeita kpl	Osuus %
Osakkeiden lukumäärä, kpl				
1 - 100	518	10,56	31 776	0,05
101 - 1000	2 076	42,33	1 173 591	1,96
1001 - 5000	1 468	29,94	3 926 147	6,56
5001 - 10000	395	8,06	3 100 003	5,18
10001 - 100000	396	8,07	10 402 134	17,37
100001 -	51	1,01	41 237 592	68,88
Yhteensä	4 904	100,00	59 871 243	100,00

Yhtiön osakkeenomistajat jakaantuivat 31.12.2016 sektorikohtaisen luokituksen perusteella seuraavasti: Sektoriluokka	Osakkeet, %	Äänimäärä, %
Yksityiset yritykset	4,43	2,05
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	5,10	2,23
Julkisyhteisöt	18,51	8,59
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	4,50	2,79
Kotitaloudet	66,91	83,94
Ulkomaat	0,55	0,40
Kaikki yhteensä	100,00	100,00

Hallintarekisteröidyt osakkeet 1 461 118 kpl (2,44 prosenttia osakekannasta, 1,133 prosenttia äänimäärästä) sisältyvät kohtaan rahoitus- ja vakuutuslaitokset. Tulikivi Oyj:n omistamat 124 200 A-osaketta, sisältyvät osakkeenomistusta koskeviin tietoihin.

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset

Helsingissä 7 helmikuuta 2017

Jyrki Tähtinen

Markku Rönkkö

Reijo Svanborg

Jaakko Aspara

Heikki Vauhjonen
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Tulikivi Oyj:n yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Tulikivi Oyj:n (y-tunnus 0350080-1) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista, sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti,
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa. Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täytäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsitksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonamme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuva tilintarkastusevidenssiä.

Olellisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olellisuus. Olellisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa

tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olellisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisuudet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olellaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessa sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. Olemme ottaneet tilintarkastuksessa huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontroleja. Tähän on sisällynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olellaisen virheellisuuden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Konsernin rahoituksen riittävyys

(Konsernitilinpäätöksen liitetiedot 1, 22 ja 26)

Konsernin rahoitusasema on heikentynyt tili-kauden aikana. Konsernin rahavarat olivat tilikauden päättyessä 0,9 milj. euroa. Konsernin rahoitussopimus sisältää mm. käyttökaute-, omavaraisuusaste- ja velat/käyttökate -kovenantit. Rahoittajat myönsivät 20.12.2016 vapautukset käyttökate ja velat/käyttökate -kovenantista. Johdon arvion mukaan kovenanttiehtot täyttyvät ja rahoitus on turvattu tilikaudella 2017.

Olemme testanneet taloudellista ennustamisprosessia ja siihen liittyvää kontrolliympäristöä. Rahoituksen riittävyyden arvioimiseksi olemme mm. analysoineet yhtiön laatimia rahavirtaennusteita ja herkkyyyslaskelmia sekä ennusteen laatimista varten tuotettujen taustatietojen luotettavuutta. Olemme arvioineet johdon laatimia herkkyyyslaskelmia testataksemme rahoituksen riittävyyden liikkumavaraa erityisesti suhteessa kovenanttiehtoihin. Lisäksi olemme arvioineet rahoitusta koskevien liitetietojen asianmukaisuutta ja riittävyyttä.

Liikearvojen ja tavaramerkin arvostus

(Konsernitilinpäätöksen liitetiedot 1, 15 ja 16)

Liikearvojen ja tavaramerkin tasearvot, yhteensä 6,9 milj. euroa, ovat 55 % suhteutettuna konsernin omaan pääomaan. Liikearvoista ja tavaramerkistä ei kirjata poistoja, vaan ne testataan mahdollisen arvonalentumisen varalta vähintään vuosittain. Arvonalentumistestausten taustalla olevien rahavirtaennusteiden keskeisten oletusten määrittäminen edellyttää johdon harkintaa mm. liikevaihdon kasvun, kannattavuuden ja diskonttauskoron osalta. Arvonalentumistestauksissa käytettävään ennusteisiin liittyvästä arvionvaraisuudesta ja tasearvojen merkittävyydestä johtuen liikearvon ja tavaramerkin arvostus on tilintarkastuksessa keskeinen seikka.

Olemme arvioineet keskeisiä laskelmissa käytettyjä oletuksia emoyhtiön hallituksen hyväksymiin budjetteihin, konsernin ulkopuolisiin lähteisiin ja omiin näkemyksiimme. Olemme verranneet toteutuneita rahavirtoja johdon laatimiin ennusteisiin. Tarkastukseen on osallistunut KPMG:n arvonnäyrityksen asiantuntijoita, jotka ovat testanneet laskelmien teknistä oikeellisuutta ja verranneet käytettyjä oletuksia markkina- ja toimialakohtaisiin tietoihin. Lisäksi olemme arvioineet konsernitilinpäätöksen liikearvoa ja tavaramerkkiä sekä arvonalentumistestausta koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Laskennallisten verosaamisten arvostus

(Konsernitilinpäätöksen liitetiedot 1 ja 19)

Laskennallisten verosaamisten tasearvo, 3,2 milj. euroa, on 26 % suhteutettuna konsernin omaan pääomaan. Emoyhtiön verotuksellisista tappioista ja käyttämättömistä verotukseen liittyvistä hyvityksistä kirjattujen laskennallisten verosaamisten arvostus perustuu ennen niiden vanhentumista kertyviin johdon arvioimiin verotettaviin tuloihin. Verotettavista tuloista laadittuihin ennusteisiin liittyvästä arvionvaraisuudesta ja tasearvojen merkittävyydestä johtuen laskennallisten verosaamisten arvostus on tilintarkastuksessa keskeinen seikka.

Olemme testanneet ennustamisprosessia ja siihen liittyvää kontrolliympäristöä. Lisäksi olemme arvioineet tulosennusteiden toteutumista. Olemme analysoineet johdon tekemiä arvioita tulevaisuudessa kertyvistä verotettavista tuloista sekä arvioineet taustalaskelmien oletuksia huomioiden konserniyhtiöiden tuloskehitys ja -ennusteet. Lisäksi olemme arvioineet laskennallisia verosaamia koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatimissaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnitteleme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä

esittämistä, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

• Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoidemme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoidemme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvissa tapauksissa niihin liittyvistä varoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koitua yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen ja vuosikertomukseen sisältyvän muun informaation kuin tilinpäätöksen ja sitä koskevan tilintarkastuskertomuksen. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttöömme ennen tämän ti-

lontarkastuskertomuksen antamispäivää, ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttöömme kyseisen päivän jälkeen.

Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastuksessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme toimintakertomukseen sisältyvään informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 9. maaliskuuta 2017

KPMG OY AB

Kirsi Jantunen
KHT

Yhteystiedot

TULIKIVI OYJ – TEHTAAT JA TOIMISTOT

Pääkonttori ja Juuan tehdas

FI-83900 Juuka
Tel. +358 403 063 100
Fax +358 206 050 711
www.tulikivi.com
etunimi.sukunimi@tulikivi.fi
tulikivi@tulikivi.fi

Suomussalmen tehdas

Saarikyläntie 26
FI-89920 Ruhtinansalmi
Tel. +358 403 063 100
Fax +358 260 050 711

Heinäveden tehdas

Rasiahontie 3
FI-79700 Heinävesi
Tel. +358 403 063 100
Fax +358 206 050 711

Espoon tehdäs ja toimisto

Lautamiehentie 1
FI-02770 Espoo
Tel. +358 207 636 820
Fax +358 207 636 877

Myyntinäyttelyt Suomessa

Lähin jälleenmyyjä Internet-
osoitteessa www.tulikivi.fi

Tytäryritykset

Tulikivi Saksa GmbH
FI-83900 Juuka, Finland
Tel. +358 403 063 100
Fax +358 207 636 120

Tulikivi U.S., inc.

172 South Pantops Dr, Suite B
VA 22911 Charlottesville
Tel. +1-800-843 3473

OOO Tulikivi

ul.Krasnyh Partizan -14
127229 St.Petersburg
Russian Federation
Tel. +7 495 799 3362
Fax: +7 812 334 1601

Tulikivi ulkomailla

Benelux
Dutry & Co.
Jagershoek 10
B-8570 Vichte, Belgium
Tel. +32 56 776 090
Fax +32 56 774 294

Iso-Britania

Tulikivi UK Limited
Unit H Lakeside Business Park
GL7 5XL ,South Cerney
Gloucestershire
Tel. +44 1285 650 633

Italia

Eurotrias S.R.L. – GMBH
Via Max Planck 13
I-39100 Bolzano
Tel. +39 0 471 201 616
Fax +39 0 471 201 689

Itävalta

Feuer im Stein GmbH & Co KG
Gewerbepark 1
A-4861 Schörfling am Attersee
Tel. +43 7662 290 61

Latvia

SIA Akmens Krāsnis
Pulkveža Brieža 43
LV-1045 Riga
Tel. +371 6738 1149
Fax +371 2866 4916

Liettua

Kad nebūtų šalita, UAB
Bangu 22a
LT-91251 Klaipėda
Tel. +370 46 256 300
Fax +370 611 41 399

Puola

TECH PIEC
ul.B.Chrobrego 44A
PL 58-230 Niemcza
Tel. +48 74 8376 032
Fax +48 74 8376 032

Ranska

FI-83900 Juuka, Finland
Tel. +358 403 063 100
Fax +358 207 636 120

Saksa

FI-83900 Juuka, Finland
Tel. +358 403 063 100
Fax +358 207 636 120

Slovakia

TALC s.r.o.
Štiavnička 77
97681 Podbrezova
Tel. +421 904 945 888

Slovenia

Feliksbaud.o.o.
Celovška cesta 317
1210 Ljubljana – Šentvid
Tel. +386 1 421 61 80

Sveitsi

Tiba AG
Hauptstr. 147
CH-4416 Bubendorf
Tel. +41 619 351 710
Fax. +41 619 311 161

Tsekin tasavalta

Sumeru Company s.r.o.
Anglicka 1
CZ-12000, Praha 2
Tel. +420 226 208 228

Unkari

Magyar-Norveg KFT
Nagy Lajos
Király útja 81
1148 Budapest
Tel. +36 1 363 3058

USA ja Kanada

Tulikivi U.S., inc.
172 South Pantops Dr, Suite B
VA 22911 Charlottesville
Tel. +1-800-843 3473

Venäjä

OOO Tulikivi
ul.Krasnyh Partizan -14
127229 St.Petersburg
+7 495 799 3362

Viro

BALTIC TK GROUP OÜ
Pihlaka 1 a
11216 Tallinn
Tel. +372 6555 486
Fax +372 6555 487

Lämmöllä,

